

Torsdagen den
3 maj 1979

Torsdagen den 3 maj

Kl. 12.00

*Om de centrala
proven i gymna-
sieskolan*

§ 1 Justerades protokollet för den 24 april.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens kammare

Jag anhåller härmed om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 9 maj–den 9 juni 1979 för enskilda angelägenheter.

Stockholm den 2 maj 1979

Sten Andersson

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Stig Gustafsson* (s) under denna tid skulle tjänstgöra som ersättare för Sten Andersson.

§ 3 Om de centrala proven i gymnasieskolan

Statsrådet BIRGIT RODHE erhöll ordet för att besvara *Gunnar Richardsons* (fp) den 17 april anmälda fråga, 1978/79:493, och anförde:

Herr talman! Gunnar Richardson har frågat mig om de senaste anvisningarna från skolöverstyrelsen (SÖ) rörande centrala prov i gymnasieskolan skall vara uttryck för en ny, mindre restriktiv ordning i fråga om möjligheten att utbyta centrala prov mot "egna" av läraren utarbetade prov och om jag i så fall anser att detta är en riktig utveckling.

Syftet med de centrala proven är att åstadkomma en så rättvis bedömning av elevernas prestationer som möjligt, vilket självfallet bör ligga i både lärares och elevers intresse. Rättvisekravet får särskild betydelse när det gäller betygens funktion för intagning till spärrad utbildning.

Mot denna bakgrund har de centrala proven enligt min mening med nuvarande betygssystem en viktig uppgift att fylla såsom ett värdefullt hjälpmedel vid betygsättningen. Enligt vad jag inhämtat delas denna uppfattning också av SÖ. Lydelsen i överstyrelsens senast utfärdade anvisningar skall, enligt vad SÖ uppgett, inte tolkas så att det nu finns större möjlighet för lärare att sätta in egna prov. Fortfarande skall gälla att särskilda skäl fordras för att läraren skall få använda eget prov samt att anmälan om provet skall göras till SÖ.

Jag utgår från att SÖ kommer att förtydliga sina anvisningar så att detta klart framgår.

Torsdagen den
3 maj 1979

*Om de centrala
proven i gymna-
sieskolan*

GUNNAR RICHARDSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka skolministern för svaret på min fråga.

Det är ett svar som bör undanröja varje oklarhet beträffande tillämpningen av bestämmelserna om de centrala proven i gymnasieskolan. Jag skall inte – även om det kunde vara frestande – ge mig in på några spekulationer om de nya anvisningar som SÖ utfärdade hösten 1978 eller om den omprövning som man nu uppenbarligen gjort. Det må vara nog att konstatera att förfarandet är ganska anmärkningsvärt.

Det väsentliga är i stället att notera att skolöverstyrelsen nu förklarat att samma regler som gällt tidigare även skall gälla i fortsättningen, dvs. att särskilda skäl skall föreligga för att en lärare skall kunna byta ut det centrala provet mot ett som han eller hon själv satt ihop och att anmälan om detta skall göras till skolöverstyrelsen. Det är vidare värdefullt att SÖ kommer att förtydliga anvisningarna så att något tvivel inte längre skall behöva råda. Den oklarhet som rätt har varit besvärande och har försvårat hanterandet av de här frågorna.

Jag vill i likhet med fru Rodhe stryka under, att syftet med de centrala proven är att åstadkomma så rättvisa betyg som möjligt, vilket bör vara ett klart elevintresse. Med ett grupprelaterat betygssystem är det alldeles nödvändigt med något slags riksläkare. Men det innebär ingalunda att det skall behöva vara någon större dramatik eller nervpress med de centrala proven än med de andra proven.

Man må vidare ha vilken inställning som helst till förekomsten av betyg och till betygssystemets utformning, men så länge vi har betyg måste vi se till att de fungerar på ett tillfredsställande sätt – inte minst elementära rättvis- och rättssäkerhetskrav gör detta nödvändigt. Och den uppgiften åvilar i sista hand det ansvariga ämbetsverket. Om man från skolöverstyrelsens sida vill få ändringar till stånd får man självfallet aktualisera det i vanlig ordning.

Det finns en annan företeelse som har direkt samband med den här frågan, nämligen de bojkotter mot de centrala proven som på sina håll förekommit från elevernas sida. Det är enligt min mening en olycklig sak som försvårar lärarnas möjligheter att bedöma klassens nivå och därmed sätta rättvisa betyg. SÖ:s möjligheter att åstadkomma en normering av provinstrumentet försvåras också. Sådana aktioner undanrycker i hög grad förutsättningarna för en likformig betygsättning inom landet. De centrala proven ingår ju dessutom i flertalet fall i de obligatoriska skriftliga proven, vilket man ofta glömmer bort.

En lärare har i brev berättat om den besvikelse han kände, då de flesta av hans elever bojkottade det centrala provet, trots att han gjorde allt för att tala dem till rätta. Det var inte heller fråga om några småbarn utan, som han skriver, 19–20-åringar, kapabla att välja representanter till Sveriges riksdag, som utan vidare ansåg sig kunna ignorera skyldigheten att delta i ett obligatoriskt prov. Det vore intressant att få skolministerns kommentarer rörande sådana här bojkottaktioner.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Jag vill gärna understryka det Gunnar Richardson sade om betydelsen av de centrala proven som instrument för en rättvis betygssättning i det betygssystem som vi nu har.

Mot den bakgrunden är det naturligtvis bekymmersamt med sådana elevaktioner som Gunnar Richardson pekade på, och jag har självfallet min uppmärksamhet riktad på dem. Det har förekommit rapporter i massmedia om dessa företeelser, och jag har också fått brev om dem. Jag vet också att skolöverstyrelsen har uppmärksammat problemet och avser att ställa samman en rapport om frånvaron från centrala prov. Skulle den rapporten ge vid handen att elevaktioner mot de centrala proven förekommer i större omfattning, så bör SÖ enligt min mening söka vägar för att motverka sådana handlingar från elevernas sida.

Jag vill tillägga att det bör ligga i elevernas intresse att stödja sådana anordningar i skolan som är avsedda att utgöra underlag för en rättvis bedömning av dem. Det är därför angeläget att SÖ och eleverna om möjligt samråder med varandra i frågan.

GUNNAR RICHARDSON (fp):

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att man inom SÖ nu har uppmärksamheten riktad på de här problemen och att man söker finna vägar för att lösa dem.

Jag citerade nyss ur ett brev från en lärare som uttryckte sin besvikelse över sina elever som bojkottade de centrala proven. Han var dock allra mest besviken, säger han, över den "maktlöshet och handfallenhet samt brist på vilja att ta itu med problemen" som ansvariga skolmyndigheter visat. Jag hoppas nu att han inte längre skall behöva vara besviken på SÖ. Men jag vill samtidigt framhålla att inför det här problemet måste alla berörda – lärare, skolledare och lokala skolmyndigheter – känna ett direkt ansvar. Och allra helst skulle man önska att eleverna själva och deras organisationer visade prov på ett större ansvar.

Till sist vill jag ge SÖ ett litet tips, och jag kräver inte någon kommentar till detta från skolministerns sida.

Metoden att på slutbetyget notera att vederbörande elev *inte* deltagit i det centrala provet är nog inte möjlig att återinföra, men varför inte gå den motsatta och mer positiva vägen och notera vilka centrala prov som en elev verkligen genomgått? Det kan väl inte vara så farligt. Förr fanns ju t. o. m. betygen på studentskrivningarna angivna i slutbetyget.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

*Om de centrala
proven i gymna-
sieskolan*

Torsdagen den
3 maj 1979

*Om besvärsrätten
vid indragning av
skolenhet, m. m.*

§ 4 Om besvärsrätten vid indragning av skolenhet, m. m.

Statsrådet BIRGIT RODHE erhöll ordet för att besvara *Martin Olssons* (c) den 20 april anmälda fråga, 1978/79:505, och anförde:

Herr talman! Martin Olsson har frågat mig vilka motiv regeringen hade för sitt beslut att avskaffa föräldrarnas besvärsrätt gällande beslut om bl. a. indragning av skolenhet. Han har vidare frågat mig om jag anser att nämnda ändring av skolförordningen överensstämmer med kraven på närdemokrati och strävandena att ge människor möjligheter att påverka sin situation.

Ansvar för den lokala skolplaneringen åvilar i första hand kommunen. Detta är naturligt med hänsyn till att man endast på det lokala planet har den överblick och den kännedom om förhållandena inom kommunen som krävs för beslut om bl. a. skolindelning. Ett lokalt ansvar skapar också goda förutsättningar för att alla berörda grupper skall få komma till tals. Detta har också varit en princip som legat till grund för riksdagens beslut om SIA och den friare resursanvändning som det nya statsbidragssystemet innebär.

Skolstyrelsen skall bl. a. besluta om indelning av en kommuns grundskola i skolenheter. Om särskilda skäl föreligger kan ett sådant beslut ändras av länskolnämnden. Nämndens beslut kan överklagas av skolstyrelsen.

Beslut om indelning i skolenheter är kopplat till länskolnämndens beslut om tilldelning av statsbidrag i form av basresurser. Enligt av bl. a. regeringsrätten fastlagd praxis har endast sökanden, dvs. i detta fall skolstyrelsen, rätt att överklaga beslut om statsbidrag. Rätt för föräldrar att överklaga länskolnämndens beslut om skolenheter skulle i praktiken även innebära rätt för dem att överklaga statsbidragsbeslutet. Detta skulle, som jag nämnde, strida mot förvaltningsrättslig praxis. Det är denna principiella ståndpunkt som motiverat den förändring av skolförordningen som berörs i frågan.

Till detta vill jag säga att jag har stor förståelse för att många föräldrar blir starkt engagerade när fråga uppkommer att dra in en skolenhet och vill ha möjlighet att påverka beslutet. Enligt anvisningar som har utfärdats av skolöverstyrelsen skall alternativa lösningar ha diskuterats innan beslut fattas som innebär att skolenhet dras in. Det åligger vidare skolstyrelse att i god tid före en planerad indragning ge föräldrarna information härom liksom om bakomliggande motiv. Föräldrarna bör likaså beredas god tid att tänka igenom den planerade indragningen före ytterligare överläggning härom med skolstyrelsen.

Enligt min mening finns det dock anledning att förstärka föräldrarnas möjligheter att påverka den lokala skolplaneringen. Inom utbildningsdepartementet bereds f. n. ett förslag om s. k. skolnämnder, i vilka bl. a. föräldrarna skall vara representerade. Jag har för avsikt att i det sammanhanget ta upp denna fråga.

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Rodhe för svaret på min fråga.

Bevarandet av en skola i en bygd kan vara av största betydelse för denna

bygds framtid. Det är därför naturligt att elevernas föräldrar och även andra som bor inom området i många fall gör stora insatser för att hindra nedläggning av sin skola. Hittills har föräldrarna enligt praxis haft rätt att hos regeringen besvära sig över skolstyrelses och länskolnämnds beslut om nedläggning av skola. Denna rätt avskaffade dock regeringen i höstas.

Under 1970-talet har människors möjligheter till insyn, inflytande och medbestämmande i stor utsträckning ökat. Jag kan erinra om MBL och andra lagar, som skall ge de anställda ökade rättigheter.

Även på skolområdet synes avsikterna ha varit att öka anställdas, elevers och föräldrars inflytande. Mot bakgrund av strävandena under detta årtionde är regeringens beslut att avskaffa föräldrarnas besvärsrätt vid beslut om skolindragning mycket anmärkningsvärt.

Statsrådet har i sitt svar redovisat de formella skälen till att avskaffa besvärsrätten. Men det får ju inte vara så, att formella orsaker styr utvecklingen. I stället är det väl de strävanden partierna har fått väljarnas förtroende att arbeta för som skall vara vägledande, och lagar och bestämmelser får anpassas därefter.

Folkpartiet har infört valen framfört kraven på när demokrati. Jag finner att detta regeringsbeslut tyvärr verkar i motsatt riktning. De människor som nu har förlorat sin besvärsrätt – och jag känner ett fall ganska väl – upplever i stället att deras inflytande och deras möjlighet att få sin sak prövad har minskat, när det parti som har talat om just när demokrati nu ensamt har regeringsmakten. Jag vill fråga statsrådet om statsrådet anser att det har varit en avsevärd nackdel att ha denna besvärsrätt och om det finns exempel härpå. Vidare vill jag fråga statsrådet om det inte borde övervägas att anpassa bestämmelserna så, att besvärsrätten kan återinföras. Jag vill erinra om att i ett fall som jag känner, det gäller Ånge kommun, upphävdes så sent som i september den dåvarande skolministern ett beslut av skolstyrelsen och länskolnämnden om indragning av en skola, ett beslut som skolstyrelsen hade fattat med ordförandens utslagsröst. Just sådana exempel visar att det kan finnas behov av att elevernas föräldrar får sin sak prövad i högsta instans. Jag tror även det är väsentligt att ha en sådan besvärsrätt för att undvika obehagliga konflikter mellan skolmyndighet och föräldrar. Jag kan bara erinra om de skolstrejker som föräldrar ibland har tillgripit. Det är säkert av värde att människor vet att de kan få sin sak prövad på allra högsta nivå – eller gå till kungs, som det hette förr.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Låt mig börja med en liten kommentar till det konkreta fall i Ånge kommun som Martin Olsson berörde och som jag också är informerad om – även om jag inte har samma närhet till det. Det beslut som fattades i höstas av min företrädare var tidsbegränsat, och det gällde möjligheten att fortsätta arbetet inom den skolenhet som det var fråga om, under det nu pågående läsåret. Anledningen till förlängningen var att man bedömde det som att föräldrarna inte hade fått tillräcklig information och att inte det samråd hade ägt rum som hade förutsatts. Därvidlag är situationen

*Om besvärsrätten
vid indragning av
skolenhet, m. m.*

annorlunda nu, och det är länskolnämnden som har att fatta det slutgiltiga beslutet efter skolstyrelsens förslag.

Den överklagningsrätt som har förekommit tidigare gällde framför allt klassanordningarna. Vi har nu den nya statsbidragskungörelsen, och det är därför situationen har blivit en annan. Det beslut som togs i höstas – som kan uppfattas som en inskränkning i föräldrarnas överklagningsrätt – sammanhänger i själva verket med den nya statsbidragskungörelsen, som jag också påpekade tidigare.

Jag har naturligtvis – som jag också sade i mitt svar – en mycket stark känsla för sambandet med närdemokratin, men jag menar att den framför allt betyder att skolstyrelse och föräldrar lokalt måste komma överens, och det är lokalt närdemokratin framför allt skall bevakas. Skulle det finnas några praktiska möjligheter att förstärka föräldrarnas rätt kommer vi, som jag sade, att ta upp det i samband med framläggande av förslag om skolnämnder.

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag tänkte inte ta upp någon längre diskussion om det fall som jag något känner till och nämnde tidigare – jag ville bara ta det som exempel på att den besvärsrätt föräldrarna hade fram till i höstas fyllde en uppgift. I det fall jag har relaterat fann nämligen regeringen anledning att upphäva det beslut som skolstyrelse och länskolnämnd hade fattat. Mot den bakgrunden finner jag det föga tillfredsställande att man en och en halv månad senare berövar föräldrarna besvärsrätten.

Jag hade delat upp min fråga i två delar. Den första gällde motivet, den andra närdemokratin etc. Det är mycket viktigt att partierna arbetar efter de principer som vi går till val på – det är viktigt för att vi politiker skall få behålla människors tilltro till oss. Inför förra valet kunde vi på folkpartiets affischer läsa slogan I folkpartiets Sverige lyssnar man också på miljögrupper och byalag. Texten fortsatte med påpekandet att folkpartiet hade föreslagit att exempelvis konsument- och miljögrupper skulle få rätt att överklaga myndighetsbeslut. Samma människor som i september 1976 läste det, upplevde i oktober 1978 att en folkpartistisk skolminister hade berövat människorna just den besvärsrätt över myndighets beslut som i en del fall har haft mycket stor betydelse och också skulle kunna ha det i framtiden. Ett sådant beslut ökar inte människornas tilltro till oss politiker och till att vi i praktisk handling arbetar efter samma principer som vi går fram med i valen.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Jag kan försäkra Martin Olsson att vi i folkpartiet tar frågan om närdemokrati i högsta grad på allvar och att vi också kommer att på alla punkter fullfölja vår politik i det avseendet. Men jag måste ändå se det så att närdemokrati framför allt innebär, att besluten skall fattas nära människorna, dvs. att det lokala ställningstagandet i skolstyrelsen måste vara avgörande. Också prövningen av sådana beslut måste göras av människor som är väl insatta i regionens skolfrågor, dvs. inom länskolnämnden. Därför måste det

väsentliga i detta sammanhang vara samråd och information i båda riktningarna mellan skolstyrelsen och föräldrarna. Det är vad jag kallar närdemokrati.

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Man kan visserligen lägga in olika betydelse i parollerna, men jag tror att det är svårt att förklara för människorna att närdemokratin ökar, om en besvärsrätt som i praktiken åtminstone har kunnat medverka till att uppskjuta beslut om indragning avskaffas.

Sjävfallet känner de lokala skolstyrelserna och länskolnämnden till de lokala förhållandena, men det faktum att det finns exempel på att regeringen har funnit anledning att ändra beslut om indragning visar, att det ändå kan finnas motiv för en möjlighet till granskning av de lokalt fattade besluten.

Vad sedan beträffar den av mig citerade parollen om att folkpartiet arbetar inte bara för närdemokrati utan också för att olika grupper skall få rätt att överklaga myndighetsbeslut vill jag säga, att man kan se föräldrarna som kämpar för att behålla sin skola ungefär på samma sätt som ett byalag. Jag hoppas att statsrådet vid närmare eftertanke ändå försöker finna formella möjligheter att återinföra den besvärsrätt som föräldrarna enligt praxis sedan lång tid har haft.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Den formulering om byalag och miljögrupper som Martin Olsson tar upp gäller framför allt möjligheten att besvara sig och göra sitt inflytande gällande inom kommunen. Att låta regeringen ta hand om alla dessa frågor skulle vara svårhanterligt och knappast förenligt med närdemokrati. Jag har svårt att förstå att det skall vara mera närdemokratiskt att regeringen fattar beslut än att de kommunala skolstyrelserna och länskolnämnden får det egentliga ansvaret.

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Vad jag citerade gällde rätt att överklaga myndighetsbeslut, och prövningen av ett sådant måste självfallet ske på en högre nivå än inom kommunen. Det kan vidare vara starkt delade meningar i en kommun. Det kan – som i det fall jag nämnde – med ytterst knapp majoritet fattas beslut av synnerligen stor betydelse för en bygds utveckling. Ingen kan väl helt bortse från betydelsen av att beslut som träffas av kommunala organ och av organ på länsnivå, i detta fall länskolnämnd, kan överklagas och därmed bli föremål för den ytterligare prövning som tidigare har visat sig vara befogad. Jag har svårt att förstå varför inte den rätten skulle vara lika befogad efter oktober 1978 som den var före denna tidpunkt.

Överläggningen var härmed slutad.

*Om anordnande
av särskild samord-
nad gymnasieskola
i Simrishamn***§ 5 Om anordnande av särskild samordnad gymnasieskola i Simrishamn**

Statsrådet BIRGIT RODHE erhöll ordet för att besvara *Bo Lundgrens* (m) den 25 april anmälda fråga, 1978/79:514, och anförde:

Herr talman! Bo Lundgren har frågat mig när regeringen avser att fatta beslut i fråga om anordnandet av särskild samordnad gymnasieskola (SSG) i Simrishamn.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 28 februari 1979 redovisat en utvärdering av den hittills bedrivna verksamheten med SSG. Regeringen har för avsikt att förelägga riksdagen förslag med anledning av nämnda utvärdering. I det sammanhanget kommer även frågan om anordnandet av gymnasieskola i Simrishamn att behandlas.

BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet för svaret. Jag ställde för ungefär fem månader sedan ungefär samma fråga till statsrådet Rodhe och fick till svar att regeringen så snart som möjligt efter det att skolöverstyrelsens yttrande i denna fråga inkommit avsåg att fatta beslut. Anledningen till att jag nu upprepar min fråga till statsrådet är för det första att det mycket länge har pågått en diskussion. Redan 1975 hade man från kommunens och länets sida förhoppningar om att denna fråga skulle få en positiv behandling efter det att skolöverstyrelsen i ett avlämnat yttrande till den dåvarande regeringen hade varit positiv. Men den socialdemokratiska regeringen avsåg 1975 denna framställning. Sedan dess har man från kommunens sida agerat flera gånger för att försöka få till stånd en gymnasieskola i kommunen.

Ett andra motiv för att jag nu har ställt frågan är att Ystads kommun, som varit avvisande till en gymnasieskola i Simrishamn, som ett argument har framfört att man skulle kunna riskera att lokaler i Ystad blev outnyttjade. I dagarna har det framkommit att man i Ystad avser att bygga ut skollokaler för ett antal miljoner kronor. Jag är alltså intresserad av att det inte uppstår en situation där sådana faktorer skulle kunna påverka frågan om gymnasieskola i Simrishamn.

De väsentligare motiven för en SSG-skola i Simrishamn är ju att regionens ungdom skall få möjlighet till fortsatt utbildning efter grundskolan. Som statsrådet säkert känner till, är det så att det avstånd man har till gymnasieskola i viss mån påverkar möjligheterna och intresset för att fortsätta med gymnasieutbildning. Det har också länskolnämnden i Kristianstad visat när det gäller just Simrishamns kommun. Vi har också den andra viktiga frågan, nämligen att lokaliseringsbeslut i fråga om industri och näringsliv över huvud taget ofta utgår från de resurser en kommun har, inte minst på utbildningsområdet. Av den anledningen skulle det för Österlen-regionen totalt sett vara av värde med gymnasieutbildning i Simrishamn.

Nu har utbildningsutskottet i sitt yttrande varit positivt. Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande den 31 januari till utbildningsdepartementet varit positiv, och såvitt jag erfarit har även utvärderingen av de SSG-skolor som har funnits

varit positiv, även om man inte kan dra några vittgående slutsatser av den. Mot bakgrund härav skulle jag, eftersom statsrådet säger att regeringen i samband med en allmän utvärdering skall lägga fram förslag också i fråga om Simrishamn, vilja fråga statsrådet:

När avser regeringen att lägga fram detta förslag för riksdagen?

Vidare skulle jag med förhoppning om ett svar, även om jag kanske inte blir tillfredsställd med det, vilja fråga:

Vilken syn har statsrådet på behovet av en SSG-skola i Simrishamn?

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Jag vill säga att regeringen inte har haft mer än drygt en månad på sig för att utifrån skolöverstyrelsens utvärdering arbeta fram ett förslag till riksdagen om den fortsatta verksamheten med SSG. Även om skolöverstyrelsens inställning här är positiv – och det finns väl allmänt sett, antar jag, anledning att se positivt på denna nya arbetsform – så är det ju desto angelägnare att ett förslag till riksdagen är väl genomarbetat. Det är också angeläget att inte ta ställning till enskilda aktuella fall, hur brännande de än kan förefalla – och säkert är – på det lokala planet, innan man har helhetsbilden klar.

Vi arbetar så snabbt vi någonsin kan med detta. Jag kan dock inte för dagen säga exakt när vi skall lägga fram frågan och än mindre kan jag tyvärr ge något förhandsbesked om bedömningen av Simrishamnsfrågan – det är ju många olika synpunkter och intressen som där måste vägas in.

BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det kan noteras att Simrishamns gymnasiet har diskuterats under lång tid, varför det alltså måste finnas ett rätt brett underlag för bedömningar i just det här speciella fallet redan nu, såväl inom skolöverstyrelsen som inom utbildningsdepartementet. Det finns säkerligen även andra framställningar, från enskilda kommuner och orter, som kan vara minst lika angelägna. Jag har självfallet också förståelse för – när det nu har gjorts en utvärdering av SSG-skolorna totalt sett – att man från regeringens sida vill se på det här spörsmålet på ett samordnat sätt.

Jag noterar att statsrådet tydligen har en positiv grundsyn på SSG-skolorna, men jag får väl acceptera att statsrådet inte kan ge något direkt svar just nu. Förhoppningen är naturligtvis denna gång att den regering som kommer att lägga fram förslaget – eftersom jag förstår att det inte kan ske under våren – kommer att ta vederbörlig hänsyn till skolöverstyrelsens och länsmyndigheternas yttrande, så att man äntligen kan få en lösning på denna för Simrishamns kommun och Österlen så viktiga fråga och så att de kan få en gymnasieskola där nere.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
3 maj 1979

*Om katastrofhjälp
till Jugoslavien*

Utrikesministern HANS BLIX erhöll ordet för att besvara *Lars Werners* (vpk) den 19 april anmälda fråga, 1978/79:498, och anförde:

Herr talman! Lars Werner har frågat mig om den svenska regeringen är beredd att snabbt besluta ge Jugoslavien katastrofhjälp.

Vid en jordbävningkatastrof av det slag som inträffade i Jugoslavien är Röda korset den vanligaste kanalen för svenskt statligt stöd till den drabbade befolkningen. Röda korsligan i Genève har en ständig beredskap för snabb hjälp med tält, filter, kläder, livsmedel, medicin, m. m. Det svenska Röda korset står för en betydande del av denna beredskap och får regelbundet stöd från SIDA för denna verksamhet.

Regeringen och SIDA har alltsedan jordbävningen i Jugoslavien hållit daglig kontakt med bl. a. Röda korset och FN:s katastrofkoordinator i Genève, UNDRØ. Vi har därvid förklarat oss beredda att bistå med katastrofhjälp. De som har ansvaret för den internationella samordningen av katastrofhjälpen har dock gjort bedömningen att de omedelbara medelsbehoven redan är täckta. Vi står dock fortfarande beredda att skyndsamt och positivt behandla en framställning från Röda korset om bidrag till ytterligare insatser för de drabbade människorna.

LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret, som jag uppfattar som positivt.

Vi vet att den här katastrofen blir mycket kostsam för Jugoslavien. Bostäder, skolor, sjukhus och andra byggnader som har förstörts måste nu byggas upp från grunden igen. Det är en katastrof som på många sätt är värre än den som drabbade Skopje. För att återuppbyggnaden skall kunna klaras snabbt och inom acceptabel tid före vintern måste arbetena snarast komma i gång. Därtill behövs också nödvändigt kapital.

Sverige är ju i andra sammanhang exportör av småhus, och det har sagts mig att detta skulle kunna vara *ett* sätt att hjälpa till vid återuppbyggnaden. Förlusterna är omfattande, och de förorsakar naturligtvis stora kostnader för att återställa området. Nu kunde lyckligtvis förlusterna i människoliv begränsas i och med en noggrann och förutseende organisation, men ändå omkom ett hundratal personer, och ett tusental människor skadades svårt. Det innebär också svårigheter.

Det är här en fråga om solidaritet med och bistånd till ett land som har drabbats av naturkatastrofer vid olika tillfällen under de senaste åren, men jag noterar att UD följer utvecklingen av de omedelbara och akuta behov som föreligger. F. ö. skall vi i det här sammanhanget komma ihåg att det är en katastrof som har inträffat i ett område som tillhör de minst utvecklade i Jugoslavien, vilket ju inte heller gör följderna av katastrofen mindre.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om omprövning av social- och skolpolitiken

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

*Om omprövning
av social- och
skolpolitiken*

Socialministern GABRIEL ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Tore Nilssons* (m) den 20 april anmälda fråga, 1978/79:506, och anförde:

Herr talman! Tore Nilsson har – med hänvisning till uppgifter om att självmorden bland barn ökar – frågat mig om regeringen är beredd att ompröva social- och skolpolitiken.

Jag vill inledningsvis peka på att de uppgifter om en kraftig ökning av antalet självmord bland barn i Sverige som Tore Nilsson redovisar i sin fråga är felaktiga. Antalet självmord bland barn i åldern 5–14 år har inte ökat från 0,5 till 13,5 per 100 000 födselar, utan från 0,5 år 1971 till 0,7 år 1976.

Oavsett detta är det naturligtvis särskilt allvarligt när mycket unga människor inte orkar med de svårigheter som de möter. Ofta är dessa svårigheter en följd av kriser i familjen eller hos den enskilde som vi inte helt känner orsakerna till.

Den snabba förändringen av vårt samhälle har för de allra flesta människor medfört förbättringar i materiellt avseende. Samtidigt är det uppenbart att samhällsutvecklingen delvis har ökat avståndet mellan människor. Många har blivit kulturellt och socialt isolerade i vårt moderna samhälle. Människor tar inte de initiativ till att hjälpa och stödja varandra som skulle behövas. Att ta reda på orsakerna till detta är en angelägen forskningsuppgift, så att vi kan ta hänsyn härtill i vår samhällsplanering.

Ett grundläggande syfte med socialpolitiken är att vara ett stöd för svaga och utsatta grupper. Detta är också en målsättning för skolan. I det avseendet finns ingen anledning att ompröva social- eller skolpolitiken.

Men inget trygghetssystem är fullkomligt. Förbättringar kan göras. I den bemärkelsen sker en ständig omprövning av bl. a. social- och skolpolitiken. Regeringen har under vintern och våren lagt fram en rad förslag till förbättringar inom bl. a. det familjepolitiska området. Förslagen om en allmän föräldrautbildning och om förbättringar av föräldraförsäkringen syftar i hög grad till att öka kunskaperna om barn och till ökad samvaro mellan barn och föräldrar. Nyligen har regeringen också lagt fram en proposition om läroplan för grundskolan m. m. Den är ett led i den förändring av skolan och dess arbetsmiljö som riksdagen våren 1976 fattade beslut om. De i läroplanspropositionen föreslagna åtgärderna gäller inte minst de grupper av elever som på ett eller annat sätt är mest utsatta för påfrestningar.

TORE NILSSON (m):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret. Det är ju ett vackert aktstycke och det är väl korrekt, men det är enligt min mening inte svar på vad jag frågade om. Socialministern säger att vi inte känner till orsakerna, att vi måste forska.

Bakom min fråga ligger också en lång rad uppgifter som jag har fått och som jag har massor med klipp om. Jag kan ta ett exempel som är ganska färskt. En läkarkongress har påvisat att vart femte daghemsbarn – alltså 20 % – har svåra psykiska störningar.

*Om omprövning
av social- och
skolpolitiken*

Om jag nu skall tala riktigt rakt på sak, så vill jag säga följande. Vi är överens om att varje barn har föräldrar. Det bör vara ett mål för politiken att alla barn också skall ha föräldrar *när de växer upp*. De skall ha en mor – helst *en* mor. De skall ha ett hem – och helst *ett* hem, inte ett daghem och ett natthem, för det är oerhört riskabelt. Det måste finnas daghem, det är sant. Men i princip skall barnen ha samma hem dag och natt. När barnen sedan går till skolan, så skall de gå *hemifrån* till skolan, och när skolan är slut skall de kunna gå hem. Principen skall alltså vara att det finns ett hem.

Vi har ett barnens år proklamerat, men aldrig har världen varit så ovänlig mot barnen som nu – och kanske *inget land* har varit så *ovänligt* mot barnen som Sverige. Det vi kallar för barnomsorg är egentligen camouflage för vuxenegoism. Det är en hård värld utan kärlek.

Man frågade en psykolog, som väl känner till barn med anledning av de uppgifter som socialministern säger är felaktiga – om de många självmorden. Jag hörde i radio hennes svar: Barnen behöver kärlek. Vi ger för litet kärlek åt barnen. Gabriel Romanus håller ju med om detta. Men hur skall det vara möjligt att ge kärlek åt barnen *om* barnen inte har mor och hem? Det är naturligtvis omöjligt att nå så långt att 100 % av barnen har mor och hem, men politiken borde ju syfta därtill. Ge varje barn vad det behöver härvidlag – upp till tolvårsåldern i princip ett hem där en förälder finns, och helst *en mor!* Det är ändå så att sedan mänsklighetens barndom, sedan urminnes tider, har det varit idealiskt om vi kunnat få ha en mor åt barnen.

När det gäller dödsorsaken har det sagts att det kan vara felaktiga siffror man kom fram till. Men man har också pekat på att det är en bristfällig redovisning av dödsorsaken. Ofta kan man misstänka att det ligger självmord även bakom sådant som redovisas på annat sätt.

Hur som helst är det för mig en oerhört skrämmande utveckling. Jag vill vädja till Gabriel Romanus och regeringen att tänka efter om det inte går att i stället försöka hjälpa människor så att de kan vara hemma och ta hand om barnen i större utsträckning samt se till att barnen, när de kommer från skolan, har ett hem att gå till, liksom vi själva hade en gång – det som visat sig vara så bra för oss.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Jag vill understryka, även om inte Tore Nilsson sade det, att det är positivt att de här uppgifterna var felaktiga. Det skulle vara hemskt om antalet självmord bland barn hade ökat så mycket som enligt de uppgifter Tore Nilsson byggde sin fråga på.

Jag tror över huvud taget inte att man kan grunda ett allmänt krav på omprövning av socialpolitiken på de här dödsfallen bland barn. Hur tragiska de än är, så handlar det om mindre än tio barn på ett år i hela Sverige, och att av det dra några allmänna slutsatser om skolpolitik eller socialpolitik går naturligtvis inte.

Jag tror också att man skall vara försiktig med uppgifter av typen att 20 % av alla barn som är på daghem har psykiska störningar och sådant. Här fordras mycket mera forskning, innan man kan uttala sig med säkerhet om hur stor

andel av barnen som har psykiska problem och vad de består i. Det finns inget underlag för att säga – jag är angelägen om att betona det – att barn skulle få ökade psykiska problem eller störningar eller anpassningssvårigheter av att vistas på daghem. Det är verkligen häpnadsväckande om man uttrycker sig så som Tore Nilsson gjorde nu, om jag inte hörde fel, att det skulle råda någon motsatsställning mellan att barn har ett hem och att de är på daghem, eller att det skulle vara någon motsättning mellan att ge barnen kärlek och att ha dem på daghem. Jag tror att de tusentals föräldrar som har sina barn på daghem, och som finner att det är en bra miljö för barnen, skulle bli upprörda, om de hörde Tore Nilssons inlägg här i dag.

TORE NILSSON (m):

Herr talman! Vi har tydligen inte samma känsla inför det som sker och det som rapporteras.

När jag ser framför mig att daghemsbarnen har det särskilt svårt, så är det ju inte något som är hämtat från vilken källa som helst, utan det är hämtat från psykologer vid barnkliniken på Huddinge sjukhus t. ex., och det har kommit fram vid en läkarkongress. Men dessutom vet Gabriel Romanus lika bra som jag att vi i åratal har fått rapporter från olika delar av världen och även från vårt land som visar att det är bra för små barn att ha så få personer som möjligt omkring sig under de tidigaste åren. Att det skall vara nödvändigt att upprepa det tycker jag är häpnadsväckande.

När det gäller detta med självmorden vill jag än en gång framhålla att jag kan gå med på att det kan vara något fel när det står att frekvensen är 17 gånger större. Men det var också en mycket kort period. Det är alldeles klart att tendensen är att det sker en ökning, och enligt vad jag har inhämtat finns det en mängd fall där man inte riktigt kan avgöra vad som har hänt.

Dessutom är det klart att även om man tar hänsyn till att samhället i stort är svårare att leva i nu, så tror jag att barnens situation, barnens ställning och rubbningarna i deras beteende – det är många som går under mycket tidigt – har att göra just med detta att ingenting är så bra som ett hem med en mor. Att några daghem måste finnas förstår jag, men strävan skall vara att de används bara i de fall då det är absolut oundgängligt. Man skall sikta mot det vanliga hemmet, det som de allra flesta av oss som nu är gamla växte upp i. I den riktningen skall man lägga om politiken.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Lyckligtvis kan man inte påstå att det finns en klar tendens till ökning av antalet självmord bland barn. Vad som har hänt är att från 1971 till 1976 har antalet självmord bland barn i åldern 5–14 år i Sverige ökat från sex stycken per år till åtta stycken per år. Siffrorna är inte sådana, att man kan hävda att det är fråga om en tendens.

Att det är svårt att registrera självmord är ingen nyhet – det har alltid varit svårt både i Sverige och i andra länder. Det finns så många olika orsaker till självmord, och det är så laddat detta med självmord, att man ofta försöker ge ett dödsfall en annan tolkning. Men här finns inte underlag för de uttalanden

Torsdagen den
3 maj 1979

*Om omprövning
av social- och
skolpolitiken*

som Tore Nilsson gör.

Jag vill understryka att det inte finns något som helst tecken på att daghemmen skulle försaka psykiska problem eller anpassningssvårigheter. Att det finns barn på daghem som har svårigheter har helt andra orsaker. När man har kö till daghemmet tar man i första hand emot de barn som är i störst behov av en plats, beroende på familjesituationen eller något annat. Men att daghemmen i sig själva skulle ha någon skadlig inverkan på barnen är inte styrkt. Det finns inget vetenskapligt belägg för det. Det är viktigt att det görs klart för de många föräldrar som har sina barn på daghem i Sverige.

TORE NILSSON (m):

Herr talman! Jag vill inte ha uttryckt det så att daghemmen i och för sig skulle vara dåliga, felsköta eller skadliga. Det är detta att barnen skall behöva vistas i olika miljöer som jag vänder mig mot. Det finns barn som passar för det och tydligen känner sig hemma, men det finns också oerhört många barn som inte har den läggningen, den grundkonstitutionen. Det är inte daghemmen som det är fel på i och för sig utan det förhållandet att vi måste ha sådana hem. När det finns så många fina bostäder och hem i Sverige är det beklagligt att det inte går att ordna så, att det t. ex. under de tio–tolv första åren i ett barns liv är möjligt för de allra flesta att få vistas i *ett* hem. Det finns ensamstående föräldrar, det kan gälla även två föräldrar, som måste ha sina barn på daghem, men strävan i politiken måste vara att minska behoven av platser av det slaget. Det är det som jag menar, när jag talar om att daghemsbarnen har svårigheter.

Dessutom vill jag säga till Gabriel Romanus att han stöder sig på vissa uppgifter men att jag har massor av artiklar som visar just detta, att det är växlingen från vårdare till vårdare och osäkerheten och otryggheten som då förstoras som är anledningen till barnens svårigheter. Detta är inte någon kritik av svenska daghem – det är kritik av ett system som vi har och som jag och många andra inte tror på. Jag tror att de allra flesta föräldrar håller på att inse att det vore lyckligt, om vi kunde få ett Sverige där de kunde ta hand om sina barn och i största utsträckning sköta dem själva.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Jag är angelägen att betona, att de sifferuppgifter som jag har lämnat är hämtade ur Sveriges officiella statistik. Den felaktiga uppgift som Tore Nilsson nämner i sin fråga grundar sig på ett missförstånd och härstammar från en expert på WHO:s regionalkontor i Köpenhamn, som var på ett möte i Oslo och råkade lämna en felaktig uppgift, vilket man från WHO nu har rättat till. Det är inte fråga om olika uppgifter, utan det är numera fråga om samstämmiga uppgifter.

Sedan vill jag notera att Tore Nilsson i sitt senaste inlägg sade, att han inte anser att daghem är skadliga. Det får vara behållningen av den här diskussionen för min del.

TORE NILSSON (m):

Herr talman! Det vore orimligt att påstå att daghemmen i sig själva är skadliga. Det vore ett angrepp på dem som sköter daghemmen. Jag menar emellertid att det bästa vore att hemmet, den egna familjens hem, vore både dag- och natthem. Men Gabriel Romanus medger ju i svaret – i det skrivna aktstycke som jag har framför mig här – att antalet självmord bland barn har ökat. Vad vi borde syfta till är väl att försöka få en skola, en utbildning och ett samhälle som ger oss goda och kärleksfulla föräldrar och att sedan ge dem möjlighet att ta hand om sina barn. Ingen kan vara bättre än mor eller far för ett litet barn. Det tror jag att vi innerst inne är överens om.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1978/79:213 till civilutskottet

1978/79:216 till arbetsmarknadsutskottet

§ 9 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1978/79:2651 och 2652 till skatteutskottet

1978/79:2653 och 2654 till kulturutskottet

1978/79:2655 till näringsutskottet

1978/79:2656–2665 till skatteutskottet

1978/79:2666 till arbetsmarknadsutskottet

§ 10 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningar 1978/79:181 och 182

§ 11 Röstningen på vårdinrättningar

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1978/79:31 med anledning av propositionen 1978/79:171 om ändring i vallagen (1972:620) m. m. jämte motioner.

HAGAR NORMARK (s):

Herr talman! I konstitutionsutskottets betänkande 1978/79:31 behandlas min motion 2488 angående vissa missförhållanden som upptäcktes i valrörelsen 1976. En föreståndare vid en vårdinrättning tog hand om alla röstkort och låste in dem, vilket hindrade gästernas eget val av röstningsmetod. De kunde t. ex. inte själva eller med någon anhörigs hjälp poströsta före valdagen. I motionen förmodas att särskilda anvisningar kanske erfordras för att röstkortet liksom annan post skall komma intagna på vårdinrättningar till handa.

Utskottet klargör att särskilda anvisningar inte är nödvändiga, utan

Torsdagen den
3 maj 1979

*Förenkling av
formerna för stat-
ligt stöd till företag*

nuvarande lagstiftning är till fyllest.

Jag är mycket tacksam för utskottets skrivning. Motionen besvaras på s. 11 med bl. a. följande: "Det torde inte vara ovanligt att de som bor på ålderdomshem utnyttjar möjligheten att poströsta på en vanlig postanstalt i stället för på en sådan postanstalt som inrättats tillfälligt på ålderdomshemmet. Utskottet vill mot den bakgrunden understryka det angelägna i att väljarna på vårdinrättningar, i likhet med alla andra väljare, får tillgång till sina röstkort i sådan tid att deras möjligheter att själva välja sin röstningsmetod inte på något sätt inskränks. Det är enligt utskottets mening självklart att en så viktig försändelse som röstkortet måste nå väljare på vårdinrättningar. Att se till att postutdelningen på en vårdinrättning uppfyller detta krav är en uppgift för inrättningens huvudman."

Herr talman! Även om föreståndaren i det angivna fallet handlat i god tro eller välvilja så upplevdes händelsen mycket negativt av gästerna. De kände sig omyndigförklarade, och då särskilt de som hade kurage att fråga efter röstkortet men inte fick dem. Huvudmannen måste ingripa innan så skedde.

Det inträffade upplevdes som ett eko från det gamla förmyndarsamhällets inställning till gamla och sjuka. Det är viktigt att utskottet har klargjort att något sådant inte får ske. Därmed har jag uppnått syftet med motionen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 12 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande

1978/79:32 med anledning av redogörelsen 1978/79:20 för riksdagens förvaltningsstyrelsens verksamhet under år 1978

Utskottets hemställan bifölles.

§ 13 Förenkling av formerna för statligt stöd till företag

Föredrogs finansutskottets betänkande 1978/79:32 med anledning av motion om förenkling av formerna för statligt stöd till företag.

I detta betänkande behandlades motionen 1978/79:1701 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen skulle som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen 1978/79:1049 anförts om åtgärder för förenklade former för finansiellt stöd till företag.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1701.

Reservation hade avgivits av Kjell-Olof Feldt, Paul Jansson, Arne Gadd, Per-Axel Nilsson, Anita Gradin, Torsten Karlsson och Per Olof Håkansson (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1701 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om åtgärder för förenklade former för statligt finansiellt stöd till företagen.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Det statliga finansiella stödet till företag utgår numera i ett stort antal olika former.

Stödet kan ges som direkt bidrag, avskrivningslån, lån med räntesubvention och/eller med villkorlig återbetalningsskyldighet.

Stödet kan vidare utgå i form av lån på konventionella villkor samt som lånegarantier av olika slag.

Dessa stödformer har stegvis byggts ut för att stimulera företagen till åtgärder som i sig medverkar till att uppnå av samhället formulerade mål, bl. a. då det gäller att trygga sysselsättningen och upprätthålla kontinuiteten i företagens investeringar.

Vi har i dag en mycket rik flora av olika stödformer, samtidigt som det är många olika myndigheter som administrerar stödet. Detta har inneburit att det är svårt för såväl företagen som myndigheterna att hålla reda på alla dessa olika stödformer. Att kartlägga alla de stödformer som vi har i dag är också besvärligt. Översiktligt kan man räkna med att industriföretag f. n. kan erhålla stöd enligt ett hundratal preciserade regelsystem.

Man erbjuds stöd för arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska ändamål, och även då det gäller miljö, energi, forskning och utveckling har det införts ett betydande antal stödformer.

Redan i fjol behandlades ett motsvarande motionsyrkande som vi nu har om förenkling av formerna för det statliga stödet till företagen. Detta avslogs då av riksdagen, bl. a. med hänvisning till att denna fråga borde prövas av sysselsättningsutredningen som då arbetade.

I motionen 1978/79:1701 har vi upprepat kravet på att man bör se över formerna för det statliga stödet till företagen. Utskottsmajoriteten säger sig dela vår uppfattning då det gäller att förenkla dessa ting. Men man vill inte göra något uttalande från riksdagens sida i detta avseende.

Vi reservanter tycker att detta är litet märkligt, eftersom det nu gått ytterligare ett år och eftersom stödformerna under den tiden inte på något sätt blivit enklare. Dessutom lägger sysselsättningsutredningen just i dag fram sina förslag, och då borde det enligt vår mening vara mycket lämpligt att man gav regeringen till känna att man i samband med behandlingen av sysselsättningsutredningens betänkande även prövade våra förslag om förenkling av formerna för det statliga stödet till företagen.

Jag yrkar alltså bifall till den till utskottets betänkande fogade reservationen av Kjell-Olof Feldt m. fl.

Torsdagen den
3 maj 1979

*Förenkling av
formerna för stat-
ligt stöd till företag*

BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! I finansutskottets betänkande nr 32 behandlas en socialdemokratisk motion om förenkling av formerna för statligt stöd till företagen. Motionen är nästan identisk med den motion som behandlades här i riksdagen för ett år sedan.

Det råder självfallet inga delade meningar om att det är angeläget att ta till vara varje möjlighet att förenkla formerna för stödet till företagen. Även om sysselsättningsargumentet har varit huvudmotiv bakom dessa stödformer, vilka vuxit fram bit för bit under rätt lång tid, så har dessa stödformer syftat till att uppnå ett stort antal olika mål inom ett brett politiskt fält. Det är då också naturligt att flera olika myndigheter har blivit ansvariga för administrationen. I de fall då det är möjligt att rationalisera denna stödgivning till företagen ligger det naturligtvis i allas intresse att dessa möjligheter tas till vara.

I tidigare debatter har vi från utskottsmajoritetens sida hänvisat till sysselsättningsutredningen, och denna har – som Paul Jansson nämnde – just i dag lagt fram sitt slutbetänkande. Utskottets majoritet tycker då att det är naturligt att man låter denna fråga komma med vid den fortsatta behandlingen av sysselsättningsutredningens förslag, och vi tror inte att riksdagen behöver göra något särskilt uttalande om detta, utan att man i departementet i samband med beredningen av sysselsättningsutredningens förslag kommer att överväga möjligheterna till förenklingar av dessa stödformer.

Med dessa ord, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i dess betänkande nr 32.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Vi är tydligen glädjande och rörande ense på den här punkten i sak, att det är angeläget att finna enklare former för stödet till företagen.

Eftersom jag vet att finansutskottets ärade ordförande är ivrigt att bekämpa byråkrati och onödigt krångel, trodde jag att han skulle finna det lämpligt just i dag, när sysselsättningsutredningen har lagt fram sitt förslag, att riksdagen uttalade till regeringen att den fråga vi har tagit upp i motionen prövas i det sammanhanget. Det skulle så att säga ge en extra studs åt frågan, och det vore tacknämligt om så kunde ske.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Kjell-Olof Feldt m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Paul Jansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 32 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Kjell-Olof Feldt m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Paul Jansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 149
Nej - 127
Avstår - 14

§ 14 Löntagarna och kapitaltillväxten m. m.

Föredrogs finansutskottets betänkande 1978/79:33 med anledning av motioner om löntagarna och kapitaltillväxten m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1978/79:1115 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen skulle hos regeringen begära skyndsamt utredning och förslag snarast rörande anställas delägande i företag genom löntagarkooperation,

1978/79:1707 av Alf Wennerfors (m) och Sixten Pettersson (m) samt

1978/79:1708 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle uttala sig för upprättande av samhällsfonder under lönarbetarkontroll enligt i motionen anförda riktlinjer och hos regeringen anhålla om förslag i enlighet härmed.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1115 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde rörande utredning av förslag om löntagarsparande,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1707,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1708.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! För två dagar sedan var det första maj. Hundratusenden demonstrerade. Den svenska arbetarrörelsens folk ställde upp bakom paroller som "Bryt den ekonomiska maktkoncentrationen".

Bland redskapen i maktkampen mot storfinansen finns löntagarfonderna, dvs. kapitalfonder under de arbetandes kontroll. Kravet på löntagarfonder fanns med i parollerna första maj. Det fanns med i demonstranternas sinnen, det fanns med i de politiska talen, och det kommer att finnas med och spela en viktig roll i valkampen.

Men i dag, två dagar efter första maj, då är det plötsligt tyst. I dag har vi i riksdagen en debatt om löntagarfonder, men samma motiv som spelade så stor roll för de människor som demonstrerade tycks i dag vara helt borta. Ingen politiker tycks vilja intressera sig för det. Ingen socialdemokrat har i någon motion eller på annat sätt tagit upp frågan. Ingen socialdemokrat har ens anmält sig på talarlistan i denna debatt. Borta är herrar Palme och Feldt,

*Löntagarna och
kapitaltillväxten
m. m.*

borta är Birgitta Dahl, Thage Peterson och alla andra presumtiva statsråd i en eventuell ny socialdemokratisk regering – alla de som stod och talade om löntagarfonder första maj. I dag under denna punkt i denna debatt tänker de tydligen vara tysta – om jag nu inte lyckas provocera upp någon av dem.

I dag har vänsterpartiet kommunisterna sin motion uppe om löntagarfonder, om kapitalfonder under de arbetandes kontroll.

I dag kunde vi haft en intressant och stark debatt i riksdagen om löntagarfonder, som är så viktiga för arbetarrörelsens folk. I dag kunde vi ha följt upp striden mot Gösta Bohman och de andra socialisthatarna som skriar om att löntagarfonder leder till diktatur. I dag kunde vi haft en värdefull diskussion från arbetarrörelsens partier om hur fondfrågan skall kunna lösas. I dag kunde vi också i bästa fall ha fattat konkreta beslut som fört frågan framåt, för tiden löper som bekant ifrån oss.

Men ingenting av detta händer. Två dagar efter första maj är det ingen som tycks vilja diskutera löntagarfonderna.

Jag tror detta är ett exempel på en farlig situation. Först går politikerna ut och talar inför stora människomassor om en viktig fråga. Sedan handlar man tvärtemot sina egna proklamerade åsikter och grundsatser när man kommer till riksdagen. Sådant skapar misstro och förakt för politiker och försvarar också allvarligt mobiliseringen av människorna till kamp för de djupa samhällsförändringar som är nödvändiga i vår tid.

Jag tror det finns en förklaring till denna tystnad. Jag tror en av förklaringarna ligger i att den socialdemokratiska partiledningen inte är klar och ärlig i denna fråga om löntagarfonder. De är förskräckta över de krav på ingrepp i den privata kapitalmakten som kommer från människorna i arbetarrörelsen. I årtal har den socialdemokratiska partiledningen försökt inbilla folk i sitt eget parti att det här med ägandet inte är så viktigt. Men nu har det visat sig att folk inte längre tror på detta. Man har insett att kampen om jobben också är och formar sig till en kamp för ägandet i produktionen. Man har insett att ekonomisk omfördelning och utjämning också måste beröra kapitalägandet.

Naturligtvis måste den socialdemokratiska ledningen ta hänsyn till dessa människors insikter och krav. Men samtidigt är man rädd för allt som kan smaka socialism. Därför försöker man hålla ett slags mellankurs, hålla en attityd ute och en annan här i riksdagen. De vill gärna använda de folkliga kraven som dragplåster i valrörelsen, men jag tror att de i själ och hjärta helst vill slippa stå för dem när det kommer till kritan. Denna tvetydighet visar sig tyvärr i de socialdemokratiska tankarna om löntagarfonder, och den framträdde ganska skarpt i den skiss till fondsystem som LO:s och SAP:s ledningar häromåret lade fram.

Det komplicerade och intressanta i denna fråga är att löntagarfonder kan användas för helt motstridiga syften – och man kan alltså välja vilket. De kan nyttjas för verkliga inbrytningar i den privata storfinansens maktsystem. Men de kan också användas för att stärka storfinansens makt, nämligen om de enbart förvandlas till ett slags tvångssparande, där de arbetande skall ställa upp på att skaffa pengar åt det privata näringslivet. Det är från den

synpunkten som LO-SAP:s förslag i löntagarfondsfrågan kan kritiseras. Det har nämligen åtminstone tre allvarliga fel.

Det första felet har att göra med finansieringen. Om man skall bryta maktkoncentrationen i det privata ägandet, är det nödvändigt med en omfördelning av detta ägande. Denna omfördelning måste naturligtvis gå i den riktningen att man från de privata kapitalägarna tar resurser och makt och lägger i de arbetandes händer. Om man i stället – vilket förutsätts i LO-SAP:s skiss – har den konstruktionen att huvudparten av finansieringen av löntagarfonderna skall klaras genom att man tar 3 % av de arbetandes löneutrymme och sätter in i de privata bolagen, så är det en helt annan lösning, en helt annan konstruktion. Det är en omfördelning i motsatt riktning, dvs. man tar från de arbetande en del av deras löner – en ganska stor del f. ö. – och ställer till de privata kapitalägarnas disposition. Det är att omfördela från de arbetande till bolagen. Det är just att låta de arbetande tvångsspara och låta kapitalisterna disponera pengarna.

Detta för oss in på, som jag ser det, den andra bristen i LO-SAP:s skiss till löntagarfonder. Det är en brist som också måste tas bort, om löntagarfonderna skall bli ett slagkraftigt krav i valrörelsen. Det är nämligen den brist som avser själva makten. Det hade kunnat vara någon rim och reson i att man från de arbetandes löner tar pengar som man lägger in i företagen och låter kapitalisterna använda, om det så småningom skulle leda till att de arbetande fick majoritet i företagen och kunde bestämma, både över de pengar som de själva har ställt upp med och över de pengar som kommer från de privata kapitalägarnas håll. Men så är inte detta löntagarfondsförslag från LO:s och SAP:s ledningar konstruerat. Det är – om jag har läst det rätt – konstruerat så, att varje gång det sker en avsättning, antingen från vinsten i det enskilda företaget eller från det kollektiva löneutrymmet, som skall vara huvudkällan för finansieringen, skall detta åtföljas av en skattelättnad för de privata bolagen. De skall alltså i sina deklarationer få skriva av motsvarande summa. Varje gång som löntagarfonderna växer skall också det privata kapitalet få en tillväxt. Då kan man ju skriva utvecklingskurvan nästan in i oändligheten innan det blir ens teoretiskt och matematiskt möjligt för de arbetande att få majoritet. Då kommer vi för all överskådlig tid framöver att ha den situationen att det är de arbetande som får ställa upp med pengar och avstå från löner medan det är den privata majoriteten på bolagsstämman som får bestämma, inte bara över egna insatta pengar och pengar som den har kapat åt sig genom att utnyttja andras arbetskraft utan också över de pengar som löntagarna har satt in.

Detta måste vara en brist. Detta kan inte leda till en genombrytning av storlinansens makt. Det kan inte ens leda till att man förhindrar att de privata kapitalägarna först tar hem de pengar som de arbetande skall stå till förfogande med och sedan exporterar pengarna till Brasilien, Holland eller vart som helst. Inte ens det kan man hindra så länge arbetarna inte har majoritet. Det kan inte ge någon makt att tvingas ställa upp med stora summor pengar och samtidigt veta att man för all överskådlig framtid kan bli överröstad på en bolagsstämma när det gäller pengarnas användning.

Den tredje bristen i LO-SAP:s skiss till löntagarfondssystem är enligt min mening det som har att göra med uppboundenheten av pengarna och av de lönearbetandes intressen till de privata bolagen och till storfinansen. Det är nämligen så att man aldrig får offra åt illusionen om att företagare och arbetare har samma intressen, för det har de inte. Det finns ingen grundläggande sådan intressegemenskap. De har i alla väsentliga avseenden kvalitativt olika intressen. Det betyder alltså att det inte kan vara fråga om att samarbeta om vilken strukturpolitik som skall föras, hur många jobb som skall bort, vilka nya jobb som skall skapas och var, därför att kapitalister och arbetare har olika intressen. Och därför måste de arbetande, om de vill skaffa sig makt, kunna garantera att de kan föra en strukturpolitik, en sysselsättningspolitik och en industripolitik som är i deras intresse. De måste självständigt kunna säga: Denna politik vill vi föra och denna politik vill vi ha makt att kunna genomföra.

Det betyder alltså att man inte kan baka ihop de arbetandes pengar med privatkapitalisternas pengar i någon sorts gemensamhet och sedan sitta och diskutera hur man bäst skall använda dem. Om det finns grundläggande intressemotsättningar så fungerar inte det. Då blir det bara så att den privata kapitalmakten fortsätter att driva den typ av strukturpolitik och industripolitik som den vill ha, kapitalexport eller vad det nu är. Och de arbetande får finna sig i det. De får ställa upp och hjälpa till med sina pengar.

Det viktiga är att de arbetande får en självständighet i förvaltningen av de pengar som de har ställt upp med, så att de kan säga: De här pengarna är våra, över dem bestämmer vi oinskränkt, och vi bestämmer vilken industri-, struktur- och sysselsättningspolitik de skall användas till.

Vänsterpartiet kommunisternas förslag till arbetarstyrda kapitalfonder – samhällsfonder under löntagarkontroll, som vi kallar dem, och som givetvis i praktiken är en variant av löntagarfondstanken – ser annorlunda ut i dessa grundläggande hänseenden. Det är därför vi menar att detta förslag vore det riktiga att ställa upp på för en arbetarrörelse som verkligen har målsättningen att bryta in i storfinansens maktmonopol, målsättningen att i djupgående mån omvandla det bestående samhället.

Det som är karakteristiskt för vpk:s förslag i denna fråga är just det som har att göra med finansieringen, makten och självständigheten. Vi vill inte att fondsystemet skall läggas upp så att pengar skall tas från de arbetandes löner. Att de skall tvingas sänka sin levnadsstandard för att ställa upp med pengar åt det privata näringslivet tycker vi är fel. Vi har ju faktiskt ända sedan Ernst Wigforss anda slutade att vila över skattepolitiken i detta land haft ett skattesystem som blivit allt fördelaktigare för de rika, för spekulanterna, för kapitalägarna och för företagen, i varje fall för de stora företagen. Det har medfört en omfördelning, en förskjutning av skattebördan, som inneburit att de stora kapitalägarna har kunnat ta åt sig ansevliga förmåner, slippa undan väldigt billigt och göra sig en mängd ökade arbetsfria inkomster genom spekulationer, genom inflationen och genom att spekulera i eller sitta på realvärden.

Det är dags att ta tillbaka de pengar som arbetarna har fått avstå från. Där

har vi den verkliga finansieringskällan – en skatt på de privata vinsterna, en skatt på spekulatjonen, en överföring av de stora belopp som det privata kapitalet har tillskansat sig. Där har vi finansieringskällan som kan ge fem, sex miljarder eller mer till en arbetarstyrd kapitalfond. Det är därifrån pengarna skall tas. Man skall inte överföra pengar från de arbetandes löner till de privata bolagen. Man skall överföra pengar från de privata kapitalisterna till arbetarnas kollektiva fonder. Det är den vägen det skall gå. Det är den riktiga, den progressiva omfördelningen.

Vi menar vidare att fonderna, om de skall bli ett effektivt redskap för en självständig arbetarpolitik som är riktad mot storfinansens och dess makt, skall vara självständiga också i sin administration. Det skall inte vara så att arbetarnas pengar blandas in i företagets pengar, så att de privata företagets ägare skall kunna sitta på bolagsstämman och med sin majoritet bestämma också över arbetarnas pengar. Fonderna skall i stället vara självständiga och i princip – för att ta ett förenklat exempel – fungera så att om de privata stålkapitalisterna vill lägga ner Horndals bruk eller någon annan lokal industri, så att därmed ett samhälles sysselsättning och existens hotas, så skall arbetarna kunna vara i den positionen att de kan säga: Lagg ni ner ert bruk! Vi har våra pengar, som vi ensamma bestämmer över. De kan vi använda antingen för att sätta in i industrin eller för att på orten skapa en ny industri, en industri efter vårt sinne, av den typ vi vill ha och som passar våra intressen.

Ungefär så skall det fungera, och därför måste fonderna vara ett självständigt redskap och inte något som innebär att man skall behöva fråga kapitalisterna om hur pengarna skall användas. Meningen med löntagarfonderna är ju att de skall användas för en politik som är i löntagarnas intresse. Och den politiken ser i grunden annorlunda ut än den politik som är i kapitalisternas intresse.

Mellan löntagarna och kapitalisterna finns ingen kompromiss. Kapitalisterna vill exportera kapital till andra länder därför att profiterna där är högre. Arbetarna har ett intresse av att hålla kvar kapitalet och hjälpa upp sysselsättningen här hemma. Kapitalisterna har ett intresse av att koncentrera kapital, att lägga ner företagsenheter och skära ner sysselsättningen, medan arbetarna har ett naturligt intresse av att öka sysselsättningen och att garantera alla människor en rätt till arbete för framtiden.

När det slutligen gäller makten menar vi – och det är också en av grundtankarna i vårt förslag – att det handlar om att löntagarna måste ha en självständig makt. De skall inte behöva vänta 40, 50, 60 år, eller in i oändligheten, innan de får majoritet i företagen. Fonderna skall helst användas för sådana företag som från början är samhällsägda, som kan representera en ny utvecklingsriktning i landets industri, som kan representera och tillgodose viktiga sociala behov. Det är i första hand till sådana företag pengar skall kanaliseras. Det är nämligen den typen av initiativ som det råder brist på. Det är på det området som den privata storfinansens har misskött sig, som den inte har ställt upp.

Som vi förstår det måste det vara bättre och intressantare för arbetarrörel-

sen att med hjälp av löntagarfonder kunna skapa t. ex. ett nät av samhällsägda industrier, där de arbetande från början har majoritet, där de kan tillsätta ledningarna, där de bestämmer struktur- och sysselsättningspolitik, än att i 40–50 år ställa upp på och finansiera den privata storfinansens eventuella utbyggnader, kapitalexport eller vad det nu kan bli fråga om. Också detta är enligt vår uppfattning en intressant och principiellt viktig fråga att diskutera.

Herr talman! Jag har uppehållit mig ganska utförligt vid detta intressanta och maktpolitiskt så viktiga ämne för svensk arbetarrörelse i dag av det skälet att vi från kommunistiskt håll anser att få saker f. n. är så viktiga som just att diskutera makstrukturen i det rådande samhället och hur arbetarrörelsen skall välja i det vägskal som den står inför. Det handlar nämligen för arbetarrörelsens del om att fortsätta att acceptera det kapitalistiska samhället och dess strukturomvandling eller att äntligen påbörja de avgörande inbrytningarna i storfinansens maktsystem. Vi hade därför faktiskt väntat oss – inte på grund av att det var vi som motionerade, för vi vet att vi betraktas som ett obetydligt litet marginalparti som herrarna och damerna i finansutskottet helst vill slippa tala om, utan därför att vi tycker att den här frågan är så viktig för miljoner svenska löntagare – att finansutskottet i sitt betänkande nr 33 skulle ha ägnat denna fråga ett något större antal rader än de fem, som alla de borgerliga och socialdemokratiska ledamöterna har skrivit under på. Vi frågar oss faktiskt om detta ställningstagande stämmer överens med stämningarna och kraven ute bland de arbetande människorna, såsom de kom till uttryck första maj. Det var mycket starka och klara krav – krav på en begynnande samhällsomvälvning, krav som visade att man till följd av krisen kommit till insikt om att det här samhället inte kan fungera med den nuvarande ägarstrukturen. Vi menar att man hade kunnat visa respekt för dessa krav, om vi hade haft en utförlig och seriös debatt och behandling av denna löntagarfråga också här i kammaren, två dagar efter den starka och minnesvärda första maj som arbetarrörelsen nu upplevde. Det är med beklagande vi måste konstatera att detta tydligtvis inte går att åstadkomma, men vi vill också låta det bli en uppmaning till hela arbetarrörelsen – till socialdemokraterna, till kommunisterna, till de partilösa – att denna fråga icke får behandlas och skjutas undan på ett sådant sätt när den kommer upp på den parlamentariska arenan, som vi tycker finansutskottet har medverkat till att det skett i dag.

Denna fråga är en hjärtefråga för svensk arbetarrörelse. Den är en av de viktiga maktfrågorna för de svenska löntagarna, och den kommer att spela en utomordentligt stor roll i den framtida politiska diskussionen och i den framtida politiska kampen. Vi beklagar därför att det tydligen är bara vi som vill föra en skarp och inträngande debatt om de stora maktfrågorna. Vi har vid flera tillfällen kunnat konstatera detta här i riksdagen. Det var samma sak när vi diskuterade Wallenbergsimperiet, när vi diskuterade förstalligandet av bankerna och de stora jordegendomarna – och det är samma sak i dag.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till vpk:s motion.

Torsdagen den
3 maj 1979

*Löntagarna och
kapitaltillväxten
m. m.*

Herr talman! I finansutskottets betänkande nr 33 behandlas tre motioner om löntagarna och kapitaltillväxten. Det här betänkandet är emellertid inte någon särskilt bra utgångspunkt för en debatt i löntagarfondsfrågan, vilket väl visas av att det bakom betänkandet står ett enigt finansutskott, trots att det handlar om ett annars så kontroversiellt ämne. Detta beror naturligtvis på att löntagarfonder i vid mening f. n. utreds, dels av den Mehrska utredningen om kapitaltillväxten, dels av kooperationsutredningen. Den Mehrska utredningen skall pröva och lägga fram förslag till alternativa modeller för löntagarnas delaktighet i kapitaltillväxten, och det är klart att den utredningens betänkande kommer att ge ett underlag för diskussion i denna fråga.

Kooperationsutredningen skall bl. a. belysa de kooperativa företagens roll i det svenska samhället, och den studerar i detta sammanhang de löntagarägda företagens villkor. Dessutom har den särskilda lönspardelegation som tillsattes i samband med att vi införde skattesparandet i uppdrag att följa utvecklingen av skattesparandet och hushållens sparande i stort.

Riksdagen har tidigare uttalat att frågan om lönsparande i det företag där man är anställd borde kunna inrymmas bland delegationens uppgifter. Finansutskottet anser att det är viktigt att frågan om löntagarna och kapitaltillväxten blir allsidigt belyst och att olika förslag blir prövade, innan vi tar ställning. Det gäller då också den modell som föreslagits från centerhåll om de anställdas deläggande i företagen genom löntagarkooperation.

Utskottet har inte någon uppfattning om i vilken form utredningsarbetet bör bedrivas. Flera utredningar arbetar som sagt med angränsande spörsmål, och det bör vara regeringens sak att avgöra hur det fortsatta utredningsarbetet i löntagarfondsfrågan skall ske. Jag vill med det här bara understryka att finansutskottet självfallet inte har tagit ställning till den modell för löntagarsparande som beskrivs i centermotionen – och inte till någon annan modell heller, för den delen. Vårt tillstyrkande i det här avscendet gäller bara vidare utredning av förslaget.

Det anförande Jörn Svensson höll i anslutning till motionen 1708 från vpk ligger rätt mycket vid sidan av vad som diskuterats i utskottets betänkande. Jag vill bara – utöver vad jag har sagt tidigare om att vi med hänsyn till pågående utredningsarbete inte nu har anledning att gå in på konkreta ställningstaganden i löntagarfondsfrågan – peka på att motionen, som använder termen samhällsfonder, bygger på att man skall få in pengar till dessa fonder genom en mycket kraftig höjning av olika skatter. Sådana skärpta skatter som man föreslår från vpk:s sida skulle slå mycket hårt på t. ex. småföretagare och jordbrukare, och det skulle alltså gå i motsatt riktning mot vad vi här i riksdagen många gånger uttalat att vi strävar efter och brukat vara eniga om, nämligen att underlätta för små och medelstora företag att växa sig starka och därmed ge människor sysselsättning. Men det kanske, herr talman, är en för trivial synpunkt för att höra hemma i den nya marxistiska betraktelse som kammaren nyss har måst lyssna till. Jag ber att få yrka bifall till finansutskottets hemställan.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Finansutskottets ordförande uppvisar en bild av ointresse. Han tycker att hela den diskussion som vi från vpk försöker föra ligger helt och hållet vid sidan av, som han säger. Det är klart, det måste den göra – sett från Björn Molins utgångspunkt. Varje för arbetarrörelsen i Sverige viktig diskussion måste han uppfatta som en sidofråga, därför att han står vid sidan av arbetarrörelsen. Han är inte intresserad av dess kamp, av dess strävan, av dess strid för att skapa ett annat samhälle. Så det är fullständigt förståeligt att han inte vill gå in på någon diskussion i den här frågan. Jag skall emellertid ändå ställa ett par frågor till honom.

Vi vet att det förekommer en omfattande skatteflykt i det här samhället. Vi vet att det görs omfattande spekulationsvinster. Bl. a. de som betalar sin hyra varje månad vet om det. Vi vet att det förekommer åtskilligt med skattefusk. Vi vet också att företagsbeskattningens effektivitet när det gäller de stora bolagen har minskat fortskridande genom de fördelaktiga avskrivningsregler som dessa har kunnat åtnjuta sedan många år. Vi vet att de därmed har fått mycket stora fördelar, som de har kunnat utnyttja bl. a. genom att skapa 350 000 jobb utomlands i svenskägda industrier med hjälp av kapital de har fört ut ur landet och genom en stor privat förmögenhetstillväxt, som sannerligen inte finns hos de små företagen men väl hos det lilla fåtalet mycket stora kapitalägare, truster och kapitalistiska institutioner.

Menar då Björn Molin att dessa pengar för all framtid garanterat skall vara i privatkapitalisternas händer? Skall de få fortsätta att spekulera, skall de få fortsätta med sin kapitalflykt? Skall det betraktas som någonting orimligt att äntligen försöka gripa tag i de där pengarna, föra över dem i de arbetandes händer, under deras kontroll och använda dem för folkflertalets och nationens bästa? Är det en så orimlig tanke att man måste avvisa den på det kortfattade sätt som utskottet gör?

Så ytterligare en fråga. Björn Molin försöker komma ifrån löntagarfondsfrågans aktualitet genom att hänvisa till att den är under utredning. Nåväl, jag skall inte disputerar med honom om just den formella detaljen. Men ni har i alla fall i finansutskottet gjort ett ställningstagande, nämligen att ni anser att det sätt att finansiera arbetarstyrda fonder som vi föreslår, dvs. att ta från de privata kapitalägarna och lägga i de arbetandes händer – i fondernas händer – skulle vara någonting orimligt. Var ni verkligen, när ni diskuterade det i finansutskottet, helt överens om denna skrivning, som alla har skrivit under?

KJELL-OLOF FELDT (s):

Herr talman! Jörn Svensson använde en betydande mängd indignation för att demonstrera sin upprördhet över att riksdagen inte i dag tänker ta upp, som han sade, en stor och inträngande debatt om löntagarfonder. Om så inte sker, beror det inte på att löntagarfonderna inte är en stor och viktig fråga, utan det beror på att varken vpk:s eller centerns förslag handlar om löntagarfonder. Enligt min mening gör nämligen ingetdera förslaget det.

Men när jag ändå står här, efter att ha hört Jörn Svensson kräva strid mot

Arbetsgivareföreningen och mot socialisthataren Bohman och frammana bilden av en enad arbetarrörelse som skall ta upp den striden och av oss socialdemokrater som svikare, som feget flyr undan i tystnaden, måste jag säga ytterligare något.

Vad är det som vpk ägnat sina krafter åt sedan 1974–1975, dvs. sedan det första förslaget till löntagarfonder lades fram? Vilken kamp har ni fört, Jörn Svensson? Jo, det är en kamp som har riktats mot fackföreningsrörelsen och socialdemokratin, och ni har använt precis samma argument som dem man för fram från högerhåll. Ni har försökt skrämja löntagarna med reallöne-stopp, dvs. med att de inte skall få några förbättringar i lönekuverten. Det har varit den mest vulgära delen av ert budskap, och den återkom också i Jörn Svenssons inlägg i dag.

Den andra delen har varit att löntagarfonder inte skapar något inflytande. Det skulle vara fullständigt meningslöst för löntagarna att satsa på en modell av den typ som Landsorganisationen och socialdemokratin arbetar med. Ja, det får ni gärna påstå, men inte med de argument som Jörn Svensson använde här i dag – de uttryckte nämligen en total missuppfattning av innebörden i de idéer som vi har arbetat med. Det förhållandet att företagen får dra av vissa avgifter och utdelningar på löntagarfondernas aktier har inget att göra med det inflytande som skall utövas via löntagarfonderna. Om löntagarfonderna får aktier som ger rösträtt – och det är meningen – skapar de inflytande i företagen.

Enligt min mening har vpk genom sin enkla skrämselfpropaganda och sina ganska så lögnaktiga beskrivningar av vad arbetarrörelsen sysslar med i denna fråga ställt sig utanför den breda debatt som vi för. Det är ingenting nytt, men det kanske förklarar den ställning som vpk har i svensk politik.

Men låt mig också säga något om vpk:s förslag, för att förklara varför vi anser att de inte handlar om löntagarfonder. Det gäller alltså löntagarnas möjligheter att, i vad man kallar en samhällsfond, utifrån påverka investeringarna och kapitalanvändningen. I den delen är det bara en variant av vårt förslag om en strukturfond, och det skall vi diskutera här i riksdagen senare i vår. Då är Jörn Svensson välkommen med både anslutning till och synpunkter på detta förslag.

Vidare gör vpk det hela onödigt krångligt för sig genom att föreslå att partiets variant av samhällsfond skall ta över kommunernas uppgifter inom barnomsorgen, kollektivtrafiken m. m. Det är bara uttryck för den vanliga förvirringen i er politik, men det är åtminstone ett utmärkt argument för att avslå denna vpk:s underliga konstruktion. Fonden skulle syssla med investeringar i industrin och bygga barndaghem – kan det vara någon rimlig uppgift för en och samma institution? Det sköter väl kommunerna. Man skall se till att de har pengar till det i stället – det är vår uppfattning.

Den andra delen – om hur det här skall finansieras – är ett gammalt mysterium som vpk ofta förelägger oss. I det här fallet består mysteriet i att man säger att här skall nu skatterna på vinster och förmögenheter *varje år* höjas med 5 miljarder kronor för att finansiera den här fonden.

Jag tycker också att det kan finnas anledning att framöver fundera på

*Löntagarna och
kapitaltillväxten
m. m.*

vinstutvecklingen i företagen – och vi har lagt fram förslag om skärpning av förmögenhetsskatten – men vi lever ändå i Sverige nu, Jörn Svensson. Att med anspråk på något mått av förnuft och hederlighet påstå att vi årligen skall kunna höja skatterna så att de ger staten 5 miljarder till varje år går inte – det faller nästan på sin egen orimlighet.

Detta, herr talman, är förklaringen till att vi har förenat oss med de borgerliga partierna om att yrka avslag på vpk:s förslag.

Men återkom till en diskussion om löntagarfonderna, Jörn Svensson, den dag riksdagen skall behandla ett sådant förslag. Det finns inte nu.

Centerns förslag om aktiesparklubbar är i sin del en lika mystisk och underlig variant av hela idén som vpk:s förslag om samhällsfonder.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag skulle kunna använda tiden till att vara mycket personligt elak mot Kjell-Olof Feldt, men det tjänar liksom inte syftet med den viktiga fråga som vi skall debattera.

Det var ju så, Kjell-Olof Feldt – erkänn det! – att du inte hade tänkt gå upp i denna debatt. Ditt inlägg var så dåligt därför att du inte hade förberett dig. Frågan var så ointressant för dig, att du inte hade tänkt blanda dig i debatten om den. Men nu blev du tvungen att göra det, och det var därför du måste angripa mig så personligt och tala så övermaga och hånfullt om vårt parti och säga att det partiet står vid sidan av arbetarrörelsen – du identifierar dig själv och ditt parti med arbetarrörelsen, som om arbetarrörelsen inte innehöll några andra människor än partianslutna socialdemokrater, vilket du vet att den gör. Du vet att det inom ditt eget parti, bland de stora mängder människor som finns där, också råder olika åsikter. Det finns folk som är mer eller mindre radikala i olika frågor, och vi vet att löntagarfondsfrågan är en fråga som ligger till diskussion. Det är därför denna diskussion är intressant. För det är ju så, Kjell-Olof Feldt, att om man verkligen vill skapa en stor folkmajoritet, en stor rörelse bland de arbetande människorna för en stor och angelägen samhällsreform, så skall man inte tuga om den, då skall man inte skriva bort den med fem rader i ett utskottsbetänkande, utan då skall man tala om den vid alla tillfällen som bjuds, delta i diskussionen. Så har vi också gjort i vårt parti. Vårt folk ute på arbetsplatserna har deltagit i de studiegrupper som har bildats för denna fråga ute i arbetarrörelsen, i den fackliga rörelsen. De har avgivit sina kritiska synpunkter och sina positiva uppskattningar, där de ansett sådana motiverade. Vi anser nämligen att löntagarfondsidén är en stor och viktig fråga, en stor och positiv tanke. Men vi måste föra en konstruktiv diskussion om hur löntagarfonderna skall se ut, därför att de kan se mycket olika ut. De kan användas för olika syften.

Efter det jag nu anfört skall jag försöka ställa några raka frågor till dig, Kjell-Olof Feldt, som jag hoppas att du i görligaste mån kan besvara på ditt partis vägnar. Jag tror det är viktigt, inte därför att vi genom vår kritik vill ställa till obehag för andra människor inom arbetarrörelsen, för vår kritik mot socialdemokratin är aldrig lika vår kritik mot borgerligheten. Den har en helt annan utgångspunkt. Den utgår från vårt gemensamma ansvar för arbetar-

rörelsens politik.

Jag vill fråga dig: Är det bättre att finansiera löntagarfonder – eller samhällsfonder eller vad vi än kallar dem – genom att ta en del av de arbetandes löneutrymme och ställa det till de privata företagens förfogande, eller är det bättre att ta pengar som de privata företagen besitter och som de fått genom de vinster de gjort och lägga dem i de arbetandes händer? Vilket är bäst? Vilket ger den bästa omfördelningseffekten? Och vilket ger den största makten?

Vilket är bäst när det gäller makt och inflytande: att löntagarfonderna får bli en självständig organisation, som de arbetande redan från början oinskränkt kan bestämma över, eller att löntagarfonderna bakas in i de privata företagen och, i varje fall under mycket lång tid framöver, kommer att bli redskap för de privata företagens politik, helt enkelt därför att du ju inte kan – så länge du inte har majoriteten på en bolagsstämma – övertrosta de privata aktieägarna?

Och varför – det är en annan fråga – har ni valt den konstruktion ni gjort i LO-SAP:s diskussionsförslag? Det är ännu bara ett diskussionsförslag; det erkänns, och jag tar därför upp det som ett sådant och jag för en diskussion. Varför har ni valt den varianten, den lösningen, att ni samtidigt med att ni vill bygga upp löntagarfonder också hela tiden skall fortlöpande ge de privata storföretagen möjligheter att minska sina skatter, dvs. möjligheter till ytterligare egen kapitaltillväxt i privata händer? Avsikten måste väl ändå vara, om man vill att de arbetande någonsin skall få makten över produktionen här, att se till att det privata kapitalets inflytande inte växer, utan att det som växer är det kapital som står under de lönearbetandes kontroll.

Men om man hela tiden skall skyffla över nya skattelättnader och nya fördelar till de privata storföretagen samtidigt med att man bygger upp löntagarfonder, då är det risk för att löntagarfonderna aldrig någonsin kommer att få majoritet, och då kan de ju lätt reduceras till att bli just det som vi varnar för och det som vi menar att de inte skall bli, nämligen bara en sorts tvångssparande i det privata kapitalets tjänst. Men det får ju inte arbetarnas fonder bli! Det är inte *det*, föreställer jag mig, som de många människorna ute i er rörelse, lika litet som i vårt parti, vill se förverkligat i det här landet. Det var säkert inte det som de demonstrerade för första maj.

Jag vill att du svarar mig och utvecklar några av de här frågorna, Kjell-Olof Feldt. Jag tror det är en angelägen diskussion inför hela arbetarrörelsen i dag. Där behöver man penetrera den här frågan djupare och bättre. Den diskussionen behövs, inte minst därför att engagemanget och kampviljan för denna viktiga fråga hela tiden måste hållas vid makt.

KJELL-OLOF FELDT (s):

Herr talman! Om mitt inlägg var så dåligt därför att det var oförberett, kan jag bara beklaga att Jörn Svensson så väl förberedde sitt inlägg – med så dåligt resultat med tanke på hur han upplever debatten.

Jag kan förstå att han darrar av iver att få en stor debatt med socialdemokratin om löntagarfonderna. Men nu är det ju inte LO-SAP-rapporten som

Torsdagen den
3 maj 1979

*Löntagarna och
kapitaltillväxten
m. m.*

kammaren skall besluta om här om en stund, och jag skall därför inte ha någon längre lamentation med Jörn Svensson.

Jag skall i stället ta upp en sak som jag tror är ganska viktig för den ideologiska och principiella skillnaden mellan ett kommunistiskt parti och ett socialdemokratiskt parti.

Vad är det kommunisterna framför allt angriper oss för i löntagarfondsfrågan? Jo, det är för att vi vill ha fonder som bygger på en stark anknytning till det enskilda företaget, där de anställda skall få ett direkt inflytande i företaget. Detta kallar Jörn Svensson att baka in löntagarfonderna i de privata företagen.

Vpk:s förslag innebär – om det innebär någonting alls – att det skall uppstå ett starkt centraliserat inflytande i en enda jättefond, som dessutom skall syssla med allting. Där tror jag att skillnaden går.

Vi vill däremot ha fonder för kapitalförsörjningen, och de måste bygga på ett sparande som uppstår i det här landet. Vi får alldeles ensamma – här kommer vi aldrig att få någon hjälp av kommunister eller andra på den kanten – förklara för landets löntagare att de måste vara med och ställa upp i ett sparande för att få fram kapital. Men det kapitalet skall vi då förfoga över gemensamt – hur det används.

I fråga om inflytandet i företagen skiljer vi oss också åt på ett ganska avgörande sätt, såvitt jag förstår. Ni talar om ett centraliserat inflytande, som skall komma utifrån, medan vi talar om hur vi lokalt skall förankra inflytandet, hur de anställda i företagen skall få ett inflytande över sin egen framtid och sin egen arbetsplats – tillsammans med ett övergripande inflytande för att hålla kvar solidariteten mellan olika löntagargrupper.

Jag tror att det enklast illustreras av att Jörn Svensson i sina inlägg, och vpk över huvud taget när man diskuterar detta, bara talar om makt. Och det är makt som man vill lägga hos en annan elit i en fond som man skall tillskapa. Vi talar om ekonomisk demokrati, hur vi skall sprida inflytandet i näringslivet till fler människor och till dem som arbetar i företagen.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Låt mig börja med att understryka en sak som jag antydde i mitt förra inlägg, nämligen vårt partis avsikt med en sådan här diskussion. Den är inte – och det skall naturligtvis inte de borgerliga som lyssnar till diskussionen göra sig några illusioner om för ett ögonblick – avsedd att attackera andra delar av arbetarrörelsen. Däremot gäller det ett försök att föra en kritisk – i många avseenden, medger jag, starkt kritisk – diskussion i en svår fråga, som är av oerhörd vikt för maktförhållandena i landet, för den framtida demokratiseringen, för arbetarrörelsens framgång. Därvid är det samtidigt lätt att trampa fel – i en klassarbetspolitik där man tror att man har gemensamma intressen med kapitalet, vilket de arbetande enligt vår mening inte har. Det är ett kritiskt bidrag till denna diskussion som pågår ute bland människorna, också i de djupa lederna i Kjell-Olof Feldts parti, som vi har velat ge med den här debatten. Vi tror att den tjänar ett positivt syfte.

Sedan må det vara Kjell-Olof Feldts ensak i hur hög grad han känner sig

angripen. Det beror väl litet grand på hans eget samvete och var han själv djupast sett står i den här frågan. Det har han ju inte riktigt gett svar på, och det skulle vara intressant att få veta.

Nu försöker Kjell-Olof Feldt klara sig undan den här diskussionen på ett enkelt sätt genom att säga att den stora skillnaden är att vi kommunister vill centralisera all makt i några centrala fonder, medan däremot Kjell-Olof Feldt och hans parti ömmar för det lokala inflytandet. Då bortser ni väl ändå från det som är en kärnpunkt i LO-SAP-förslaget, nämligen att de stora pengarna skall ligga just i ett par centrala fonder. Det är ju ingen skillnad i så fall, då är ni ju också elitmänniskor.

F. ö. tror jag inte att vi från vår anspråkslösa position i vpk står lika nära samhällseliten och magistrarna i det socialdemokratiska partiet och deras makt som Kjell-Olof Feldt gör. Så det var ingen poäng att kalla oss för elitister eller påstå att vi skulle vara för en elitistisk lösning.

Det avgörande för huruvida jag får ett lokalt inflytande på min arbetsplats är väl ändå om de pengar som jag tillsammans med mina arbetskamrater kan besluta över representerar en röstmajoritet i företaget eller om vi kan överröstas för all översködlig tid av den privata aktieägarmajoriteten. Vi vill med vårt förslag bl. a. bygga upp ett nät av nya statliga industrier som redan från början skall vara under arbetarkontroll, där de arbetande redan från början skall ha det avgörande inflytandet, tillsätta de lokala ledningsorganen osv. Den lösningen måste väl ändå bidra mera till det lokala arbetarinflytandet än ett par centrala fonder som tar hand om huvuddelen av pengarna – vilket ert diskussionsförslag går ut på.

Kjell-Olof Feldt har inte svarat på några av de principiellt viktiga frågorna i den här löntagarfondsdebatten, och jag skall därför upprepa dem i en aning varierad form. Jag vill gärna att du i alla fall ger uttryck för dina egna synpunkter som framträdande socialdemokrat, om du inte anser att diskussionen har kommit så långt att du kan tala för hela ditt parti.

Jag skulle vilja fråga dig så här: Vill man nu göra en genombrytning, en inbrytning i storfinansens maktsystem? Det handlar ju i alla fall om makt – hela denna fråga om ägande och makt är en maktfråga, och den kan inte vara någonting annat. Det är en fråga om huruvida de arbetande här i landet skall ha makt eller om storfinansens skall behålla sin makt. Det är detta det handlar om – det kan man aldrig resonera bort. Men jag vill fråga dig: Är det bäst att ta från löneutrymmet och sätta in resurserna i de privata företagen under sådana betingelser att de arbetande under lång tid framöver, såvitt jag förstår, uppenbarligen inte kommer att ha majoritet vid bolagsstämmorna utan kommer att överröstas av de privata ägarna, som alltså kommer att kunna disponera även över de pengar arbetarna har ställt till förfogande? Är detta bäst, eller är det bäst att försöka få ett grepp om de resurser som i dag ligger i händerna på de privata storbolagen och överföra dem i de arbetandes händer? I vilken riktning bör man omfördela, Kjell-Olof Feldt? Bör man omfördela från arbete till kapital eller från kapital till arbete?

Så står frågan, uttryckt med en viss förenkling.

Jag vill också fråga dig: Vilket löntagarfondssystem är bäst – ett löntagar-

fondssystem där de arbetande får så att säga ställa upp med pengar i de privata företagen, och kanske då under lång tid framöver inte kan föra en egen struktur- och sysselsättningspolitik med de pengarna, eller ett system med fonder som är självständiga? I det senare fallet rör det sig om fonder som även medan de är små håller på att växa och ändå består av pengar som arbetarna oinskränkt, genom sina valda representanter nere på golvet och från fackföreningarna, kan besluta över och använda för att föra sin egen sysselsättnings- och strukturpolitik, såsom jag försökte beskriva.

Jag hoppas att du vill svara på dessa frågor, Kjell-Olof Feldt.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1708 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkan-
det nr 33 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1708 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträk-
ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 281
Nej – 12

§ 15 Ändring i vägtrafikskattelagen

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1978/79:45 med anledning av propositionen 1978/79:94 om ändring i vägtrafikskattelagen (1973:601), m. m. jämte motion.

Regeringen (budgetdepartementet) hade i propositionen 1978/79:94 före-
slagit att riksdagen skulle anta vid propositionen fogade förslag till

1. lag om ändring i vägtrafikskattelagen (1973:601),

2. lag om ändring i lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfor-
don.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås bl. a. olika åtgärder för att förenkla hanteringen av kilometerskatten för fordonsägare och myndigheter. Förslagen innebär i huvudsak följande.

Antalet ordinarie avstämplingar och uppördstillfällen föreslås minskas från fyra till tre per år. Även andra begränsningar av avstämplingsskyldigheten föreslås.

Vidare föreslås begränsningar i det brukandeförbud som inträder när kilometerskatt inte har betalats eller när kilometerräknarapparaturen är behäftad med fel. Brukandeförbud på grund av att stämpelkort inte har lämnats skall inte längre inträda.

Systemet med förseningsavgift föreslås förenklat så att avgift skall tas ut endast vid upprepad försummelse att lämna avstämplingskort i rätt tid eller när försummelsen avser uppgift som särskilt har avkrävts fordonsägaren.

Den tidsfrist om tre dagar som f. n. gäller för reparation av kilometerräknarapparatur skall enligt förslaget kunna förlängas av länsstyrelse. Motsvarande tidsfrist för besiktning efter reparation föreslås generellt förlängas från tre till tio dagar.

Straffansvar föreslås inträda vid oaktsamt brukande av kilometerskattepliktigt fordon, vars kilometerräknarapparatur har utsatts för manipulation.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 augusti 1979.”

I detta sammanhang hade behandlats den med anledning av propositionen väckta motionen 1978/79:2438 av Georg Danell m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om vägtrafikskatteutredningens fortsatta arbete,
2. besluta att återtaget fordon fick brukas utan hinder av att fordonet var belastat med skatteskuld,
3. uttala att beskattningsmyndigheten borde åläggas att kostnadsfritt underrätta avbetalningssäljare om förfallna skatteskulder.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen med avslag på yrkandena 2 och 3 i motionen 1978/79:2438 och med bifall till propositionen 1978/79:94 skulle anta de vid propositionen fogade förslagen till

1. lag om ändring i vägtrafikskattelagen med den ändringen att 33 § skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,
 2. lag om ändring i lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon,
- B. att riksdagen skulle avslå yrkandet 1 i motionen 1978/79:2438 i den mån yrkandet inte var tillgodosett genom vad utskottet anförde.

Reservation hade avgivits av Kurt Söderström (m) och Bo Lundgren (m) som ansett att utskottet bort hemställa

- A. att riksdagen med bifall till yrkandet 2 i motionen 1978/79:2438 skulle

anta de vid propositionen 1978/79:94 fogade förslagen till

1. lag om ändring i vägtrafikskattelagen (1973:601) med de ändringarna att 16 § skulle erhålla av reservanternas föreslagen lydelse och att 33 § skulle erhålla av utskottets föreslagen lydelse,

2. lag om ändring i lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon,

B. att riksdagen skulle avslå yrkandena 1 och 3 i motionen 1978/79:2438 i den mån yrkandena inte var tillgodosedda genom vad reservanternas anfört.

BO LUNDGREN (m):

Herr talman! När jag läser utskottets betänkande får jag den uppfattningen att utskottsmajoriteten i principiellt avseende är överens med oss reservanter om att man när det gäller fordon som blir återtagna vid avbetalningsköp egentligen inte borde ha ett brukandeförbud, om köparen har en skatteskuld. Jag uppfattar i varje fall majoritetens argumentation på det sättet. Vad majoriteten nu som tidigare hävdar är att de regler som gällde fram till 1975 års ändring hade kunnat leda fram till skenransaktioner, som skulle ha kunnat missgynna samhället, och att man av den anledningen föreslog och stod bakom den ändring som då gjordes. Majoriteten hävdar också att man praktiskt kan lösa de problem som kan uppstå för den seriösa bilhandeln genom att avbetalningskontrakten görs upp på ett sådant sätt att det finns täckning för uppkommande skatteskuld och att köparen, den skattskyldige, får betala de pengar det gäller.

Herr talman! I praktiken är det mycket vanligt att detta inte går att genomföra. Om man i ett avbetalningskontrakt skulle kunna ta in en klausul om att även skatteskuld skall räknas in i kontraktet förutsätter det, för att det skulle ha någon effekt för den bilhandlare som tar tillbaka ett fordon, att det finns ett restvärde, dvs. att summan av gjorda amorteringar och bilens kvarvarande värde överstiger bilens egentliga värde. Från den summan skulle man i så fall kunna avräkna den skatteskuld som finns. I praktiken är det så att skatteskulden på ett större fordon i många fall kan vara i storleksordningen 50 000 kr. Då finns det för det mesta inte restvärden som räcker till för att klara situationen. Av den anledningen säger vi i den moderata motionen att så länge vi sätter seriösa bilhandlare i en situation där de förlorar i den utsträckningen kan vi inte acceptera brukandeförbud på återtagna fordon. Vi menar att man på annat sätt måste komma till rätta med de skenransaktioner som kanske kan förekomma.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till den reservation som fogats till utskottets betänkande.

ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! Bo Lundgren har redan i sitt anförande talat om ungefär vad skatteutskottets majoritet menar med att man inte kan genomföra det förslag som reservanternas förordar. Här finns det alltså möjligheter att med skenransaktioner skapa ett system där den icke seriösa handeln i fall efter fall

kan undandra samhället skatter. Vi tycker inte man kan gå med på det.

Det förslag som utskottsmajoriteten står bakom innebär i stället att man kan sanera avbetalningshandeln. När vi talar om ett positivt restvärde räknar vi med att det skall finnas ett så stort övervärde att det också täcker rätt stora skatteskulder som kan vila på fordonet. Det är helt enkelt fråga om hur stor kontantinsatsen skall vara och när man tittar efter på avbetalningskontraktet hur det ser ut – det är det som avgör om man kan ta ut de här pengarna eller inte.

Propositionen gör det möjligt att samtidigt som man förhindrar skentransaktioner sanera avbetalningshandeln med begagnade och nya bilar, vilket är av värde. I jämförelse med vad vi vinner med detta förslag tycker vi att de negativa effekterna är obetydliga. Därför ber jag att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan.

BO LUNDRÉN (m):

Herr talman! De stora beloppen rör framför allt tunga fordon som lastbilar. Man kan ju inte gå hur långt som helst när det gäller att kräva kontantinsats i ett avbetalningsköp. För den här handeln gäller det självfallet också att kunna överleva och göra affärer. Då får man också ha villkor som motsvarar de generellt gällande för branschen.

Som Erik Wärnberg sade är vi överens om den princip som vi tycker borde gälla i det här fallet. Frågan är bara hur långt man skall gå när det gäller att acceptera negativa konsekvenser för den seriösa bilhandeln, därför att man å andra sidan tror att man skall kunna förhindra skentransaktioner. Det får inte bli så att man för att skapa ett helt vattentätt skattesystem – vilket man sannolikt inte kommer att kunna göra – ställer till väldigt mycket problem för hederliga och ärliga människor.

Det är svårt för bilhandeln med omfattande transaktioner att göra en kontroll, inte bara av att en köpare efter hand betalar in pengar enligt sitt avbetalningskontrakt utan också av hans situation när det gäller skattebetalningen. Ett problem här är den bristande kontroll som skattemyndigheterna många gånger har. Man kan missa flera betalningstillfällen och samla på sig en rätt avsevärd skatteskuld. I sådana fall täcker inte det eventuella restvärde som finns de skatteskulder som kan uppstå och som kan leda fram till att fordonet på grund av brukandeförbudet i princip blir osäljbart. Man gör ingen större vinst på att över huvud taget sälja det vidare.

Vi menar att man på annat sätt måste komma till rätta med de problem som finns när det gäller skentransaktioner och inte på det här viset skapa stora hinder för den seriösa bilhandeln.

ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! Jag tror att Bo Lundgren sade någonting ganska väsentligt i början av sitt anförande när han nämnde att det för bilhandeln gäller att också överleva. Bo Lundgren menar nog att man skall ha sådana bestämmelser att det t. o. m. är möjligt att överleva på skattebetalarnas bekostnad. Om man inte kan göra upp ett avbetalningskontrakt på sådant sätt att det ser ut som om

det skulle bli ett restvärde, leker man verkligen med skattebetalarnas pengar och inte med sina egna. Det är därför vi tycker att det är fel att ha ett system, med vars hjälp man kan göra upp skenkontrakt i affär efter affär. Skatten blir inte betald, men det spelar ingen roll. Man behöver inte ha något större restvärde, för någon annan får ta hand om skatten. Det är detta som är felaktigt.

BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det är inte bara bilhandeln som skall överleva, utan detta gäller också transportnäringen. Denna har också problem med likviditet och annat, och detta i sin tur har lett fram till de villkor som gäller för avbetalningshandeln. Rent generellt utgår en kontantinsats på 25 % för tunga fordon. För personbilar rör det sig om 40 %. Resterande 75 % för de tunga bilarna skall alltså amorteras efter hand. Sköter man dessa amorteringar och samtidigt skaffar sig en skatteskuld, är det självklart att den situation kan uppstå som jag här har redovisat.

Jag kan inte göra någon kvantitativ bedömning av antalet skentransaktioner och antalet fall av återtagna fordon med brukandeförbud, men jag är rätt övertygad om att skillnaden inte är så stor att man kan säga att det är en klar övervikt för de skentransaktioner som förekommer i detta fall.

Jag vidhåller att detta problem måste lösas genom att man kommer till rätta med skentransaktioner på annat sätt och att man låter bilhandeln få möjlighet att bruka fordon som är återtagna, även om dessa belastas med skatteskulder. Jag tror också att vi är överens om att det är viktigt att myndigheterna följer skattebetalningarna, så att det inte uppkommer alltför stora skatteskulder. Det är också ett problem som bilhandeln har.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Kurt Söderström och Bo Lundgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bo Lundgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 45 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Kurt Söderström och Bo Lundgren.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bo Lundgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

§ 16 Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1978/79:46 med anledning av motion om skattefri försäljning av varor på flygplatser

Utskottets hemställan bifölles.

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

*ADB-frågor m. m.
inom socialförsäkringen*

§ 17 ADB-frågor m. m. inom socialförsäkringen

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1978/79:21 med anledning av propositionen 1978/79:162 om sjukförsäkringsförmåner vid arbetsmarknadsutbildning och vissa vuxenstudier, m. m., såvitt propositionen hänvisats till utskottet, jämte motioner.

BO TURESSON (m):

Herr talman! Huvudtesen i min motion 1978/79:2324 är att vi i fortsättningen måste decentralisera socialförsäkringens datafunktioner i samma takt som dess regelsystem, organisation och kontrollfunktioner decentraliseras. Datasystemen är ju en spegel av regelsystemet, och ett krångligt regelsystem ger ett krångligt datasystem.

Försäkringskassorna var en gång självständiga och lokalt förankrade institutioner och borde ha fått ett datasystem som återspeglar detta. I stället infördes ett centralt datasystem, som långsamt kväver kassornas fristående ställning.

Det är riktigt, som utskottet påpekar, att den socialpolitiska samordningsutredningen bl. a. skall söka förenkla socialförsäkringens regelverk. Det är emellertid inte alls självklart att detta "förenklande" underlättar för den samtidigt sittande ALLFA-utredningen. En politisk eller juridisk "förenkling" kan mycket väl krångla till ett datasystem. Det är också lätt att göra sådana ändringar att det gamla datasystemet måste byggas om från grunden, samtidigt som andra typer av ändringar skulle kunna ge enorma kostnadsbesparingar långt större än datoriseringsvinsterna.

Såvitt jag vet – och detta är en fråga mer än ett påstående – förekommer få kontakter mellan den socialpolitiska samordningsutredningen och ALLFA-utredningen, trots att ALLFA-utredningen skall konstruera ett nytt datasystem för socialförsäkringen. Detta kan ta en ände med förskräckelse – eller åtminstone med förseningar. Förenklingar i regelverk och datasystem är nämligen två sidor av samma sak.

Nu kan ju utskottsrepresentanterna käckt hävda att om inte ALLFA-utredningen presenterar ett förslag som utskottet kan acceptera, så får man göra en ny utredning. Det är verkligen högst teoretiska synpunkter, eftersom kostnaderna är så enorma. Statskontoret och riks försäkringsverket har ju också förklarat att de inte har resurser att utreda mer än ett huvudalternativ, det som kallas A 2. För min del har jag ansett att det vore bättre med två decentraliseringsalternativ och att arbetet på det centrala motalternativet är

Torsdagen den
3 maj 1979

*ADB-frågor m. m.
inom socialförsäk-
ringen*

överflödigt.

År 1975 började statskontoret bromsa expansionen av det nuvarande systemet på grund av att riks-försäkringsverkets datorer höll på att bli överbelastade. Det har medfört att stora rationaliseringsvinster inte kunnat hämtas in. Det rör sig om ungefär 300 tjänster eller minst 30 milj. kr. per år, som skulle ha kunnat inbesparas. Denna extra kostnad kommer sannolikt att bestå tills det nya systemet kan tas i drift, och det kan inte ske förrän år 1985. Jag skulle vilja se den medlem av socialförsäkringsutskottet som våren 1981 vågar yrka att ALLFA-utredningens förslag inte skall accepteras av riksdagen och att de 300 tjänster som skulle kunna inbesparas skall finnas kvar kanske ytterligare fem år.

Den nuvarande planläggningen på detta viktiga område ger faktiskt inte något utrymme för någon styrning från utskottets och riksdagens sida. Riktlinjerna för organisationen av den framtida socialförsäkringen är delegerade till ALLFA-utredningen, och när denna är färdig kommer valet att stå mellan att anta dess förslag och att acceptera nya mångåriga förseningar.

Jag har föreslagit att statskontoret skall få i uppdrag att utreda om vi kan få en snabbare decentralisering av de centrala datasystemen än det alternativ som innebär att vi bygger om alla systemen från grunden. Det tar enligt min mening alltför lång tid att vänta på detta alternativ. I stället borde de nuvarande systemen regionaliseras utan större omprogrammeringar genom att de regionala myndigheterna utnyttjar de datortyper som redan används av de centrala systemen. Det skulle innebära att försäkringskassan i Stockholm, som svarar för en femtedel av den aktuella verksamheten, får en dator av Sundsvallstyp. Därigenom skulle de två nuvarande maskinerna avlastas och den tidigare nämnda rationaliseringsvinsten inhämtas.

ALLFA-utredningens tidsplan skulle i så fall inte heller bli så kritisk. Flera alternativ skulle hinna prövas. Socialförsäkringsutskottets valmöjligheter skulle inte längre bli skenbara, utan verkliga. Det är synd att utskottet inte beaktat detta.

Så, herr talman, några ord om beredskapsproblemen. Jag noterar med tillfredsställelse att utskottet diskuterar dem. Vi måste räkna med att terroristattentat kan förekomma. Ett sådant attentat får förödande konsekvenser: om telekommunikationerna sätts ur bruk är ordnad datacentraldrift inte möjlig. Men regionala alternativ har en betydligt större motståndskraft mot attentat. Varför skall då ALLFA-utredningen lägga ner arbete och pengar på ett nytt centralt alternativ som innebär stora risker och som därför borde vara önskat? Detta borde riksdagen ha kunnat uttala redan nu.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställen bifölls.

§ 18 Föredrogs

Socialutskottets betänkanden

1978/79:34 med anledning av propositionen 1978/79:107 om avtal om läkarutbildning vid kommunala undervisningssjukhus, m. m.

1978/79:35 med anledning av motion om samverkan mellan arbetsterapi och hemslöjd

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

Bidrag för utbildning av skolinformatörer m. m.

§ 19 Bidrag för utbildning av skolinformatörer m. m.

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1978/79:34 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet samt propositionen 1978/79:162 såvitt gäller bidrag för utbildning av skolinformatörer m. m. jämte motioner.

I propositionen 1978/79:100 bil. 12 (utbildningsdepartementet) hade regeringen efter föredragning av utbildningsministern Jan-Erik Wikström under punkten E 9 (s. 651–652) föreslagit riksdagen att till Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 24 253 000 kr.

Sedermera hade regeringen (utbildningsdepartementet) i propositionen 1978/79:162 under avsnittet Bidrag för utbildning av skolinformatörer m. m. (s. 13–14) efter föredragning av utbildningsministern Jan-Erik Wikström hemställt att riksdagen under förutnämnda anslagsrubrik skulle anvisa ytterligare 2 000 000 kr. för utbildning av skolinformatörer och ledamöter i lokala planeringsråd för samverkan mellan skola och arbetsliv.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:620 av Stig Alemyr m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade att till Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 2 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 26 253 000 kr. för löntagarorganisationernas utbildning av fackliga skolinformatörer samt företrädare i SSA-råd och lokala yrkesråd,

1978/79:939 av Maj Britt Theorin m. fl. (s) såvitt gällde yrkandet att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen till känna att de fackliga organisationerna skulle få resurser att utbilda skolinformatörer och medverka i undervisningen som en förberedelse för elevernas roll som löntagare (yrkandet 3),

dels den med anledning av propositionen 1978/79:162 väckta motionen 1978/79:2446 av Hans Nyhage (m) och Blenda Littmarck (m), vari yrkats att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1978/79:162 beslutade avslå

Bidrag för utbildning av skolinformatorer m. m.

regeringens hemställan att för budgetåret 1979/80 anvisa 2 milj. kr. utöver det bidrag som föreslagits till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet i propositionen 1978/79:100, bil. 12.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande medelsanvisning m. m. med bifall till propositionen 1978/79:162 i denna del och motionen 1978/79:620 samt med anledning av propositionen 1978/79:100 och motionen 1978/79:939 yrkandet 3 och med avslag på motionen 1978/79:2446 till Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet under nionde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 26 253 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå propositionen 1978/79:162 såvitt den gällde ställningstagande till frågan om bidrag efter budgetåret 1979/80 för utbildning av skolinformatorer och ledamöter i lokala planeringsråd.

Reservation hade avgivits beträffande bidrag för utbildning av skolinformatorer m. m. av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som ansett att utskottet bort hemställa

1. att riksdagen beträffande medelsanvisning m. m. med bifall till propositionen 1978/79:100 och motionen 1978/79:2446 samt med avslag på propositionen 1978/79:162 i denna del samt motionerna 1978/79:620 och 1978/79:939, yrkandet 3, till Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet under nionde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 24 253 000 kr.,

2. att riksdagen godkände vad som i propositionen 1978/79:162 förordats i fråga om bidrag efter budgetåret 1979/80 för utbildning av skolinformatorer och ledamöter i lokala planeringsråd.

HANS NYHAGE (m):

Herr talman! I regeringens proposition 162 om sjukvårdsförmåner vid arbetsmarknadsutbildning och vissa vuxenstudier, m. m. finner man också ett förslag om att 2 milj. kr. skall anslås för bidrag till LO och TCO för utbildning av skolinformatorer och ledamöter i lokala planeringsråd för samverkan mellan skola och arbetsliv.

Detta förslag har rimligen inte det minsta att göra med vad propositionen enligt rubriksättningen skall handla om, dvs. sjukförsäkringsförmåner i vissa sammanhang, och det finns därför än en gång anledning att påtala regeringens oskick att i propositioner plocka in förslag, som rör något helt annat än vad propositionerna anges handla om. Det är ett elementärt krav att en proposition skall ha en korrekt beteckning. Det är på tiden att även den nu sittande regeringen inser detta.

Som framgår av föreliggande utskottsbetänkande har vi moderater yrkat avslag på förslaget om att ytterligare 2 milj. kr. skall tillföras LO och TCO som bidrag för utbildning av skolinformatorer m. m. Det har redan utgått 4 milj. kr. för ifrågasvarande ändamål, vilket möjliggjort utbildning av ett stort antal personer. Vi kan därför inte inse att ett särskilt behov nu föreligger av

ytterligare bidrag, vartill kan åberopas att de berörda organisationerna rimligen av eget intresse och på egen bekostnad borde kunna utbilda sina egna företrädare, därest man anser att ytterligare utbildningsbehov föreligger.

Därtill kommer att det statsfinansiella läget kräver en omsorgsfull angelägenhetsgradering av de kostnader staten tar på sig. Nu föreliggande anslagskrav hör definitivt inte till de mest angelägna.

Slutligen, herr talman, vill jag bara påpeka att det i SSA-råden inte enbart ingår löntagarerepresentanter utan också företrädare för arbetsgivarsidan liksom att frågan om skolinformatörer inte bara är en angelägenhet för löntagarorganisationerna. I rättvisans namn borde ju bidrag för detta ändamål utgå till samtliga fackliga organisationer, som är representerade inom nu berörda områden. Av någon anledning är det här inte fråga om detta, vilket jag finner vara anmärkningsvärt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

CLAES ELMSTEDT (c):

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt, vilket Hans Nyhage avslutningsvis konstaterade, att det såväl i SSA-råden som bland skolinformatörerna finns personer utanför löntagarkretsarna. Vid utskottsbehandlingen har också påpekats att så är fallet. Men frågan gäller nu om de stora löntagarorganisationerna skall få ytterligare anslag för utbildning av personer i dessa sammanhang. Det föreslås i propositionen 1978/79:162 att det skall utgå ytterligare 2 milj. kr. för detta ändamål. Utskottsmajoriteten har inte funnit anledning att avvisa detta förslag.

Det kan finnas skäl att i ett inledningsskede, när nya reformer sätts i sjön, satsa en del pengar på utbildningsverksamhet för dem som skall sättas in i olika funktioner – i detta fall gäller det skolinformatörer och ledamöter i SSA-råd, där det skall ingå representanter för arbetsmarknadens parter. Man kan naturligtvis diskutera hur länge man skall behöva satsa speciella medel för denna verksamhet, och det är kanske där som meningarna skiljer sig något mellan moderaterna, som har reserverat sig, och utskottsmajoriteten. Departementschefen har i propositionen förutskickat att de pengar som nu anvisas – 2 milj. kr. för kommande budgetår – är de sista och att han anser att utbildningen därefter bör vara avklarad, så att man framöver kan dra in dessa pengar. Man må ha vilken uppfattning man vill på den punkten.

Med anknytning till vad Hans Nyhage erinrade om i sitt anförande – att det också ingår andra än löntagare i råden – vill jag framhålla att vi en annan gång och i ett annat sammanhang bör ta diskussionen om huruvida ytterligare medel skall utgå längre fram. Då kan vi väga in var kostnadsansvaret på informationssidan framöver skall ligga. Det är därför som utskottet har gått emot propositionen i den delen. Utskottet har med sitt avstyrkande inte sagt något om hur det skall bli i framtiden, utan det får vi ta ställning till längre fram.

Bidrag för utbildning av skolinformatörer m. m.

*Ändrade regler
för statsbidrag till
avloppsreningsan-
läggningar*

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Ove Nordstrandh och Hans Nyhage, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hans Nyhage begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Ove Nordstrandh och Hans Nyhage.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Nyhage begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 224
Nej - 46
Avstår - 1

§ 20 Ändrade regler för statsbidrag till avloppsreningsanläggningar

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1978/79:24 med anledning av motion om ändrade regler för statsbidrag till avloppsreningsanläggningar.

ERIK JOHANSSON i Hållsta (c):

Herr talman! Även förra året väckte jag en motion i den här frågan, som gäller de problem vi har i samband med försurningen av sjöar och vattendrag i vårt land.

Enligt den statistik som finns på området kommer vi år 2000 inte att ha många sjöar som det finns något liv i. Sjöarna kan vara klara på ytan, men de kommer inte att fungera biologiskt. Användningen av kalk måste därför främjas. Två forskare i Örebro har sysslat med att undersöka användningen av kalk som fällningsmedel i avloppsreningsverk, och från dem har jag fått information och material som redovisar hur det ligger till på det här området. Av detta framgår att användningen av aluminiumsulfat som fällningsmedel, en metod som vanligtvis förekommer i de kommunala reningsverken, har en försurande effekt på recipienterna. Man har prövat nya metoder, och det har visat sig att om man i stället använder kalk som fällningsmedel, så är det ekonomiskt sett fördelaktigt för kommunerna, och man får dessutom en

kalkoeffekt på recipienterna i stället för den motsatta effekt som man får genom användning av aluminiumsulfaterna.

Mot den bakgrunden har jag yrkat att riksdagen skulle ta initiativ till att ge kommunerna ekonomiskt stöd för att pröva möjligheten att övergå till kalkfällning. Stöd skulle i första hand utgå i samband med att man bygger nya reningsverk, men det lär gå att med mycket enkla förändringar kunna övergå till metoden med kalkfällning i befintliga reningsverk.

Utskottet säger att man är mycket positiv till det här förslaget och man ser en övergång till kalkfällning som ett viktigt led i miljövårdsarbetet, men utskottet anser att det inte är riksdagens utan närmast naturvårdsverkets sak att ta initiativ i frågan. Det kanske är så rent formellt, men jag sitter med i den s. k. svavelkommittén, som har att klara ut problemen med det svavel vi får från främmande länder och liknande frågor, och med tanke på detta tycker jag att vi här i riksdagen borde se till att vi städar framför egen dörr innan vi diskuterar föroreningar från andra länder. Om man kan använda så enkla metoder som i det här fallet, metoder som är ekonomiskt fördelaktiga för kommunerna, så tycker jag att det ändå borde vara riksdagens sak att stödja en sådan här utveckling.

Men om det nu är naturvårdsverket som har att ta initiativ i den här frågan, så kanske riksdagen ändå har möjlighet att puffa på naturvårdsverket. I varje fall borde riksdagen kunna göra något uttalande om detta, och jag beklagar att utskottet inte har föreslagit någonting i den riktningen. Positiva skrivningar är väl till för att i all välmening trösta motionären, men de ger ju inget resultat.

Utskottet pekar på att forskning på det här området pågår, och det är gott och väl. Men jag menar att om riksdagen tog initiativ till att kommunerna får ekonomiskt stöd för att sätta i gång och pröva metoden med kalkfällning, så skulle det vara ett sätt att skynda på utvecklingen.

Jag har, herr talman, inget yrkande, men det är möjligt att jag kommer igen och tjarar på utskottet om den här frågan, så att jag förhoppningsvis får utskottet mera positivt inställt.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 21 Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:28 med anledning av propositionen 1978/79:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Utskottets hemställan bifölles.

Torsdagen den
3 maj 1979

Arbetslöshetsförsäkringen, m. m.

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:31 med anledning av dels propositionen 1978/79:100 bilaga 15 såvitt avser anslag till Kontant stöd vid arbetslöshet, dels propositionen 1978/79:135 om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring, m. m., jämte motioner.

I propositionen 1978/79:100 bil. 15 hade regeringen – efter föredragning av arbetsmarknadsministern Rolf Wirtén – under punkten B 5 (s. 86–89) föreslagit att riksdagen skulle till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 985 229 000 kr.

I propositionen 1978/79:135 hade regeringen – likaså efter föredragning av arbetsmarknadsministern Rolf Wirtén – föreslagit att riksdagen skulle dels anta de inom arbetsmarknadsdepartementet upprättade förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
2. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd, dels
3. till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtiteln utöver i propositionen 1978/79:100 bil. 15 föreslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 48 600 000 kr.,
4. till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtiteln utöver i propositionen 1978/79:100 bil. 15 föreslaget anslag anvisa ytterligare 150 000 000 kr.

Beträffande det huvudsakliga innehållet i propositionen 1978/79:135 anfördes följande:

”I propositionen föreslås att två nya dagpenningklasser på 190 och 195 kr. inrättas inom arbetslöshetsförsäkringen. Den lägsta dagpenningklassen om 70 kr. föreslås utgå. Vidare föreslås att det kontanta arbetsmarknadsstödet höjs från nuvarande 65 till 75 kr. per dag.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1979.”

I detta sammanhang hade behandlats
dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:671 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde skyndsamt förslag om allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, finansierad genom arbetsgivaravgift,

1978/79:1038 av Stig Gustafsson m. fl. (s),

1978/79:1539 av Wivi-Anne Cederqvist m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att ersättning från arbetslöshets-

kassa även borde utgå i sådana fall då de arbetssökande var förhindrade ta erbjudet arbete till följd av att kommunal barnomsorg inte kunde erbjudas.

dels de med anledning av propositionen 1978/79:135 väckta motionerna 1978/79:2225 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari yrkats

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om inrättandet av tre nya dagpenningklasser på 190, 200 och 210 kr. som skulle införas i arbetslöshetsförsäkringen från den 1 juli 1979,

2. att riksdagen hos regeringen hemställde att det kontanta arbetsmarknadsstödet höjdes från 65 till 150 kr. från den 1 juli 1979.

1978/79:2295 av Bengt Fagerlund m. fl. (s), vari yrkats

1. att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring, innebärande att tre nya dagpenningklasser på 190, 200 och 210 kr. skulle inrättas från den 1 juli 1979,

2. att riksdagen godkände vad som i motionen anförts om särskilt stimulansbidrag vid arbetsmarknadsutbildning,

3. att riksdagen godkände vad som i motionen anförts om ändrade regler för finansiering av grundbidraget till den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen,

4. att riksdagen skulle

a. till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtiteln anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 250 000 000 kr. minskat anslag,

b. till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtiteln anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 220 000 000 kr. förhöjt anslag,

1978/79:2340 av Knut Wachtmeister m. fl. (m) och

1978/79:2341 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen godkände följande ändrade grunder för arbetsmarknadsutbildningen att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1979: att *alla* som genomgick arbetsmarknadsutbildning skulle erhålla 175 kr. per dag under fem dagar per vecka,

2. att riksdagen beslutade att 18 § lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd skulle ha av motionärerna föreslagen lydelse att gälla fr. o. m. den 1 juli 1979, innebärande att kontant arbetsmarknadsstöd skulle utgå med 120 kr. för dag,

3. att riksdagen beslutade att 17 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring skulle ha av motionärerna föreslagen lydelse att gälla fr. o. m. den 1 juli 1979, innebärande att tre nya dagpenningklasser på 190, 200 och 210 kr. skulle inrättas.

Utskottet hemställde

1. beträffande dagpenningen inom arbetslöshetsförsäkringen att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:135 samt med avslag på motionerna 1978/79:2225, yrkandet 1, 1978/79:2295, yrkandet 1, och 1978/79:2341, yrkandet 3, skulle anta förslaget till lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,

2. beträffande kontant arbetsmarknadsstöd att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:135 samt med avslag på motionerna 1978/79:2225, yrkandet 2, och 1978/79:2341, yrkandet 2, skulle anta förslaget till lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

3. beträffande enhetligt utbildningsbidrag om 175 kr. per dag vid arbetsmarknadsutbildning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2341, yrkandet 1,

4. beträffande höjt stimulansbidrag inom arbetsmarknadsutbildningen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2295, yrkandet 2,

5. beträffande ändrad finansiering av grundbidraget till arbetslöshetskassorna att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2295, yrkandet 3,

6. att riksdagen med anledning av dels propositionen 1978/79:100 bilaga 15, dels propositionen 1978/79:135 samt med avslag på motionen 1978/79:2295, yrkandet 4 a, till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 1 033 829 000 kr.,

7. att riksdagen – med ändring av tidigare beslut (prop. 1978/79:100 bil. 15, punkten B 2, AU 1978/79:21 mom. 38, rskr 1978/79:202) – med anledning av propositionen 1978/79:135 samt med avslag på motionen 1978/79:2295, yrkandet 4 b, till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1979/80 anvisade ett anslag av 2 138 668 000 kr.,

8. beträffande allmän arbetslöshetsförsäkring att motionerna 1978/79:671 och 1978/79:1038 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

9. beträffande avstängning från arbetslöshetsersättning vid svårigheter att ordna barntillsyn att motionen 1978/79:1539 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

10. beträffande skärpta tillämpningsföreskrifter för avstängning från kontant stöd vid arbetslöshet att motionen 1978/79:2340 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande dagpenningen inom arbetslöshetsförsäkringen av Bengt Fagerlund, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under I bort hemställa

att riksdagen med anledning av förslaget i propositionen 1978/79:135 samt med bifall till motionerna 1978/79:2225, yrkandet 1, 1978/79:2295, yrkandet 1, och 1978/79:2341, yrkandet 3, skulle anta förslaget till lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring med den ändringen att 17 § lagen skulle erhålla av reservanternas föreslagna lydelse,

2. beträffande höjt stimulansbidrag inom arbetsmarknadsutbildningen av Bengt Fagerlund, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2295, yrkandet 2, godkände den av reservanterna föreslagna höjningen av stimulansbidraget,

3. beträffande finansieringen av det kontanta stödet vid arbetslöshet av Bengt Fagerlund, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 – ansett att utskottet under 5 och 6 bort hemställa

5. beträffande ändrad finansiering av grundbidraget till arbetslöshetskassorna att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2295, yrkandet 3, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

6. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2295, yrkandet 4 a, samt dels med anledning av propositionen 1978/79:100 bilaga 15, dels med avslag på propositionen 1978/79:135 i förevarande del, till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 783 829 000 kr.,

4. beträffande anslag till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning av Bengt Fagerlund, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som – under förutsättning av bifall till reservationerna nr 1 och 2 – ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen – med ändring av tidigare beslut – med bifall till motionen 1978/79:2295, yrkandet 4 b, samt med anledning av propositionen 1978/79:135 till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1979/80 anvisade ett anslag av 2 208 668 000 kr.,

5. beträffande avstängning från arbetslöshetsersättning vid svårigheter att ordna bamtillsyn

av Gördis Hörnlund (s) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1539 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anförde.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Tillåt mig redan inledningsvis konstatera att i den fråga som vi nu behandlar, som gäller ersättningen från erkända arbetslöshetskassor och de konsekvenser som detta har även på utbildningsbidraget vid arbetsmarknadsutbildning och på det kontanta arbetsmarknadsstödet till sådana arbetslösa som inte tillhör någon arbetslöshetskassa, är den borgerliga utskottsmajoritetens och socialdemokraternas inställning till förbättringar av arbetslöshetsersättningen densamma som den 26 april 1978, då vi i riksdagen senast behandlade arbetslöshetsförsäkringen.

Torsdagen den
3 maj 1979

Arbetslöshetsförsäkringen, m. m.

Vi socialdemokrater vill anpassa ersättningen till de ökade kostnader, som vi alla på ett kännbart sätt upplever sedan vi fått en borgerlig styrelse i det här landet. Detta har inneburit att under de senaste två åren de för livets nödortfö oumbärliga tingen, exempelvis mat och bostad, har stigit i pris med mer än 20 %.

Den borgerliga utskottsmajoriteten har givetvis på uppdrag av regeringen gått emot våra berättigade förslag. På sedvanligt sätt kommer väl den borgerliga riksdagsmajoriteten i dag att praktiskt genomföra vad som eljest brukar förnekas, nämligen att de sociala villkoren för de utsatta grupperna i samhället steg för steg försämras.

Herr talman! Arbetslöshetsförsäkringen har en tradition i vårt land. Redan 1934 beslöt riksdagen på förslag av den dåvarande socialdemokratiska regeringen om statligt stöd till löntagarnas arbetslöshetskassor. Formerna för det ekonomiska stödet vid arbetslöshet ändrades den 1 januari 1974 på ett genomgripande sätt. Ersättningsbeloppen höjdes väsentligt genom att nya dagpenningklasser infördes.

Löneutvecklingen under de därpå följande åren gjorde att de nya högsta ersättningarna för stora grupper arbetslösa inte ens gav den kompensation för inkomstbortfall vid arbetslöshet som åsyftades när 1974 års reform beslutades. Detta dokumenteras klart av en jämförelse med utvecklingen av ersättningen inom sjukförsäkringen och av basbeloppet. Därför genomförde den socialdemokratiska regeringen och den dåvarande riksdagen en höjning av arbetslöshetsersättningen genom inrättande av tre nya ersättningsklasser per den 1 januari 1977. Men därefter, herr talman, fick riksdagen borgerlig majoritet, och då var det också slut på välviljan mot de arbetslösa här i landet.

Principen beträffande den kompensationsnivå som fastställdes i 1974 års reform eliminerades, så att den ersättning som vid halvårsskiftet 1978 borde ha varit 200 kr. per dag vid högsta ersättning i stället blev endast 180 kr. En socialdemokratisk motion om en högsta ersättning på 200 kr. avslögs.

Den vid 1976 års riksdagsbeslut antagna principen om följsamhet beträffande arbetslöshetsförsäkring, basbeloppets utveckling och sjukförsäkringsersättning gäller inte längre – det visar den borgerliga utskottsmajoritetens förslag. Man föreslår en högsta ersättning från erkänd arbetslöshetskassa på 195 kr. per dag, trots att den med hänsyn till basbeloppets ökning till 13 100 kr. den 1 januari 1979 borde ha varit 210 kr.

Beräkningar visar att basbeloppet i juli 1979 kommer att vara 13 800 kr., och då borde den högsta arbetslöshetsersättningen uppgå till 220 kr. I realiteten betyder detta ingenting annat än att de som samhället inte har kunnat erbjuda arbete får det ännu sämre och ännu svårare att klara sig ekonomiskt.

Vi kan inte acceptera detta och föreslår därför, liksom arbetslöshetskassornas samorganisation, att tre nya dagpenningklasser inrättas fr. o. m. den 1 juli 1979, nämligen 190 kr., 200 kr. och 210 kr.

Utskottsmajoriteten framhåller att dess förslag om ersättningsklasser är baserat på löneutvecklingen. Detta stämmer emellertid inte med vad som anförts av arbetslöshetskassornas samorganisation, som mycket riktigt säger

att enligt LO-SAF-statistiken timlönen för vuxna arbetare mellan andra kvartalet 1973 och andra kvartalet 1978 har ökat från 17:29 till 29:51, dvs. en ökning på 70 %. Om dagpenningen skulle följa med löneutvecklingen borde den höjas till 220 kr.

Dessutom kommer en ny lönerörelse att påbörjas i höst, vilket kan komma att innebära att kompensationsnivån sänks ytterligare.

Herr talman! Eftersom det råder följsamhet mellan bidraget till clever i arbetsmarknadsutbildningen och arbetslöshetsersättningens storlek, skulle ett bifall till vårt förslag även innebära en förbättring av utbildningsbidraget för den allt större grupp människor som inom arbetsmarknadsutbildningen förbereder sig för inträde på arbetsmarknaden. Men utöver den förbättring som AMU-cleverna skulle få genom vårt förslag vill vi öka stimulansbidraget från nuvarande 10 kr. per dag till 15 kr. – eller till den nivå som det hade 1978 men som sedan sänktes av den borgerliga riksdagsmajoriteten. Stimulansbidraget är ju till för att just stimulera arbetslösa att gå in i den arbetsmarknadsutbildning som erbjuds, och utgångspunkten är att det är bättre både för den arbetslöse och samhället att han förkovrar sig för inträde i arbetslivet än att han går arbetslös.

Herr talman! Med beaktande av den stora osäkerhet som i dag råder angående arbetslöshetens framtida storlek och som i sig beror på uppenbara risker i regeringens industri- och näringspolitik, är det svårt att exakt beräkna kostnaderna för våra förslag. Men med ett antagande av att den genomsnittliga dagsersättningen kommer att ligga på ca 190 kr., kan merkostnaderna om man genomför våra förslag beräknas till ca 25 milj. kr. Vi beräknar att merkostnaderna för vårt förslag till höjning av utbildningsbidraget skulle uppgå till 220 milj. kr. – alltså en total merkostnad på 245 milj. kr. Men då är att märka att vi föreslår, här som på alla andra områden där vi redovisar förslag, full kostnadstäckning genom finansieringsformer som är realistiska.

I det här fallet föreslår vi att de merkostnader som våra förslag till förbättringar innebär tas ur den s. k. arbetslöshetsfonden, som enligt uppgifter från riksgäldskontoret – efter 1976 års slutredovisning av inbetalda avgifter – redan i februari 1979 hade en behållning på 1 000 milj. kr. Den hade från 1975 ökat med 400 milj. kr.

Arbetslöshetsfonden finansieras, som jag nämnt, genom en arbetsgivaravgift, som löntagarna, på samma sätt som när det gäller övriga sociala avgifter, fått ta hänsyn till vid sina avtalsförhandlingar. I sak har man alltså från löntagarnas sida sparat en del av sin lön för att försäkra sig mot arbetslöshet.

Samtliga fackliga organisationer har genom arbetslöshetskassornas samorganisation sagt att de är beredda att ta av sina fondmedel för att förbättra arbetslöshetsersättningen. Men regeringen sitter på kassakistan och har kanske planer på att använda dessa sparade pengar till annan utlåning eller till subventioner till kapitalägare på det sätt som har blivit allt vanligare i det svenska samhället under de senaste åren.

Herr talman! Detta leder osökt in på tankegången att de fackliga

organisationerna i dagens Sverige kanske måste göra som de gjorde i 1920-talets och 1930-talets Fattigsverige – de får bygga upp egna understöds-kassor som komplement till det njujuga stöd som man får vid arbetslöshet i det borgerliga Sverige.

Under föregående års riksdagsbehandling av frågan om arbetslöshetsförsäkring skyddade sig den borgerliga majoriteten med att vi under 1978 skulle få ett förslag till allmän arbetslöshetsförsäkring, som skulle tillgodose de behov av förbättringar som vi då föreslog.

I det utskottsbetänkande som vi behandlar i dag anförs samma motivering, men nu skall en sådan proposition komma under hösten, säger man.

Herr talman! Den lilla regering som i dag styr landet har givetvis svårigheter att utfärda några löften som den kan stå för. Om det framöver skall skapas en arbetslöshetsförsäkring i borgerlig tappning, får man kanske i folkpartiet svårt att freda sig för de mörkblå inslag i en sådan försäkring som aviseras redan i moderatmotioner, vilka behandlas i dagens betänkande, och som innebär strängare regler och hårdare tag mot de arbetslösa.

Herr talman! Det är tragiskt att behöva konstatera, att tidigare vedertagna trygghetsprinciper skall raseras och svångremmen dras åt ännu hårdare kring den stora massa av människor som i vårt land i dag inte har något annat att försörja sig på än arbetslöshetsersättning. Trots att de har sparade pengar i fondmedel, förnekas de sin rätt till ekonomisk trygghet vid arbetslöshet. Det kan inte vi socialdemokrater gå med på, och därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1, 2, 3 och 4 vid det utskottsbetänkande som nu behandlas.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Detta är en stor dag för sysselsättningsutredningen, som ju i dag lägger fram sitt betänkande. Utredningen använder fortfarande parollen om arbete åt alla. Samtidigt konstaterar den att det finns möjligheter att skapa 250 000 nya jobb i den offentliga sektorn. Detta är dock långt ifrån tillräckligt. Vad gör då utredningen i övrigt? Ja, den hänger sig åt någon form av åkallande av högre makter, i detta fall marknadsekonomi, i hopp om att den skall ge de arbetslöshetsshotade människorna här i landet mera jobb. Det är under de premisserna lätt att konstatera att arbetslösheten kommer att bestå också i *framtiden*.

Ingen svensk regering har lagt fram något förslag eller något program som innebär verkliga åtgärder mot arbetslösheten. Tvärtom har den växande reservarmén och uppdelningen av människorna i A-, B- och C-lag accepterats som ett stående inslag i vårt samhälle. I borgerlig samhällsfilosofi har denna företeelse kommit att betraktas som nödvändig och ganska normal, vilket faktiskt är en återgång till en ideologisk nivå från tiden före 1930.

Full sysselsättning kan inte garanteras under kapitalismen utan kan endast uppnås i en planerad socialistisk ekonomi. Men arbetslöshet och undersys-

selsättning kan givetvis reduceras, även om planekonomi inte råder. Men för en mer påtaglig reduktion krävs det förstås strukturella reformer, som griper in i kapitalismens produktions- och maktförhållanden. I annat fall hinner inte skapandet av nya jobb i fatt utslagningsprocessen.

I vpk:s förstamajtåg i år – både i det största i landet, dvs. vpk:s tåg i Stockholm, och i de övriga – skanderades parollen Ropen skalla – arbete åt alla! Vi kan konstatera att arbetslösheten är ett gissel, som kommer att bestå så länge vi har det nuvarande systemet kvar. Det gäller oavsett hur mycket liberaler och socialdemokrater än pratar om blandekonomi. Kvar står ändå faktum att det är den kapitalistiska marknadsekonomin som framkallar arbetslösheten.

Men debatten i dag gäller inte hur vi skall skaffa jobb utan hur vi ekonomiskt skall kunna ta hand om dem som offras. "Arbete och bröd" var ett av de första krav som stod inskrivna på arbetarrörelsens fanor och standard då de första demonstrationerna för människovärdet genomfördes i vårt land. Parallellt med kravet på arbete stod frågan om uppehållet under den påtvingna arbetslösheten. Ja, det har varit en hård kamp som arbetarrörelsen i Sverige har måst utkämpa för de här rättvisekraven gentemot dem som äger produktionsmedlen och mot deras stödtrupper, de borgerliga partierna. De äldre lönearbetarna känner mycket väl igen den här kampen. De yngre kan hämta vetskap i olika former av folklig litteratur.

De som drabbas värst är ungdomar, kvinnor, invandrare och s. k. arbetshandikappade. I centrum för problemen med att det inte finns en allmän arbetslöshetsförsäkring står AMU-eleverna, framför allt de unga AMU-eleverna.

Redan 1946, alltså för mer än 30 år sedan, lade vårt parti fram en motion i riksdagen om en allmän socialförsäkring, innehållande också ett delförslag om en allmän arbetslöshetsförsäkring. Sedan dess har vi återkommit med de kraven många gånger.

Mot den här historiska bakgrunden kan det synas litet underligt att man 1974 väckte motioner från de borgerliga partierna. Det gällde den gången också en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. De borgerliga partierna försökte på något sätt göra gällande att de var för att arbetarna, de från jobben utslagna, skulle få en arbetslöshetsförsäkring och att de borgerliga skulle ställa upp för deras räkning. På något vis försökte de borgerliga t. o. m. göra gällande att den socialistiska majoritet, som fanns i riksdagen vid den tiden, skulle ha motarbetat en sådan här lösning. Det är inte så litet hyckleri från borgarpartierna.

Nåväl, det kom en utredning till stånd. Men vad syftade den utredningen till och vad kom den fram till? Om man utgår från de borgerliga partierna och deras motioner och vad de ville ha, så var en arbetslöshetsförsäkring O.K., men det var vi som jobbade som själva till fullo skulle betala den. Man ville också koppla bort arbetslöshetsförsäkringen från A-kassorna, från fackföreningen. Löntagarna, som inte på något vis är ansvariga för arbetslösheten, skulle själva få betala arbetslöshetsförsäkringen. Man ville också ta ifrån dem deras rätt att bestämma över sin egen A-kassa.

Torsdagen den
3 maj 1979

*Arbetslöshetsför-
säkringen, m. m.*

Behovet av en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring är mer än känt. De arbetslösa och de som vägras arbete, de som inte är ansvariga för arbetslösheten, skall givetvis inte själva svara för finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen. Den uppgiften åligger helt de makter i landet som äger produktionsmedlen: de har att genom arbetsgivaravgifter svara för finansieringen av en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Vi har från vänsterpartiet kommunisterna lagt fram ett förslag om att regeringen skyndsamt skall återkomma med förslag till arbetslöshetsförsäkring. Det får inte vara på det viset att man på grund av att "vi har så dålig ekonomi i det här landet" bara skjuter de här frågorna på framtiden. Det får inte vara på det viset att man säger att vi inte har råd att ta hand om dem som inte har jobb.

Hur det nuvarande systemet slår kan lämpligen belysas med ett exempel, och det är ett exempel ur alla de många brev och telefonsamtal som vi har fått till vårt parti om de här frågorna. Det exempel som jag tänker ta upp är en inbjudan som gick ut till visstidsanställda hos Billeruds i Gruvön eller Kyrkebyn. Där gick man nu ut och sade så här:

"Utbildningen, som är anpassad till yrken inom cellulos- och pappersindustrin, anordnas av Länsarbetsnämnden i samråd med Skoghalls Gymnasieskola och Gruvöns Utbildningssektion.

Du inbjuds härmed att delta i denna utbildning, och Du kommer då att åtnjuta följande förmåner

Utbildningsbidrag under studietiden motsvarande 150–190 kr/dag. Bidragets storlek är bl. a. beroende av Din lön under tidigare anställning. Försäkringskassan hjälper Dig att räkna fram hur stort Ditt bidrag blir."

Längre ner räknar man upp flera sådana här "förmåner" eller vad vi skall kalla dem för.

Ett par andra "förmåner" är följande:

"Rätt stora chanser att få arbete på Gruvön som semestervikarie i sommar." Det är sannerligen ett mycket lovande löfte för framtiden!

Ett annat löfte är:

"Vissa möjligheter till fortsatt anställning på Gruvön efter semesterperiodens slut."

Man må säga att det inte är ett uppfyllande av de stora förhoppningarna som man erbjuder med en sådan här arbetsmarknadsutbildning!

Men vad händer sedan i realiteten? Varför ringde den där människan till mig och tog upp de här problemen? Han sade att han hade blivit erbjuden 150–190 kr. per dag men att han när det kom till kritan fick ut bara 65 spänn om dagen. Jag frågade hur gammal han var, och han sade att han inte var fyllda 20 år. Han hade inte jobbat fullt ett år och hade inte varit medlem i A-kassan i fullt ett år. Han var alltså inte kvalificerad för de pengar som man hade utlovat i det flotta erbjudandet. Det nämns i det papperet ingenting om undantagen och om att en del av dessa människor bara kan få 65 kr. per dag.

Dessutom visade det sig att ungefär 25 % av denna utbildning sker på företaget, där de som utbildas redan har yrkesarbete – de har tidigare arbetat

där med samma jobb – och att företaget på detta sätt får gratis arbetskraft. Företaget behöver alltså inte betala ut någon lön, samtidigt som en del av de här eleverna får 150–190 kr. och en del av dem får 65 kr. per dag.

Så slår det system som vi har i dag. Det är därför som vi i vänsterpartiet kommunisterna också kräver att regeringen verkligen skyndsamt skall se till att komma fram med ett förslag till en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Vi har konstaterat att det på grund av utskottets fördröjning med behandlingen av motionen inte är möjligt att behandla den förrän till hösten. Till dess finns det anledning att se till att få de nuvarande bidragens storlek och reglerna ändrade. Regeringen föreslår att det kontanta arbetsmarknadsstödet skall höjas från 65 till 75 kr., medan vänsterpartiet kommunisterna säger att 120 kr. måste vara ett minimum. Vi kan inte förstå hur regeringen – och utskottet, som accepterar den här linjen – kan tro att människor kan leva på 65 eller 75 kr. per dag. Det finns faktiskt de som inte får mer, nämligen de som är under 20 år och de som inte är försörjningspliktiga samt de som är utförsäkrade från arbetslöshetskassan på grund av att de har varit arbetslösa för länge.

Vi är också kritiska mot regeringens förslag till nya dagpenningklasser, inte därför att regeringen inte vill höja dem, utan därför att regeringen vill höja dem för litet.

Vi är överens med arbetslöshetskassornas samorganisation om att det behövs nya klasser ända upp till 210 kr. Man konstaterar att i dag ungefär 65 % av de arbetslöshetsförsäkrade är uppe i den nuvarande högsta klassen. Vi ansluter oss alltså till arbetslöshetskassornas samorganisations förslag.

I samband härmed och i konsekvens med en riktig princip blir också höjningen av utbildningsbidraget detsamma. Det är så att säga en regel med en konsekvensökning, som vi naturligtvis då ansluter oss till. När det gäller alla övriga i arbetsmarknadsutbildningen får man enligt vår mening inte särbehandla dem som går i utbildning – på grund av att de är under 20 år, är icke försörjningspliktiga, eller av någon annan anledning. Våra invandrare drabbas i stor utsträckning. Vi menar att utbildningsbidraget bör utgå med 175 kr. till alla som deltar i arbetsmarknadsutbildning och som inte är arbetslöshetsförsäkrade.

Slutligen, herr talman, några ord beträffande den reservation som Gördis Hörnlund har fogat till betänkandet. Vi tycker från vpk:s sida att Gördis Hörnlund har alldeles rätt i sin reservation. Det kan inte vara rimligt att människor – och främst kvinnor – blir avstängda från arbetslöshetskassan på grund av de inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande bara därför att samhället inte har sett till att klara barnomsorgen. Den här regeringen har ju inte klarat den, och de föregående regeringarna har inte klarat den. Det finns krav på en sådan åtgärd att dessa människor i varje fall inte blir utlåsta från arbetslöshetskassan, att bestämmelsen i detta avseende utmönstras ur den gällande lagstiftningen.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till vpk-motionerna 671 och 2341. Den

sistnämnda motionens förslag inryms också i den socialdemokratiska reservation som Sune Johansson yrkar bifall till.

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! I det här betänkandet, 1978/79:31 från arbetsmarknadsutskottet, behandlas regeringens förslag till ändringar dels i lagarna om arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd, dels i fråga om anslagen i statsbudgeten till kontant stöd vid arbetslöshet och bidrag till arbetsmarknadsutbildning.

Av de båda inledande talen här skulle man kunna tro att vi behandlar någonting mycket mer och mycket större. Tommy Franzén talade om väldigt mycket, bl. a. om vem som hade det största förstamajtåget. Sune Johansson kom in på både ekonomi och näringspolitik och påstod att det har blivit allt sämre. Jag skall inte kommentera de propagandistiska avsnitt som de båda föregående talarna uppehöll sig vid. Intressant var ändå att konstatera att Sune Johansson efterlyste snabbare regeringsförslag, samtidigt som hans partikamrater klagar över att vi just nu har för många.

Det förslag som vi nu skall diskutera bygger i viss utsträckning på en framställning från arbetslöshetskassornas samorganisation och däröver inhämtade yttranden från AMS och arbetsmarknadsparterna. Samorganisationen framhåller i sitt förslag att det nuvarande högsta beloppet, 180 kr., är en alltför dålig kompensation och att 65 % av de försäkrade beräknas vara berättigade till denna ersättning, vilket betyder att ungefär två tredjedelar av de försäkrade har nått den högsta dagpenningklassen.

Den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen reformerades på olika sätt av 1973 års riksdag med verkan från den 1 januari 1974. Reformen ledde till en kraftig höjning av ersättningsbeloppen; bl. a. infördes nya dagpenningklasser på mellan 40 och 130 kr. Den 1 januari 1977 höjdes intervallerna till 50 – 160 kr. per dag. De nuvarande dagpenningklasserna, 70–180 kr. per dag, kom till så sent som den 1 juli 1978.

Nu föreslår regeringen i propositionen 135 att två nya dagpenningklasser om 190 och 195 kr. skall inrättas redan fr. o. m. den 1 juli i år – en anpassning till den allmänna löneutvecklingen sedan förra justeringen. I samband därmed föreslås också att den nuvarande lägsta dagpenningklassen, 70 kr., skall försvinna.

Samorganisationen å sin sida hade föreslagit en höjning med tre nya dagpenningklasser – 190, 200 och 210 kr. Men utskottet har anslutit sig till regeringens förslag dels med hänsyn till – som jag nyss sade – de löneökningar som skett sedan den förra höjningen, dels med hänsyn till uttalandet i propositionen, att det beräknas ta en viss tid innan den allmänna arbetslöshetsförsäkring som nu är under förberedande i departementet kan träda i kraft. Därmed avstyrker utskottet också socialdemokraternas reservation nr 1 och motioner från apk och vpk som alla hade samma yrkande om högre dagpenningklasser.

Vid reformeringen av arbetslöshetsstödet 1973 beslöts också att det s. k. arbetsmarknadsstödet för arbetstagare som inte är försäkrade eller som inte

uppfyller villkoren för arbetslöshetsersättning skulle bestämmas med hänsyn till utgående ersättningar från arbetslöshetskassorna. I enlighet med dessa principer föreslås nu en höjning av det kontanta arbetsmarknadsstödet – KAS-stödet – från 65 till 75 kr. för varje utgiven dagpenning. Också den höjningen skall gälla från den 1 juli 1979. Utskottet tillstyrker detta förslag och avstyrker därmed apk:s krav att KAS skulle höjas från 65 till 150 kr. och vpk:s krav på en höjning till 120 kr.

Att ange den exakt riktiga siffran för en sådan här höjning visar sig ju svårt också för kommunisterna, som har två skilda förslag här. I och för sig är vi väl alla positiva till höjning av bidrag av olika slag, men det är också fråga om en fördelning av resurserna. Hittills har den principen gällt att KAS inte skall vara förmånligare än ersättningen från arbetslöshetskassa. Där föreslås ju den lägsta ersättningen nu bli 80 kr. Jag noterar med tillfredsställelse att socialdemokraterna i detta fall har gått på propositionens linje.

Utskottets ställningstagande får också ses mot bakgrund av de mycket stora summor det här rör sig om. Riksdagen har redan beviljat nära 1 miljard eller drygt 985 milj. kr. till kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1979/80. De höjningar av dagpenningklasserna och KAS som nu föreslås och som utskottet ställt sig bakom medför ett ytterligare anslag med nära 50 milj. kr. Totalt kommer kontantstödet nästa budgetår att kosta i runt tal 1,3 miljarder.

När det sedan gäller utbildningsbidraget till elever i arbetsmarknadsutbildning, så är detta bidrag liksom KAS knutet till den kontanta arbetslöshetsersättningen, och regeringen har bemyndigande att anpassa utbildningsbidraget efter förändringar i dessa ersättningsbelopp.

Utbildningsbidraget består av två delar, dagpenning och stimulansbidrag. Det sistnämnda utgör 10 kr. per dag. Dagpenningbeloppet är beroende av om kursdeltagaren har rätt till ersättning från arbetslöshetskassa eller ej. Det står också i viss relation till kursdeltagarens ålder.

I propositionen anmäls att regeringen fr. o. m. den 1 juli i år ämnar höja dagpenningdelen av utbildningsbidraget för dem som – oavsett ålder – har rätt till ersättning från arbetslöshetskassa med 15 kr. eller till lägst 155 och högst 195 kr. per dag. För dem som inte är ersättningsberättigade och är över 20 år eller – oberoende av hur gamla de är – har vårdnads- eller försörjningsplikt mot eget barn föreslås en motsvarande höjning från 140 till 155 kr. per dag. För andra ungdomar under 20 år höjs dagpenningen från 65 till 75 kr. per dag.

Här finns ett motionsyrkande från vpk att *alla* som genomgår arbetsmarknadsutbildning skall få ett enhetligt utbildningsbidrag om 175 kr. Utskottet anser emellertid att det nuvarande sambandet mellan utbildningsbidrag och ersättning vid arbetslöshet bör bibehållas enligt de principer som fastställdes av 1975 års riksdag och avstyrker därför vpk:s krav på höjning.

Vad beträffar stimulansbidraget som ingår i utbildningsbidraget, så utgjorde det ursprungligen 10 kr. om dagen. Den 1 januari 1978 höjdes det till 15 kr. men sattes den 1 juli åter till 10 kr. Höjningen var en tillfällig inkomstförstärkning i avvaktan på de höjningar av dagpenningbeloppen som

Torsdagen den
3 maj 1979

Arbetslöshetsförsäkringen, m. m.

skedde ett halvår senare.

Socialdemokraterna har ett förslag i sin motion att bidraget skall höjas till 15 kr. om dagen fr. o. m. den 1 juli i år. Utskottet har emellertid för sin del anslutit sig till propositionens förslag om oförändrat belopp. Jag skulle vilja fråga socialdemokraternas talesman här: När nu s-reservationen kräver en permanentning av detta 15-kronorsstöd, som vi har avvisat, skulle det innebära att man vill binda beloppet för framtiden? Det kan väl inte vara så att socialdemokraterna i och med den här permanentningen tänker *avstå* från att pröva beloppet längre fram? Det skulle vara intressant att få en kommentar i den delen.

Utskottet har ansett att med hänsyn till de förbättringar som nu har föreslagits av utbildningsbidragets dagpenningbelopp har det inte funnits tillräckliga motiv för att också höja stimulansbidraget.

Socialdemokraterna har också ett förslag som gäller finansieringen av det kontanta stödet vid arbetslöshet. Utskottsmajoriteten har avvisat det förslaget, närmast av den anledningen att ALF-utredningens betänkande nu är föremål för beredning i departementet och att ett förslag om allmän arbetslöshetsförsäkring kan väntas inom kort. Formerna för försäkringens finansiering kommer där att vara en av huvudfrågorna. Det hör ju inte till vanligheten att ett utskott föregriper förslag i ett pågående beredningsarbete. När propositionen behandlas i höst blir det ju anledning för riksdagen att ta itu med de olika finansieringsfrågor som rör arbetslöshetsstöden och arbetsmarknadsutbildningen.

I en partimotion från vpk liksom i den socialdemokratiska motionen 1038 från Stig Gustafsson m. fl., som båda väckts under allmänna motionstiden i år, yrkas att riksdagen hos regeringen skall begära ett skyndsamt förslag om allmän arbetslöshetsförsäkring. Vpk vill dessutom i sin motion att försäkringen skall finansieras genom arbetsgivaravgifter. Utskottet har avstyrkt detta förslag av samma skäl som jag nyss anförde när det gällde socialdemokraternas förslag till ändring av hela finansieringssystemet. En proposition om allmän arbetslöshetsförsäkring och alla dithörande frågor, särskilt de ekonomiska, kommer att föreligga inom en snar framtid och avses bli behandlad av höstrikdagen innevarande år.

I en motion från allmänna motionstiden har Wivi-Anne Cederqvist m. fl. socialdemokrater tagit upp en fråga som behandlats av riksdagen flera gånger tidigare, nämligen frågan om att ersättning från arbetslöshetskassa i vissa fall bör utgå även till en arbetssökande som inte står till arbetsmarknadens förfogande, t. ex. i ett sådant fall där skälet är att vederbörande inte kan ta emot ett erbjudet arbete på grund av svårigheten att ordna kommunal barnomsorg. Utskottet har tidigare avstyrkt detta förslag med hänvisning till att de praktiska reglerna för rätten till arbetslöshetsersättning behandlas av ALF-utredningen. Av samma skäl – alltså att frågan hör ihop med hela arbetslöshetsförsäkringsproblematiken avstyrker utskottet även nu.

Slutligen har utskottet tagit upp en fråga som väckts i en moderatmotion av Knut Wachtmeister m. fl. Motionärerna framhåller att det – den stora arbetslösheten till trots – blir allt svårare att skaffa fram sökande till de allt fler

lediga platser som erbjuds, och man menar att detta delvis beror på att de arbetslösa hellre ”utnyttjar den frikostiga arbetslöshetsersättningen” än tar det erbjudna arbetet. Motionärerna vill att arbetsmarknadsstyrelsen skall få i uppdrag att se över tillämpningsföreskrifterna och ålägga arbetsförmedlingarna att inta en mer skärpt attityd.

Utskottet har i detta fall erinrat om att den som är arbetslös är skyldig att ta erbjudet arbete som bedöms lämpligt. I annat fall blir vederbörande avstängd från kontant ersättning eller andra arbetsmarknadspolitiska förmåner. Nu förhåller det sig så att AMS redan i början av året har vidtagit åtgärder för att informera arbetsförmedlingarna om vikten av en mer aktiv hållning. En särskild undersökning har också satts i gång för att få klarhet i orsakerna till att många arbetslösa inte alltid tar erbjudna arbeten. Att under sådana förhållanden begära att regeringen skall ge ett särskilt uppdrag åt arbetsmarknadsverket skulle vara att slå in öppna dörrar.

Herr talman! Jag vill med det anförda yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter och avslag på de yrkanden som framförts till förmån för motioner och reservationer.

SUNE JOHANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Först ett svar på Elver Jonssons fråga om vi vill ha ett permanentande av ett stimulansbidrag på 15 kr. Ja, det får man givetvis pröva med beaktande av den kostnadsutveckling som sker framöver. Därför kan man inte i dag uttala sig för ett fast belopp i det avseendet.

Elver Jonsson ansåg inledningsvis att jag hade pratat om annat än sådant som rörde arbetslöshetens gissel här i landet, därför att jag hade pratat om ekonomi, industrifrågor och annat. Jag trodde faktiskt att Elver Jonsson också hade den uppfattningen att de här frågorna hör samman. Arbetslöshet uppstår ju icke på annat sätt än genom att det icke finns sysselsättning åt människor. När det finns brister i närings- och industripolitiken uppstår det arbetslöshet på det sätt som det har gjort under de senaste åren.

Jag fäste mig vid att Elver Jonsson motiverade utskottsmajoritetens olika förslag väldigt dåligt. Han sade att det är så och så och att utskottsmajoriteten har fastnat för det och det. Men jag fick ingen förklaring på varför man från utskottsmajoritetens sida när det gäller arbetslöshetsförsäkringens storlek inte vill bibehålla den kompensationsnivå som vi beslutade 1973 och som sattes i sjön 1974. Jag sade att genomsnittslönen inom LO-SAF-området 1978 var 29:51. I avtalet – låt vara att det var mycket magert för löntagarna, som det alltid blir i ett samhällssystem där arbetsgivarsidan har stort inflytande – gjordes det en liten lönejustering uppåt, men inte till vad lönen borde vara för den vanlige industriarbetaren. Han har under de två senaste åren fått en reallönesänkning med 5 %. Men lönenivån har ändå höjts litet grand och torde i dag ligga på ungefär 30 kr. per timme. En kompensation för dessa 30 kr. skulle innebära en daglöning på 220 kr. Nog borde väl Elver Jonsson kunna kommentera det förslaget litet mera ingående!

Dessutom är det så att de dagpenningar vi nu beslutar om skall gälla ett år framåt i tiden. I höst börjar en ny avtalsrörelse. Löntagarna kanske inte har så

stora förväntningar på den, men man säger att man väl i alla fall skall se till att få tillbaka de 4 % som den borgerliga majoriteten återskänkt arbetsgivarna i form av minskade arbetsgivaravgifter. Det är ändå en liten bit, och sedan bör det väl bli något ytterligare. Därmed kommer man inte upp till den kompensationsnivå som vi från socialdemokratiskt håll jobbat för.

Jag tycker att Elver Jonsson borde ha något mer att säga när han förklarar majoritetens inställning i denna fråga. Det är fattigt att ni inte ens är beredda att släppa till de pengar som löntagarna har sparat för att förstärka sin trygghet mot arbetslösheten. Tala nu om varför ni inte vill det, så att människor vet vad de har att vänta av folkpartiets politik framöver!

TOMMY FRANZÉN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det var i sanning en märklig inledning Elver Jonsson gjorde. Han sade att både Sune Johansson och jag ser ut att vilja göra den här frågan mycket större än den är. Men, Elver Jonsson, det handlar om offren för arbetslösheten! Det handlar om hur de människor som inte får jobb i det här systemet skall kunna klara sig ekonomiskt! För vänsterpartiet kommunisterna är inte det någon liten fråga. För Elver Jonsson och folkpartiregeringen tycks det vara en marginell fråga som det inte finns skäl att lägga ned något stort intresse på. Det är belysande. Vad som blir resultatet av det kommer väl också att visa sig.

Elver Jonsson och utskottet vill bara höja dagpenningklasserna till 190 och 195 kr. För första gången i historien för man in 5 kr. skillnad mellan klasserna; tidigare har man haft 10 kr. skillnad. Det här är ytterligare ett bevis på att arbetarna – och även tjänstemännen för den delen – här i landet har bestått med kraftiga reallönesänkningar under de borgerliga regeringsinnehaven.

En sak som Elver Jonsson inte har tagit upp är frågan om KAS. Hur skall de människor som hänvisas till KAS kunna klara livhanken på 75 kr. om dagen? Skulle Elver Jonsson kunna klara sig på 75 spänn om dagen? Nej, säkerligen inte. Men han vill att andra människor skall göra det.

Det är en fråga om fördelning, säger Elver Jonsson. Ja, visst är det en fördelningsfråga. Vi anser att de som har det sämst i det här samhället inte även i fortsättningen skall tryckas ned utan få möjligheter till förbättringar. Vi har sett vad de borgerliga regeringarna gjort under de här åren. I stället för att förbättra för de människor som har det dåligt ställt har man använt 8 miljarder av innhållna löner till slopande av arbetsgivaravgifterna.

Eftersom arbetsmarknadsministern nu är här kan det finnas skäl att ställa ett par frågor. Elver Jonsson påstod att det skall komma ett förslag i höst. Är detta riktigt och i så fall vid vilken tidpunkt i höst? Blir det innan folkpartiregeringen tvingas att avgå på grund av valutslaget eller när blir det? Vilka kommer att få betala kalaset? Det blir väl arbetarna själva i enlighet med de motioner ni har väckt.

ELVER JONSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Visst är problemet med arbetslöshet och arbetslöshetsersättning m. m. en stor fråga, Tommy Franzén. Den är t. o. m. så stor att jag tycker att det är onödigt att försöka få in hela fältet av näringspolitik och näringsfrågor i den. Här tycker jag att debatten har blivit litet för vidlyftig.

Jag efterlyste varför inte kommunisterna kan bli överens om hur högt det kontanta arbetslöshetsunderstödet bör vara. På en del håll föreslår ni 120 kr., medan andra föreslår 150 kr. Innan Tommy Franzén ställer frågor om vilket det absolut riktiga talet är, skulle det vara intressant om ni kunde få fram en enighet inom partiet därvidlag.

Visst hör näringspolitik och ekonomi samman med arbetsmarknadssituationen, Sune Johansson. Här gäller samma regler; vi kan naturligtvis inte dra in båda dessa stora frågor utan måste hålla oss till dagens ämne och till det betänkande vi behandlar här i dag. När det gäller just ersättningen kan sägas att denna har följt löneutvecklingen, och det har blivit en kompensation för denna. Sedan kan man ställa frågan om den totala höjden i och för sig är rimligt avpassad. Den frågan kan vi kanske diskutera, men med tanke på den löneutveckling som varit under den här senaste tiden tycker jag att förändringen är ganska rimlig.

Det kan av Sune Johanssons båda inlägg förefalla som om skillnaden mellan trygghet och otrygghet går mellan den socialdemokratiska reservationen och utskottsmajoritetens förslag, men så enkelt är det inte. I dessa frågor har vi alltför mycket en gemensam värdering. Vi menar att arbete måste ges åt så många som möjligt, och de som då blir arbetslösa skall ha en skälig ersättning. Jag vågar påstå att utskottsmajoritetens förslag till riksdagen syftar till en skälig ersättning.

SUNE JOHANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Vad beträffar kompensationsnivån kan sägas att den nuvarande majoriteten inte gett kompensation för den löneutveckling som skett. Det är detta jag har kritiserat, och jag har också bevisat att det förhåller sig så genom att hänvisa till vad samorganisationen bl. a. har sagt. Som jag nämnde i mitt inledningsanförande uppstår genom njugggheten mot de arbetslösa en större skillnad mellan sjukersättning och arbetslöshetsersättning än vad som varit fallet tidigare, eftersom sjukersättningen grundas på basbeloppet. 1977 var skillnaden mellan arbetslöshetsersättningen och sjukersättningen 107 kr., om man räknar om sjukpenningen i 5-dagarsförsäkring. 1978 var den 125 kr. Den 1 juli i år ökar skillnaden till 128 kr. När årsskiftet inträder blir skillnaden säkerligen ännu större.

Vi har här en gång fastslagit att det skall vara samma kompensationsnivå vid arbetslöshet som vid sjukdom. Bägge dessa ersättningar skall utgöra kompensation för inkomstbortfall. Varför skall ni då från borgerligt håll skapa skillnader mellan dessa två system? Detta är onödigt, eftersom det finns pengar att betala med. Detta har jag sagt tidigare. Eller finns det inga pengar, Elver Jonsson? Arbetslöshetsfondens medel skall enligt gällande regler

Torsdagen den
3 maj 1979

Arbetslöshetsförsäkringen, m. m.

finnas tillgängliga hos riksgäldskontoret, och dessa skall inte ställas till förfogande för annat än till arbetslöshetsersättning. Har regeringen möjligtvis låst de arbetslösas pengar till annat än det för vilket de är avsedda? Är det därför de inte kan gå med på det föreliggande förslaget? Men tala i så fall om det, tala om varför ni nu vill klä de arbetslösa i tagelskjorta, för det är vad ni gör. Är det kanske så att ni mera förtäckt än vad som sker i moderaternas motion nr 2340 är ute efter att klämma åt de arbetslösa ytterligare? I sak är ju er och moderaternas inställning på detta område likartad; moderaterna vill ha skärpta bestämmelser mot nyttjandet av den som de säger frikostiga arbetslöshetsersättningen.

Ni och centern säger inte det. Ni sänker i stället den kompensationsnivå som arbetslöshetsförsäkringen är grundad på. Det kommer att innebära i princip samma ordning som moderaterna är ute efter. Ja, det är nästan värre, för ni talar inte om det.

Ni försöker inbilla de arbetslösa att de skall få sin försörjning, samtidigt som ni krymper deras ersättning. Det tycker jag inte är ärligt, och jag har fortfarande inte fått någon motivering till att ni inte kan gå med på våra krav om höjd ersättning. Det är inte bortkastade pengar. Det är en satsning på social trygghet för människor som oförskyllt har kastats ut i arbetslöshet, och det tycker jag att ni borde kunna ställa upp på.

TOMMY FRANZÉN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Elver Jonsson frågar varför det inte kan bli enighet mellan oss och Alf Lövenborg. Jag vill bara säga att det finns en ganska stor skillnad mellan å ena sidan att vilja höja det kontanta arbetsmarknadsstödet till en nivå som innebär att människor i alla fall kan leva av det och å andra sidan vad regeringen har föreslagit och Elver Jonsson nu försvarar, nämligen 75 kr.

Elver Jonsson har ännu inte kunnat förklara hur en människa skall kunna överleva på 75 kr. När han har gjort det, skall vi diskutera vad som är den rätta nivån.

I konsekvens med vårt förslag om en allmän arbetslöshetsersättning har vi sagt att regeringen skyndsamt måste komma med förslag. När vi skrev vår motion i januari månad i år, utgick vi ifrån att en allmän arbetslöshetsersättning på de angivna premisserna skulle kunna börja verka den 1 januari 1980.

I det fallet innebär vad som nu föreslås ett provisorium i sex månader, men det är trots allt ett provisorium som ger arbetslösa människor möjlighet att överleva i sex månader och förhoppningsvis få uppleva den allmänna arbetslöshetsersättningen, där man inte skall klassa ner folk – i varje fall inte enligt vårt förmenande – till den låga nivå där det kontanta arbetsmarknadsstödet ligger i dag.

Beträffande dagpenningklasserna är det, vilket Sune Johansson redogjorde för, inte bara fråga om den nuvarande utvecklingen utan framför allt den tidigare eftersläpningen, som var aktuell för ett år sedan, när frågan senast var uppe till behandling. Vi har under både det året och innevarande år upplevt hur kostnaderna för dagligvaror – det är vad pengarna främst räcker till – har

ökat i väldigt stor utsträckning. Det har naturligtvis betytt att människor som är arbetslösa har fått avsevärda försämringar. Det är ett resultat av den linje som folkpartiet följer.

Beträffande finansieringen har man från utskottets sida försökt göra sig litet lustig och sagt att vi inte har nämnt hur våra förslag skall finansieras. Det finns en miljard kronor i fonden och det räcker. Vårt förslag tar i anspråk bara en liten del av det beloppet.

ELVER JONSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller ersättningsbeloppens storlek finns det olika bedömningar. Också kommunistiska bedömningar har lett till olika slutsatser, och det bekräftar nu Tommy Franzén.

Helt kort vill jag säga till Sune Johansson att dagpenningen måste successivt byggas ut. Ändringar har också skett i etapper – 1 januari 1974, 1 januari 1977, 1 juli 1978. Nu har vi alltså ett kortare intervall än någonsin tidigare sedan förra revideringen.

Sune Johansson sade i sitt inledningsanförande: Vi har också en ny löncrörelse att se fram emot. Det vill jag bara kommentera med att säga att det utesluter inte alls att beloppen måste ses över snart igen. Det faktum att vi nu tar bort den lägsta klassen, 70 kr., är också en förbättring. I den delen är vi också ense med Sune Johansson och socialdemokraterna.

Budgetläget kräver alltid avvägningar och prioriteringar. Det gäller oavsett när vi gör det och oavsett vilken regering som regerar.

Förste vice talmannen anmälde att Sune Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

GÖRDIS HÖRNLUND (s):

Herr talman! Till arbetsmarknadsutskottets betänkande har jag fogat en reservation som tar upp frågan om rätt till ersättning i de fall man inte kan ta ett erbjudet arbete på grund av brist på barnomsorg. Tillämpningen av lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkringen och KAS är ju baserad på principen att rätt till ersättning förutsätter att sökanden står till arbetsmarknadens förfogande. I princip skall man vara beredd att ta varje anvisat lämpligt arbete varje dag såvida man inte anmält ett giltigt hinder. Det finns en rad sådana "giltiga hinder", t. ex. sjukdom, bristande kommunikationer till arbetsplatsen, för lång bortovaro genom att pendlingsavståndet är för långt, om man är familjbunden eller ortsbunden, dvs. om familjen har små barn, eller om lönen väsentligt understiger vad man haft i inkomst i sitt föregående jobb. Allt detta plus en del individuella skäl kan räknas som giltigt hinder och innebär att man inte avstängs från arbetslöshetsersättning eller KAS även om man inte tar anvisat jobb.

Om man däremot saknar barntillsyn och på den grunden inte kan ta det arbete som bjuds blir man i regel avstängd från ersättning. Detta förhållande drabbar i första hand kvinnor, även om det under senare tid visat sig att också män kan hamna i samma båt. Dels har allt fler män vårdnaden om små barn,

Torsdagen den
3 maj 1979

Arbetslöshetsförsäkringen, m. m.

dels blir det allt vanligare att mamman kanske har fått ett jobb medan pappan är arbetslös och sköter barntillsynen eftersom man inte fått någon daghemsplats. När han äntligen anvisas ett jobb, kan han inte ta detta eftersom daghemsplats eller annan barnomsorg inte finns att få. Då blir han avstängd från arbetslöshetsersättningen såvida inte mamman slutar sitt jobb och tar hand om barnet.

Framför allt är det kvinnor som drabbas av nu rådande praxis, vilket måste anses högst otillfredsställande både ur social synpunkt och när det gäller jämställdhetsfrågan. Den som blir arbetslös förlorar efter någon tid daghemsplatsen, och när det sedan kommer ett arbetserbjudande är man i den situationen att det inte finns någon daghemsplats att få. Och så hamnar man i den onda cirkeln att ibland ha arbetserbjudande, men ingen barnomsorg, och ibland barnomsorgen ordnad, men inget arbete.

Det är inte särskilt lustigt för den som har förvärvat arbetat kanske under många år och tillhör en arbetslöshetskassa att först bli arbetslös utan egen förskyllan, sedan förlora daghemsplatsen efter någon tid och därefter förlora arbetslöshetsersättningen därför att man inte kan ta anvisat jobb. För ensamstående föräldrar och för låglönefamiljer blir ju situationen ofta den att man får vända sig till socialvården. Och då blir det ändå samhället som får betala det hela.

Nu kan man naturligtvis hävda att om kommunerna inte i så hög grad försummat en ordentlig utbyggnad av barnomsorgen skulle detta problem inte uppstå. Men det är en klen tröst för den som faller emellan maskorna i trygghetsnätet. Vi känner alla till att köerna är långa till dagis och att det tar åtskilliga år innan barnomsorgen är totaldimensionerad.

Frågan har varit aktuell i riksdagen tidigare, och då hänvisade utskottet till den pågående ALF-utredningen. Nu har ALF-utredningen lagt ett betänkande, men någon egentlig lösning av den aktuella frågan har man inte presenterat. Visserligen föreslår man en prioriteringsregel, som ger förtur till barnomsorgsplatser för dem som blivit arbetslösa och förlorat daghemsplatsen, och dessutom en varseltid på 14 dagar för att "sätta planerad barntillsyn i funktion", som det så vackert heter. Men verkligheten är ju den att det finns många andra som är prioriterade i daghemsköerna, och 14 dagar är en kort tid när det gäller att få daghemsplats.

Nu vill utskottet ytterligare förhålla denna trygghetsfråga genom att invänta en eventuell proposition om allmän arbetslöshetsförsäkring. Vi motionärer anser att så länge barnomsorgen inte är tillfredsställande löst bör vi se till att vårt berömda trygghetssystem i alla fall fungerar. Därför föreslår vi att det enda krav som skall ställas på en arbetssökande är att denne anmält sitt behov av barnomsorg till kommunen. Om kommunen inte kan ordna en daghems- eller familjedaghemsplats, skall ersättning utgå från arbetslöshetskassan eller genom kontant arbetsmarknadsstöd.

Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 5 liksom till de övriga reservationerna vid arbetsmarknadsutskottets betänkande.

WIVI-ANNE CEDERQVIST (s):

Herr talman! I motion nr 1539, som väckts av mig och andra socialdemokrater under den allmänna motionstiden, yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ersättning från arbetslöshetskassa även bör utgå i sådana fall då de arbetssökande är förhindrade att ta erbjudet arbete till följd av att kommunal barnomsorg inte kan erbjudas.

Det är rätt vanligt, herr talman, att blivande föräldrar anmäler sitt barn för plats i den kommunala barnomsorgen så fort man fått graviditeten bekräftad. När föräldraledigheten är slut och kvinnan – än så länge är det mest kvinnor detta gäller – vill återgå till arbetslivet får hon uppleva att plats inte finns inom den kommunala barnomsorgen.

Detta berättar hon på arbetsförmedlingen, när hon blir tillfrågad om hon har barntillsynen ordnad. Hon får då beskedet att hon inte kan få kassaersättning eller kontant arbetsmarknadsstöd (KAS), eftersom hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Den arbetssökande modern kan tillhöra en erkänd arbetslöshetskassa sedan länge eller uppfylla villkoren för att få KAS. Men på grund av att kommunen inte kan ordna barnomsorg blir hon utan den ekonomiska trygghet som hon egentligen är berättigad till.

Det kan hända att hon har ett arbete att återgå till, men det kan också vara så att hon är utan arbete och arbetsförmedlingen inte har något arbete att erbjuda henne. Det är ju det vanliga i dagens läge med den oroväckande höga arbetslöshet vi har bland kvinnor. I varje fall blir den sökande utan ersättning från kassa.

Här kolliderar två samhällssyner, dels den som ser barnomsorgen som ett kollektivt åtagande, där eventuell plats erhålls inom den kommunala barnomsorgen genom t. ex. kösystem, dels den som ser barnomsorgen som en individuell angelägenhet, som förutsätter att föräldrarna själva har möjlighet att ordna barnomsorgen. I praktiken innebär detta att den arbetssökande hamnar mellan två stolar.

ALF-utredningen har inte kommit med någon lösning på denna fråga. Många arbetsförmedlare avvaktar f. n. arbetserbjudanden till dess klartecken ges från den sökande, medan andra tillämpar reglerna och ifrågasätter den sökandes ersättningsrätt.

Riksdagen har behandlat denna fråga tidigare, dels förra året vid behandlingen av en motion väckt av mig och andra socialdemokrater, dels vid riksmötet 1975/76 vid behandlingen av en liknande motion väckt av Gördis Hörnlund. Arbetsmarknadsutskottet hänvisar i sitt betänkande till vad man har sagt tidigare – och det gjorde även utskottets talesman – nämligen att rätt till arbetslöshetsersättning förutsätter att sökanden står till arbetsmarknadens förfogande. Att den sökande vill stå till arbetsmarknadens förfogande men inte kan på grund av att kommunen inte har en utbyggd barnomsorg säger utskottet ingenting om. Detta är en jämställdhetsfråga, herr talman! Det är ett rättvisekrav.

Det enda krav som bör ställas på den sökande är att denne anmält sitt behov av barnomsorg till kommunen. Kan omsorgen inte ordnas genom kommu-

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

Arbetslöshetsförsäkringen, m. m.

nens försorg, skall ersättning utgå till dess detta kan ske.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 5 av Gördis Hörnlund.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Vi har, som tidigare berörs i denna debatt, från arbetarpartiet kommunisternas sida ställt konkreta förslag om höjningar av såväl arbetslöshetsförsäkringen som det kontanta arbetsmarknadsstödet. Detta sker i motionen 2225. Bakgrunden är i båda fallen naturligtvis att den ersättning som utgår till de grupper som mot sin vilja ställs utanför arbetsmarknaden är alldeles på tok för låg.

Det är för oss inte förvånande att utskottet går emot våra och andra förslag i den riktningen. Utgången hade naturligtvis varit en annan därest det handlat om att ge företagen ökade bidrag för att, som det heter, förbättra konkurrensmöjligheterna på den internationella marknaden. Då brukar man vara tämligen rundhänt. Men här handlar det om i huvudsak unga människor som har berövats den rätt som denna riksdag genom ratificeringen av FN-konventionen om de mänskliga rättigheterna har erkänt men som man icke lever upp till.

De krav vi har rest på höjningar kan inte ens av utskottet anses vara oskäligt höga. Man har ju inte kunnat undgå att märka att de utgiftsposter som hör ihop med livets nödtorft – mat, hyra, kläder, tidningar och allt annat som är nödvändigt även för dem som inte ges rätten att ha ett jobb – under senare år formligen har sprungit i höjden.

Utskottet hänvisar till det finansiella läget och till att vi inte har anvisat något sätt att finansiera våra förslag. Men det har vi gjort i åtskilliga andra sammanhang. Det kostar redan nu stora pengar, betonar Elver Jonsson. Han försöker också raljera med att det finns olika förslag om storleken på det kontanta arbetsmarknadsstödet. Vpk föreslår en höjning till 120 kr. Vi i arbetarpartiet kommunisterna har föreslagit 150 kr. Jag tycker inte det är mycket att göra sig lustig över, för någonstans stannar man. Jag medger gärna att t. o. m. 150 kr. är ett blygsamt krav med hänsyn till kostnadsläget, som även arbetslösa ungdomar lever under.

Jag vill säga att det finns inget dyrare, inget mer undergrävande för samhällets finanser än att människor går arbetslösa, att maskiner står stilla. Och har vårt samhälle råd med det slöseriet bör vi också ha råd att betala ut rejäla bidrag till dem som mot sin vilja drabbas av arbetslöshet. Det skall vara bidrag som det finns en chans att leva någorlunda drägligt på.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen 1, som sammanfaller med vårt förslag i motionen 2225 i den första satsen som berör dagpenningklasserna. I övrigt yrkar jag bifall till yrkandet 2 i vår motion, som innebär att vi vill höja det kontanta arbetsmarknadsstödet från 65 kr. till 150 kr.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
3 maj 1979

*Arbetslöshetsför-
säkringen, m. m.**Mom. 1*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 31 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sune Johansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 151
Nej - 140

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) motionen nr 2341 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del samt 3:o) motionen nr 2225 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Tommy Franzén begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 31 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2341 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 276
Nej - 14
Avstår - 2

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2341 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 31 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2341 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 278

Nej – 14

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sune Johansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 31 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sune Johansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 151

Nej – 141

Mom. 5-7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 671 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med

övävägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt vötering upplästes och godkändes följande vöteringsproposition:

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställen i betänkandet nr 31 mom. 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställen med den ändring däri som föranleds av bifall till motionen nr 671 av Lars Werner m. fl.

ADB i arbetsförmedlingen, m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes vötering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 278

Nej - 14

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställen, dels reservationen nr 5 av Gördis Hörnlund, och förklarades den förra propositionen vara med övävägande ja besvarad. Sedan Gördis Hörnlund begärt vötering upplästes och godkändes följande vöteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställen i betänkandet nr 31 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Gördis Hörnlund.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Gördis Hörnlund begärde rösträkning verkställdes vötering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 197

Nej - 92

Avstår - 3

Mom. 10

Utskottets hemställen bifölls.

§ 23 ADB i arbetsförmedlingen, m. m.

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:34 med anledning av propositionen 1978/79:131 om ADB i arbetsförmedlingen m. m. jämte motioner.

Torsdagen den
3 maj 1979

*ADB i arbetsför-
medlingen, m. m.*

I propositionen 1978/79:131 hade regeringen föreslagit – efter föredragning av arbetsmarknadsministern Rolf Wirtén – att riksdagen skulle

- dels anta förslag till
1. lag om ändring i lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen,
dels godkänna
2. de riktlinjer för sökning och bevakningsmatchning av lediga platser med ADB-teknik som hade förordats i propositionen,
3. de riktlinjer för organisation m. m. av distriktsarbetsnämnderna som hade förordats i propositionen,
dels
4. till B 1. Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtiteln utöver i propositionen 1978/79:100 bil. 15 föreslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 23 100 000 kr.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag om att tillämpningen av lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen (s. k. allmän platsanmälan) etappvis utsträcks till att omfatta hela landet. Lagens tillämpning kommer även i fortsättningen att bli föremål för utvärdering varvid särskilt effekten av allmän platsanmälan för olika intressenter skall beaktas.

Nuvarande försöksverksamhet med sökning och bevakningsmatchning av lediga platser föreslås bli utbyggd med 70 terminaler. Utbyggnaden har beräknats så att den i första hand kan inriktas på de distriktskontor som i dag saknar terminal. Vidare föreslås att försök med s. k. modellkontor kommer till stånd i Södermanlands län. Avsikten med försöken, som innefattar ytterligare 60 terminaler, är att pröva terminalsystemet i en platsförmedlingsmetodik som tar hänsyn till alla de fördelar som kan komma ut av ADB-tekniken.

Slutligen föreslås att de nu försöksvis inrättade distriktsarbetsnämnderna, vilka i dag i huvudsak är rådgivande organ, permanentas och inordnas i arbetsmarknadsverkets reguljära organisation med styrelsefunktion inom arbetsförmedlingen.”

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2239 av Erik Hovhammar m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen skulle

1. med avslag på förslaget om ytterligare utbyggnad av systemet med obligatorisk platsanmälan hos regeringen anhålla om en kostnadsanalys av berört system,
2. avslå propositionens förslag om permanent inordning av distriktsnämnderna i arbetsmarknadsverkets reguljära organisation,
3. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om

uppläggningsen av den fortsatta verksamheten med användningen av ADB inom arbetsförmedlingen,

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

ADB i arbetsförmedlingen, m. m.

1978/79:2335 av Erik Hovhammar m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen skulle avslå förslaget i propositionen 1978/79:131 att till Arbetsmarknads-service för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtiteln utöver i propositionen 1978/79:100 bil. 15 föreslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 23 100 000 kr.,

1978/79:2336 av Johan Olsson (c), vari yrkats att riksdagen skulle

1. besluta avslå lag om ändring i lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen,

2. besluta som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om att låta den allmänna platsanmälan fortsätta som en begränsad försöksverksamhet,

3. besluta som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om begränsning av försöksverksamheten med söknings- och bevakningsmatchning till 20 terminaler,

4. till B 1. Arbetsmarknadsservice anvisa ett i förhållande till propositionen med 11,9 milj. kr. sänkt anslag om 11 210 000 kr.,

1978/79:2337 av Lennart Pettersson (s),

1978/79:2338 av Bo Turesson (m) och

1978/79:2339 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att ikraftträdandebestämmelserna till lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen fick av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att lagen skulle träda i kraft den 1 juli 1979,

2. att hos regeringen begära förslag till anslag för inrättande av 150 nya tjänster som arbetsförmedlare med uppgift att förstärka den "manuella" arbetsförmedlingsverksamheten,

3. att hos regeringen begära förslag till förslagsanslag för arbetsförmedlarpersonalutbildning på betald arbetstid i den utsträckning personalens fackliga organisationer fann vara nödvändig,

4. att hos regeringen hemställa om utarbetande av föreskrifter för de s. k. modellkontoren, av vilka framgick att endast arbetsförmedlarpersonal med tystnadsplikt ägde rätt att ta del av uppgifter om den arbetssökandes personliga förhållanden och detta endast vid det kontor där den arbetssökande var registrerad.

Utskottet hemställde

1. beträffande införande av allmän platsanmälan i hela landet att riksdagen med bifall till vad som förordats i propositionen 1978/79:131 skulle avslå

motionerna 1978/79:2239, yrkandet 1, och 1978/79:2336, yrkandet 2,

2. att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:2336, yrkandet 1, och 1978/79:2339, yrkandet 1, skulle anta det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen,

3. beträffande utbyggda försök med sökning och bevakningsmatchning av lediga platser att riksdagen med bifall till propositionens förslag skulle avslå motionerna 1978/79:2239, yrkandet 3, 1978/79:2336, yrkandet 3, och 1978/79:2338, yrkandet 1 i motsvarande del,

4. beträffande personalförstärkning till arbetsförmedlingen, m. m. att motionen 1978/79:2339, yrkandena 2 och 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

5. beträffande de anställdas inflytande på systemutformning att motionen 1978/79:2337, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

6. beträffande registrering av uppgifter om arbetsplatser att motionen 1978/79:2337, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

7. beträffande svensk dataindustris möjligheter att konkurrera vid upphandling att motionen 1978/79:2337, yrkandet 4, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

8. beträffande användning av minidatorer att motionen 1978/79:2338, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

9. beträffande viss avgiftsbelagd förmedling att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2338, yrkandet 3,

10. beträffande lokalisering av centrala datorenheter att motionen 1978/79:2337, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

11. beträffande utnyttjandet av registrerade uppgifter om arbets sökande att motionen 1978/79:2339, yrkandet 4, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

12. att riksdagen godkände de riktlinjer för sökning och bevakningsmatchning av lediga platser med ADB-teknik som hade förordats i propositionen, i den mån frågan inte hade behandlats i föregående punkter,

13. att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2239, yrkandet 2, godkände de riktlinjer för organisation m. m. av distriktsarbetsnämnderna som hade förordats i propositionen,

14. att riksdagen – med ändring av tidigare beslut (prop. 1978/79:100 bil. 15 punkten B 1, AU 1978/79:21 res. 9, rskr 1978/79:202) – med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motionerna 1978/79:2335, 1978/79:2336, yrkandet 4, och 1978/79:2338, yrkandet 1 i motsvarande del, till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 909 061 000 kr.

Följande fyra reservationer hade avgivits av Filip Fridolfsson (m) och Sten Svensson (m):

1. beträffande införande av allmän platsanmälan i hela landet, vari reservanterna ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:2239, yrkandet 1, och 1978/79:2336, yrkandet 2, skulle avslå vad som förordats i propositionen 1978/79:131,

2. beträffande utbyggda försök med sökning och bevakningsmatchning av lediga platser, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att

a) riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2239, yrkandet 3, skulle dels avslå propositionens förslag och motionen 1978/79:2336, yrkandet 3, dels som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

b) motionen 1978/79:2338, yrkandet 1 i motsvarande del, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

3. beträffande riktlinjer för organisation m. m. av distriktsarbetsnämnderna, vari reservanterna ansett att utskottet under 13 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2239, yrkandet 2, skulle avslå de riktlinjer för organisation m. m. av distriktsarbetsnämnderna som hade förordats i propositionen,

4. beträffande anslagsfrågor, vari reservanterna – under förutättning av bifall till reservationerna nr 1 och 2 – ansett att utskottet under 14 bort hemställa

beträffande uppräknig av det för budgetåret 1979/80 anvisade anslaget Arbetsmarknadsservice att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2335 skulle avslå dels propositionens förslag, dels motionerna 1978/79:2336, yrkandet 4, och 1978/79:2338, yrkandet 1 i motsvarande del.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande personalförstärkning till arbetsförmedlingen m. m. av Bengt Fagerlund, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s).

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! I det betänkande som kammaren nu behandlar redovisas arbetsmarknadsutskottets ställningstagande till tre regeringsförslag. Det första förslaget innebär att den hittillsvarande försöksverksamheten med s. k. allmän platsanmälan etappvis byggs ut till att omfatta hela landet. Det andra förslaget går ut på att nuvarande försöksverksamhet med ADB-teknik för sökning och bevakning av lediga platser skall byggas ut med 70 terminaler. Det tredje förslaget innebär att de försöksvis inrättade distriktsarbetsnämnderna skall permanentas och inordnas i arbetsmarknadsverkets reguljära organisation.

Hösten 1976 inleddes försök med allmän obligatorisk platsanmälan i Skåne och Blekinge. Sedan dess har verksamheten vidgats till ytterligare några län.

Det är uppenbart att denna verksamhet är mycket personalkrävande, vilket förhållande återspeglas i verkets årliga äskanden om anslag till nya tjänster. Även för företagen innebär systemet med obligatorisk anmälan en merbelastning jämte de kostnadsökningar som detta medför.

Verksamheten har självfallet lett till att antalet ledigannämlda platser vid arbetsförmedlingarna har ökat. Denna självklara effekt har givetvis uppstått genom att platser som tidigare har kunnat tillsättas utan förmedlingens medverkan blivit intagna i systemet. Det är tillsättningar som i sig utan olägenhet och utan kostnader för staten har kunnat genomföras efter annonsering, internrekrytering eller på annat sätt. Ingen kan ju vänta sig något annat än att antalet platsanmälningar till arbetsförmedlingen ökar om man gör anmälan obligatorisk. Det säger sig ju självt!

Däremot har man – som vi reserverar påpekar i reservationen 1 – inte kunnat fastställa om fördelarna med systemet står i rimlig proportion till de dryga kostnader och den ökade byråkrati som många upplever att systemet onekligen medför.

Det är inte bevisat om själva förmedlingsarbetet blir effektivare. Blir exempelvis vakanstiderna kortare? Har man verkligen underlättat för resp. arbetssökande att snabbare finna en anställning? Dylika sakförhållanden måste enligt min mening först klarläggas innan man fattar ett principbeslut om allmän platsanmälan för hela landet.

Från många utgångspunkter är det angeläget att man på olika sätt söker rationalisera verksamheten inom arbetsmarknadsverket, så att resurser kan frigöras för själva förmedlingsarbetet. Då kan ADB-tekniken – det är jag övertygad om – vara en viktig faktor genom att förmedlingspersonalen därigenom kan frigöras från vissa rutinbetonade uppgifter.

Om man nu vill vidga användningen av ADB-tekniken, som vi i och för sig inte har någonting emot, men göra det på det sätt som regeringen har föreslagit, då måste enligt vår bestämda mening kostnadssidan bevakas hårdare. Vi menar alltså att det på den punkten finns betydande brister i regeringens förslag.

Kostnaden för det planerade systemet kan stiga på ett i dag icke förutsett sätt, och framställningen av platslistor har redan visat sig vara mycket kostnadskrävande. Det är ett anmärkningsvärt förhållande att propositionens kostnadsredovisning är så ofullständig. Riksdagen har på grund av detta förhållande dåliga möjligheter att överblicka de framtida ekonomiska konsekvenserna av de aktuella förslagen.

I reservationen 2 påpekar vi reserverar det angelägna i att noggrant utvärdera effekter av och kostnader för den utbyggnadsetapp som föreslås. Vi menar att man först när en sådan utvärdering föreligger bör gå vidare i beslutsprocessen.

I sammanhanget är det också viktigt att utvärderingen omfattar olika system. Den växande principlösheten i vad gäller statens upphandling i olika sammanhang på senare tid är högst oroande. För oss moderater är det en självklarhet att staten ständigt måste iaktta gängse regler om upphandlingsförfarande genom anbudskonkurrens. Det är nödvändigt att man på alla

områden eliminerar risker för monopol på leveranser till stat och kommun.

Från denna utgångspunkt borde det vara självklart att man utnyttjar möjligheten att anlita företag, som inte varit direkt involverade i de nuvarande försöken med ADB-teknik inom arbetsförmedlingen.

Det finns faktiskt företag som redan visat ett intresse för de frågor som här tas upp. Dataföretaget Kockums Computer Systems AB har exempelvis tagit fram material, som tyder på att det är möjligt att spara betydande belopp vid framställning av platslistor. Sannolikt har man också idéer om hur man kan förbilliga och effektivisera söknings- och matchningsförfarandet.

Möjligheten för olika dataföretag att lämna anbud och medverka i fråga om system, servicetjänster m. m. måste därför beaktas i den fortsatta försöksverksamheten. Vi reserverar oss därför för att riksdagen skall göra ett uttalande av denna innebörd.

Arbetsförmedling med hjälp av datorer har hittills inte medfört att fler personer fått arbete, jämfört med traditionell personlig förmedling, påpekar riksrevisionsverket i en skrivelse till arbetsmarknadsministern. Satsa därför inte mer pengar förrän vi vet mer, varnar verket. Tidigast 1981 kan vi veta tillräckligt för att avgöra om systemet gör nytta, anser riksrevisionsverket, och har bl. a. följande invändningar mot arbetsmarknadsstyrelsens dataplåner:

”Klart är att de som sökt arbete med terminalerna har fått 10 gånger fler arbeten att välja emellan, men de slutliga resultaten av förmedlingarna i form av arbetsplacering har inte blivit bättre. Förmedlingen har inte heller gått snabbare. Detta gällde både den lokala förmedlingen och förmedlingen mellan olika orter.”

Det är sålunda, herr talman, uppenbart att kostnader och effekter måste analyseras i en helt annan utsträckning än vad som hittills skett, innan man går vidare.

I fortsättningen bör man utnyttja även fristående konsulter och dataföretag, bl. a. för att få fram förslag till alternativa och mindre kostnadskrävande lösningar. Med tanke på det framtida valet av program och maskinutrustning är det viktigt att olika företag får möjlighet att presentera förslag till lösningar i fråga om system och servicetjänster.

Följaktligen avstyrker vi reserverar oss regeringens förslag på denna punkt. Detta innebär – som vi anger i reservationen 4 – att propositionens förslag om anslagshöjning med 23,1 milj. kr. bör avslås.

Med hänsyn till arbetsmarknadsverkets personalexpansion är det betydelsefullt att höja verkningsgraden inom ramen för tillgängliga resurser. Under 1970-talet har antalet tjänster inom verket fördubblats. Enligt min mening måste verksamheten få en starkare inriktning på det direkta förmedlingsarbetet. Ett enhälligt arbetsmarknadsutskott har nyligen begärt att en bred parlamentarisk utredning skall tillsättas med uppgift att se över verkets organisation. Vidare har utskottet föreslagit att riksdagens revisorer skall granska verkets personalfrågor m. m. Även detta beslut fattades av ett enhälligt arbetsmarknadsutskott.

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

*ADB i arbetsför-
medlingen, m. m.*

Torsdagen den
3 maj 1979

*ADB i arbetsför-
medlingen, m. m.*

I avvaktan på nyssnämnda utredningar borde det vara välbetänkt att vänta med beslutet att permanenta distriktsarbetsnämnderna. Denna fråga bör, som vi anger i reservationen 3, prövas först sedan en samlad bedömning kan göras av den här nämnda utredningsverksamheten. En lämplig tidpunkt härför synes vara då sysselsättningsutredningens slutbetänkande – vilket har framlagts i dag – skall läggas till grund för långsiktiga åtgärder avseende arbetsmarknadsverkets uppgifter och organisation.

Försöken med distriktsarbetsnämnder har, som vi påpekar i reservationen, pågått under en begränsad tid, varför ett avgörande av frågan om nämndernas funktion och ställning inom verket utan olägenhet kan anstå. Övervägande skäl talar för att man bör pröva propositionens förslag i ljuset av en samlad bedömning av alla de utredningar som berör arbetsmarknadsverkets organisation och framtida verksamhetsinriktning. Inte minst kostnadsaspekterna talar för en sådan ordning.

Herr talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till samtliga reservationer som fogats vid betänkandet.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Med hänsyn till att vi ställde till en ganska utförlig debatt tidigare i dag i en annan fråga skall jag nu fatta mig kort.

I vpk:s motion nr 2339 är de två främsta kraven:

1. Den obligatoriska platsanmälan skall bli en laglig skyldighet redan den 1 juli 1979. Vi anser att det är viktigt att det sker som ett led i en anställningspolitik i de anställdas intresse.

2. När man övergår till ADB-förmedling av denna typ finns det en betydande risk för att man underskattar behoven på personalsidan, speciellt med tanke på att ganska stora grupper på arbetsmarknaden har ett särskilt behov av att få ADB-data kompletterat med personliga insatser från förmedlarna om de inte skall råka ut för diskriminerande effekter på arbetsmarknaden. Med hänsyn till detta har vi begärt en avsevärd utökning av antalet förmedlartjänster. Vi menar att det är något av en poängförlust att man inte har sett detta samband mellan ADB-systemet och behovet av speciella personella insatser. Om sådana inte kommer till stånd kan systemet visserligen fungera för de välutbildade och för dem som inte direkt behöver förmedlingens insatser för att söka och få ett arbete, men det kommer att fungera dåligt för grupper som har olika former av svårigheter, som är diskriminerade eller som anses som handikappade på arbetsmarknaden. Om man inte har en personalförstärkning som stöd kan det försvåra den enligt vår mening socialt angelägna strävan att så långt som möjligt finna arbete åt alla kategorier människor.

Med denna mycket korta argumentering vill jag yrka bifall till vpk-motionen 2339.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr talman! I regeringens proposition nr 131 tas upp fyra frågor om effektivisering av arbetsförmedlingens arbete. Två av förslagen har en administrativ inriktning: en utbyggnad av allmän platsanmälan som skall gälla hela landet och en permanentning av distriktsarbetsnämnderna. Två förslag har en teknisk inriktning: utbyggnad av de försök som redan har inletts med datoriserad sökning och bevakningsmatchning av lediga platser. Som ett led i den utbyggnaden föreslås att försöken skall bedrivas i full skala i ett län, nämligen Södermanland. Arbetsförmedlingskontoren i det länet skall, om försöken slår väl ut, bli modellkontor för en framtida ADB-assisterad förmedlingsverksamhet i hela landet.

Propositionens förslag har i allt väsentligt godtagits av samtliga partier utom moderata samlingspartiet. Med anledning av en motion av Erik Hovhammar m. fl. har partiets företrädare i utskottet avgivit fyra reservationer, som i praktiken innebär att man från det hållet yrkar avslag på propositionen i dess helhet.

En negativ inställning till delar av propositionens förslag redovisas också i centermotionen 2336 av Johan Olsson.

Vänsterpartiet kommunisterna har väckt en partimotion i ärendet, där man på nytt aktualiserar frågan om personalförstärkning till arbetsförmedlingarna och i övrigt lägger fram vissa önskemål i anslutning till propositionen. Önskemål om vissa modifikationer eller särskilda markeringar görs också i den socialdemokratiska motionen av Lennart Pettersson och i den moderata motionen av Bo Turesson.

Jag tar först upp frågan om införandet av allmän platsanmälan i hela landet. Enligt den lag härom som riksdagen antog i början av år 1976 är arbetsgivare skyldig att anmäla lediga platser som skall tillsättas genom extern rekrytering. En lagstiftning finns alltså redan, och den är i princip tillämplig i hela landet. Ikraftträdandebestämmelserna har emellertid utformats så, att det är möjligt för regeringen att införa lagen successivt. Meningen var också från början att lagen skulle prövas på försök med början i Sydsverige och sedan successivt vidgas efter det att man fått erfarenheter. Försöksverksamheten har pågått i drygt tre år, och lagen gäller redan i 10 av rikets 24 län.

I propositionen föreslås nu att åtgärder vidtas för att ta steget fullt ut och införa allmän platsanmälan i hela landet. Det är detta som man från moderat håll och i den Johan Olssonska motionen har motsatt sig. Man invänder att beslutsunderlaget är otillräckligt och att kostnaderna är för höga.

Först en erinran om att det från början varit avsett att lagen skall införas i hela landet: Ett enigt inrikesutskott uttalade sig i samband med lagens antagande för att så skulle ske med hänsynstagande till de erfarenheter man gjorde vid en på försök bedriven tillämpning i vissa län.

Som utskottsmajoriteten konstaterar har lagen nu i successivt ökad omfattning prövats i drygt tre år. Verksamheten har följts kontinuerligt. Erfarenheterna är goda, och några egentliga nackdelar har inte kunnat påvisas. Med anledning av invändningar mot kostnadsstegringar för att lagen införs i återstående delar av landet bör erinras om att lagen i praktiken redan

täcker större delen av det samlade platsutbudet i landet. I försökslänen ingår nämligen samtliga tre storstadslän, som ensamma svarar för hälften av de lediga platserna.

Vad särskilt kostnadssidan beträffar påpekas i propositionen att ett genomförande av allmän platsanmälan i hela landet framför allt påverkar utgifterna för att framställa och distribuera arbetsförmedlingens platslistor. Dessa listor växer av naturliga skäl i omfång, om fler lediga platser anmäls till förmedlingen. Dessa utgifter är redan i dag betydande, och den utgiftsökning som kan väntas uppstå är begränsad. I framtiden kan det bli möjligt att ersätta dessa listor med ett dataterminalsystem. Detta är en av de saker man skall pröva vid modellkontoren i Södermanland. Att helt avskaffa listorna är emellertid något som kan ske först på längre sikt. I avvaktan på det kan det vara anledning att pröva, om inte kostnaderna för listorna kan sänkas. Den saken har med instämmande av utskottet tagits upp både i propositionen och i motionen av Erik Hovhammar m. fl.

I den moderata reservationen anför man också som ett skäl mot att införa allmän platsanmälan att arbetsförmedlingarna inte bör tillföras ytterligare personal för administrativa uppgifter. Det är klart att om fler lediga platser anmäls får förmedlingarnas ordermottagningar mer att göra. Å andra sidan understryker reservanterna också att verksamheten måste inriktas starkare på själva förmedlingsarbetet. Det är då svårt att förstå att en sådan inriktning skulle motverkas av att arbetsförmedlingarna tack vare den allmänna platsanmälan får ett bättre grepp om det samlade utbudet av lediga platser. Till det kan läggas ett allmänt rättvisekrav när det gäller att redovisa samtliga platser som står till förfogande.

Hittills har som nämnts regeringen enligt lagen kunnat bestämma i vilken takt lagen skall införas i landet. I propositionen föreslås en lagändring som skall göra det möjligt att låta AMS avgöra införande av lagen i återstående delar av landet med början den 1 oktober i år.

Utskottet har tillstyrkt att lagen skall införas i hela landet och godtar den i propositionen föreslagna ordningen.

Vpk vill att lagen i ett slag skall bli tillämplig i resten av landet redan från den 1 juli i år. Med den inställningen blir det inte aktuellt med någon delegering av beslutanderätten till AMS.

Utskottet har ändå inte sett det som praktiskt möjligt att införa lagen i hela landet vid den tidpunkt som föreslås av vpk. Ordermottagningarna på förmedlingskontoren måste hinna organiseras så att man kan ta emot det ökade antalet anmälningar om lediga platser. Införandet av allmän platsanmälan har hittills föregåtts av omfattande information till arbetsgivarna i resp. län. Även dessa insatser måste förberedas och sättas in vid en tidpunkt då de verkligen når mottagarna. Det kan befaras att så inte blir fallet, om det sker i anslutning till att semesterstängningarna börjar. Av dessa rent praktiska och organisatoriska skäl har utskottet avstyrkt vpk:s yrkande om tidigareläggning.

Några ord om propositionens förslag om sökning och bevakningsmatchning av lediga platser. Försök pågår i begränsad skala. Arbetsförmedlingen

disponerar i dag 20 dataterminaler och bör enligt propositionen tillföras ytterligare 70 terminaler, så att i princip varje distriktskontor skall ha en terminal. Därtill kommer ett antal terminaler för den särskilda försöksverksamheten i Södermanland.

Moderaternas reservanter i utskottet yrkar avslag på regeringsförslaget, och Johan Olsson vill i sin motion endast tillstyrka en utbyggnad med 20 terminaler. Även här anförs kostnadsskäl.

Det är riktigt att ett fullt utbyggt datasystem är kostnadskrävande och att det i hög grad påverkar förmedlingsarbetet. Det finns en rad frågor som behöver närmare belysas – tekniska systemlösningar och kostnadskonsekvenser, de verkliga effekterna på förmedlingens service till arbetssökande och arbetsgivare etc. Som nämnts bedrivs försöken nu i blygsam skala, och utskottets majoritet har den uppfattningen att försöken bör utvidgas för att man skall få svar på en rad väsentliga frågor. Det kan påpekas att AMS och statskontoret, som medverkar i försöken, har föreslagit en utbyggnad med 140 terminaler. Det antalet har regeringen prutat till hälften. Utskottet har den uppfattningen att den av regeringen föreslagna utbyggnaden bör kunna ge möjlighet till prov i mer realistisk skala än hittills varit fallet.

Med tanke på de yrkanden om avslag på regeringens förslag som har framställts i motionen av Erik Hovhammar m. fl. och i moderaternas reservation i utskottet är det värt att notera att Bo Turesson i den andra moderatmotionen i huvudsak godtar propositionens förslag. Han vill endast att två av de av regeringen begärda miljonerna skall användas för försök med datoriserade specialförmedlingar. Det förslaget är dock varken utskotts-majoriteten eller herr Turessons partikamrater i utskottet beredda att tillstyrka.

Vpk är positivt till de utbyggda försöken med ADB-baserad förmedling. Man vill dock att utbyggnaden skall kompletteras med personalförstärkning till arbetsförmedlingen därför att man befarar att vissa grupper som handikappade m. fl. behöver "manuell" förmedling i samma utsträckning som hittills. Utskottet är överens med vpk om att dataterminalerna inte kan ersätta förmedlarna. De är ett hjälpmedel för förmedlarna. Det är också möjligt att vpk har rätt i att ADB-tekniken är till större nytta för vissa grupper arbetssökande än för andra. Även i fortsättningen kommer särskilt förmedlingssidan att behöva byggas ut med mer personal. Nu har vpk yrkat att regeringen skall anmodas lägga fram förslag om personalförstärkningar, och utskottet räknar med att regeringen liksom hittills i samband med budgetarbetet lägger fram förslag i den riktning motionärerna önskar.

Lennart Pettersson har väckt en motion där han vill stryka under vissa synpunkter på uppläggningsen av den fortsatta försöksverksamheten. Bl. a. tar han upp frågan om personalens medinflytande på systemutformning m. m. Såvitt utskottet kan finna är Lennart Petterssons synpunkter redan tillgodosedda genom vad som anförs i propositionen i denna fråga och i det praktiska arbetet inom arbetsmarknadsverket.

Vidare anser motionären att det råder en obalans mellan de uppgifter som tas upp om de arbetssökande resp. om arbetsgivarna. Fler uppgifter om

arbetsplatserna bör byggas in i det datasystem som kommer till stånd.

Utskottet utgår från att arbetsmarknadsverket i samråd med arbetstagarnas och arbetsgivarnas organisationer närmare prövar vilka uppgifter som bör antecknas för att de arbetssökande skall få en så allsidig information som möjligt om förhållandena på de arbetsplatser som anvisas. Ett arbetsgivarregister kommer att byggas upp med början i Södermanland i samband med försöken med modellkontor där. Det kan tilläggas att uppgifter av det slag som motionären tänker sig i datasammanhang kallas "fri text". Datainspektionen har i samband med godkännande av de register som skall läggas upp i Södermanland begärt att man närmare specificerar de typer av uppgifter som skall antecknas.

F. n. disponerar arbetsmarknadsverket ett antal datorterminaler. Själva datordriften hyrs av en servicebyrå. Vid ett fullt utbyggt system blir det aktuellt att skaffa ett väsentligt större antal terminaler än man har i dag, och dessutom kommer man sannolikt att skaffa egna datorer. Lennart Pettersson vill i sin motion att försöksverksamheten skall läggas upp så, att svensk dataindustri får möjlighet att konkurrera vid senare upphandling av maskinvara. Även utskottet anser att det är betydelsefullt att så sker och utgår från att detta beaktas vid den jämförelse mellan olika system som skall ske i den fortsatta försöksverksamheten.

Slutligen framhåller samme motionär att framtida centrala datorenheter bör lokaliseras på ett regionalpolitiskt lämpligt sätt. Samma uppfattning har emellertid klart deklarerats även från regeringens sida. Några skilda uppfattningar finns alltså inte i den frågan.

Bo Turesson tänker sig ett framtida system med minidatorer. Utskottet är inte berett att ta ställning till den framtida systemutformningen och avstyrker därför yrkandet. Inte heller kan utskottet tillmötesgå önskemålet av samme motionär om att man skall öppna möjlighet till viss typ av avgiftsbelagd förmedling, baserad på dataurval av tidningarnas platsannonser. Utskottet hänvisar till de snävare restriktioner som finns beträffande avgiftsbelagd förmedling enligt lagen om arbetsförmedling.

Jag har redan berört det förhållandet att arbetsförmedlingskontoren i Södermanlands län enligt propositionen skall bli modellkontor, där man bl. a. tillämpar datordrift i så långt möjligt full skala. Försöken tillstyrks av utskottet. Vpk har med anledning av dessa försök tagit upp en speciell fråga, nämligen om utnyttjandet av de uppgifter som registreras om de arbetssökande. Dessa uppgifter bör enligt vpk endast få användas på de kontor där vederbörande är inskrivna. Att så sker är en förutsättning för det godkännande av verksamheten som har lämnats av datainspektionen, som även meddelat föreskrifter om vilka typer av uppgifter som får registreras och om säkerhet och kontroll.

I propositionen föreslås att de distriktsnämnder som f. n. på försök är knutna till arbetsförmedlingens distriktskontor skall permanentas och bli en reguljär del av arbetsmarknadsverkets organisation. Moderaternas reservanter i utskottet yrkar avslag på förslaget. Några konkreta skäl för detta ståndpunktstagande ges emellertid inte. Man har en allmänt hållen hänvis-

ning till prövningen av sysselsättningsutredningens slutbetänkande. Propositionens förslag är väl förankrat i ett partssammansatt beredningsarbete inom arbetsmarknadsverket. Länsarbetsnämnderna, som till en början varit tveksamma till dessa nya organ, har nu svängt om och anser att nämnderna är en värdefull tillgång. Utskottet har sålunda följt propositionens förslag även på denna punkt.

Slutligen beräknas i propositionen kostnaderna för där föreslagna åtgärder till 23,1 milj. kr. Regeringen föreslår att det anslag som riksdagen har anvisat till arbetsmarknadsservice räknas upp med det beloppet. Utskottet, som helt har biträtt propositionens förslag i sakfrågorna, tillstyrker denna ytterligare medelsanvisning och avstyrker därmed de yrkanden i anslagsfrågorna som finns i motionerna från moderat- och centerhåll.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Efter att ha lyssnat till den redovisning som utskottets ordförande lämnat kan jag konstatera att den kritik som framförts såväl i Bo Turessons motion som i motionen av Erik Hovhammar m. fl. verkligen är berättigad, nämligen att det är ett bristfälligt underlag som det här beslutet skall fattas med utgångspunkt i.

Och det gäller inte enbart den kostnadsmässiga redovisningen. Ett annat exempel är förslaget beträffande verksamheten med modellkontor. Det finns anledning att från tekniska utgångspunkter ställa frågan till Elver Jonsson: Vilka system är det fråga om och vilka datorer skall installeras i det sammanhanget? Kan vi få ett besked om detta här i dag?

Om dessa system skall vara provisoriska, hur skall samordning med det totala projektet ske beträffande systemutveckling, materielanskaffning och datorinstallation? Det är vidare befogat att ställa frågan varför så mycket personal skall krävas för detta. Måste verkligen försöksverksamheten vara så omfattande?

Till allt detta kommer konstaterandet att det inte finns en fullständig redovisning i propositionen av någon utvärdering av näringslivets nytta av ADB-tjänsterna inom arbetsförmedlingen. Varför förhåller det sig på det sättet? Inser inte utskottet och dess ordförande att riksdagen därigenom tvingas fatta beslut på alltför lösa grunder?

Det är från många utgångspunkter angeläget att man fortsätter den pågående utbyggnaden av ADB i samband med platsförmedling. Men det måste ändå ske på ett sådant sätt att man har fullständig klarhet beträffande kostnaderna och systemets effekter.

Slutligen sade Elver Jonsson att vi inte hade motiverat vårt krav på att förslaget om att permanenta distriktsarbetsnämnderna skall avslås. Ja, men vi har pekat på det förhållandet att ett enigt arbetsmarknadsutskott ändå har begärt en organisatorisk översyn av hela verket, och då borde ju en sådan här organisatorisk förändring, som man kan skjuta på utan olägenhet, få vänta

tills man kan se de totala effekter som blir aktuella med ledning av översynen.

BO TURESSON (m):

Herr talman! Jag hade inte tänkt delta i den här debatten, men Elver Jonsson nämnde i samband med min motion, nr 2338, att han ansåg att jag i huvudsak hade anslutit mig till propositionens förslag. Hans påstående bygger, om jag uppfattade det rätt, på en missuppfattning från Elver Jonssons sida. Det bevisar bara hur svåra problem det här är fråga om och hur svårt det är att tränga igenom det som skrivs och sägs.

Jag talade tidigare här i kammaren i dag med anledning av socialförsäkringsutskottets betänkande nr 21 mycket kraftigt för mitt krav på att dataservicen skall decentraliseras, att man skall komma bort från de stora centraliserade system som skapar så oändligt många problem och som ofta blir mycket dyrare. Jag har precis samma uppfattning vad gäller dataservicen på det område som vi nu diskuterar. Alldeles särskilt för en decentraliseringstanke talar det förhållandet att minidatorerna utvecklas mycket snabbt och ger mycket stora möjligheter till ett elegant utnyttjande av den här metodiken i ett decentraliserat system.

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Sten Svensson talar om att det råder osäkerhet, och det kan väl vara en riktig iakttagelse. Därför tror jag att det är klokt att utskottet föreslår en begränsad försöksverksamhet, där också statskontoret får vara med och följa upp den verksamhet som skall bedrivas.

Det har ju från moderat håll sagts både här i debatten och i motionerna att det föreliggande förslaget skulle leda till ökad byråkrati m. m. Till det kan man säga att utskottsmajoriteten inte har tagit en i förhållande till moderaterna motsatt ståndpunkt därför att vi skulle vara för byråkrati. Vi är också emot byråkrati, men vi tror att om man frigör personella resurser från rutinarbete kan man i större utsträckning använda de resurserna för det egentliga förmedlingsarbetet. Det är ju ett mål också för företrädarna för moderata samlingspartiet. Matchningen är ju bara på försöksstadiet, och det krävs kanske en viss inkörningsperiod. Som princip anses dock systemet mycket bra.

Sedan kan jag till Bo Turesson säga att visst är det riktigt att det här är svårt. Det visar kanske det faktum att inte ens herr Turessons partikamrater i alla delar har följt upp herr Turessons yrkanden. Det kanske möjligen kan ge en fingervisning om att vi inte kunnat bli övertygade av de argument som framkommit i den Turessonska motionen. Därför har vi avstyrkt den.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag ställde nyss ett antal konkreta frågor till utskottets ordförande beträffande vilka system som skall användas och vilka datorer som skall installeras i den här verksamheten med modellkontor. Jag frågade också hur man praktiskt skulle gå till väga när det gäller samordning med det

totala projektet beträffande systemutveckling, materielanskaffning och datorinstallation. Dessutom ställde jag ytterligare två konkreta frågor. Elver Jonssons tystnad på denna punkt tyder på att vi har rätt i vår kritik. Därför är det en logisk konsekvens att avvisa regeringens förslag på den här punkten.

BO TURESSON (m):

Herr talman! Elver Jonssons konstaterande att mina partivänner i utskottet inte har följt upp min motion är riktigt. Det kan naturligtvis också vara ett bevis för hur svårt det här är. Jag begär inte att man skall kunna genomskåda dessa mycket invecklade tekniska problem på den korta tid som står till buds vid en utskottsbehandling av ett ärende. Därför känner jag mig inte särskilt irriterad över att min motion inte har följts upp. Själv har jag sysslat med de här frågorna i 25–30 år, så jag anser mig ha någon liten kompetens att kunna bedöma olika system.

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Vi har inte betvivlat Bo Turessons kompetens i och för sig. Vi har däremot inte blivit övertygade om att argumenten i den aktuella motionen skulle leda till ett tillstyrkande av motionen.

Sten Svensson tycker inte att han får besked i de konkreta frågorna. Jag kan då ändå ge det konkreta beskedet att utskottet menar att vi skall vara obundna när det gäller vilket system vi skall ha framöver. Det är ett skäl till att man t. v. skall ha de här datorerna på hyrbasis; vi vill inte i dag binda oss för något framtida system.

Jag vill upprepa vad jag tidigare sade: Det här är en begränsad försöksverksamhet som bl. a. statskontoret är med och följer upp. Den måste självfallet kontinuerligt utvärderas. Både riksdagen och regeringen har anledning att framöver göra en förnyad prövning.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Med anledning av det svar som Elver Jonsson nu presterade kan jag återigen konstatera att vi skall anslå så här mycket pengar till en mycket omfattande och dessutom personalkrävande försöksverksamhet utan att få konkreta besked avseende system, vilka datorer det är fråga om samt hur samordningen skall ske med det totala projektet när det gäller systemutveckling, materialanskaffning och datorinstallation.

Vi menar att man inte skall anslå några medel förrän man har skaffat sig ett ordentligt beslutsunderlag. Jag är övertygad om att de idéer och synpunkter som Bo Turesson har redovisat i sin motion också kan bli föremål för övervägande i det sammanhanget. Vi har i reservationen inte på något sätt tagit avstånd från hans motion – vi anser att den innehåller värdefulla idéer som kan beaktas i det fortsatta arbete som blir möjligt att göra om man följer reservanternas förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
3 maj 1979

*ADB i arbetsför-
medlingen, m. m.*

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Filip Fridolfsson och Sten Svensson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sten Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Filip Fridolfsson och Sten Svensson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sten Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 240
Nej - 49
Avstår - 2

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2339 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2339 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 279
Nej - 13

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Filip Fridolfsson och Sten Svensson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sten Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Filip Fridolfsson och Sten Svensson.

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

*ADB i arbetsför-
medlingen, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sten Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 245
Nej - 46
Avstår - 1

Mom. 4

Positioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2339 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2339 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 278
Nej - 14

Mom. 5-10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 11

Positioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2339 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 11 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2339 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

Vissa pensionsfrågor

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 279
Nej - 13

Mom. 12

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Filip Fridolfsson och Sten Svensson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sten Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Filip Fridolfsson och Sten Svensson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sten Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 245
Nej - 47

Mom. 14

Utskottets hemställan bifölls.

§ 24 Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1978/79:35 med anledning av propositionen 1978/79:148 angående beslut fattade av internationella arbetskonferensen år 1978 vid dess sextiofjärde sammanträde

Utskottets hemställan bifölls.

§ 25 Vissa pensionsfrågor

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:36 med anledning av propositionen 1978/79:156 om vissa pensionsfrågor, m. m. jämte motion.

Regeringen hade i propositionen 1978/79:156 (budgetdepartementet) efter föredragning av statsrådet Marianne Wahlberg föreslagit att riksdagen skulle

1. godkänna de grunder för en ändrad reglering av pensionsrätten för personalen vid teater- och musikinstitutioner m. fl. som förordats i propositionen,

2. bemyndiga regeringen att vid exportkreditnämnden inrätta en ordinarie tjänst som generaldirektör med beteckningen p.

3. bemyndiga regeringen att besluta om tilläggspension enligt vad som förordats i propositionen.

I detta sammanhang hade behandlats den under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionen 1978/79:1561 av Per-Eric Ringaby m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde en utredning av statspensionärernas situation med tyngdpunkten lagd på de äldre pensionerernas utveckling.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle bifalla propositionen 1978/79:156,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1561.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av Filip Fridolfsson (m) och Sixten Pettersson (m).

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! De moderata ledamöterna i arbetsmarknadsutskottet har i betänkandet nr 36 skrivit ett särskilt yttrande som jag gärna vill göra några kommentarer till.

Utän tvivel är vi alla helt ense om att statens allmänna tjänstepensionsreglemente från 1959, som fortfarande gäller, är ett mycket invecklat och krångligt dokument. Vi moderater tycker också att det sedan länge är dags att göra en översyn av reglementet och framför allt se på hur de äldre statspensionärernas situation ter sig i dagsläget. Jag hoppas att fler av kammarens ledamöter än vi moderater tycker så. Det finns nämligen mycket starka skäl till det.

Förbättringar av reglementet har under åren av och till genomförts. De för statstjänstemännen negativa samordningsreglerna har förbättrats. Dyrortssystemet har avvecklats. En del lönetillägg, som tidigare inte gav pensionsrätt, ger sådan pensionsrätt i dag. Vidare har systemet med pensionsunderlaget, beräknat på de fem senaste tjänsteårens medellön, ersatts med det senaste årets slutlöneklass. Vidare har livräntorna förbättrats, och framför allt infördes 1971 en anknytning av statspensionerna till basbeloppet.

Inte förrän 1975 blev alltså statspensionerna jämställda i detta avseende med folkpensionen och ATP.

Med tillfredsställelse kan jag konstatera att det mesta av dessa förbättringar genomförts efter motionsvis framförda förslag från moderata samlingsparti-

et. Tyvärr har dock inte de äldre statspensionärerna blivit delaktiga i dessa förbättringar, vilket gör att skillnader i pensionsförmåner på upp till 25 % förekommer mellan nyare och äldre pensionärer som haft samma tjänsteställning. Det är de äldre som kommer i kläm. Denna skillnad konstaterades redan 1973 av statens avtalsverk, nuvarande statens arbetsgivarverk.

Orättvisan kvarstår också efter anknytningen av statspensionerna till basbeloppet, och den finns även i de allra lägsta löneskikten. Vid löneförhandlingarna 1969 genomfördes på initiativ av centerpartiet ett kronpåslag i stället för procentpåslag för statstjänarna. Centerpartiet, och även socialdemokraterna, ansåg att procentmodellen gynnade de högre inkomsttagarna. Detta medförde emellertid även att pensionerna för statstjänstemännen höjdes med kronpåslag, vilket fick en förödande effekt, eftersom statspensionen är en komplementpension till folkpensionen. Den negativa effekten beror, enkelt uttryckt, på att folkpensionen är knuten till basbeloppet, vilket gör att denna pension stigit mycket kraftigt, medan statspensionen med sina kronpåslag stigit mycket sakta. Detta har medfört att den statliga kompletteringspensionen, alltså skillnaden mellan folkpension och statspension, blivit mindre och mindre. En statspension som 1969 var 100 % större än folkpensionen, blev 1973 bara 75 % större än folkpensionen.

Denna orimliga modell tillämpades i fem år innan den togs bort, men eftersläpningen finns ju kvar på sin nuvarande nivå, även efter basbeloppsansknytningen 1975.

Ärade kammarledamöter! Vi måste väl alla vara helt eniga om att det inte kan vara riktigt att somliga statstjänare får pension på 65 % av de senaste fem årens medellön medan andra får 65 % på slutlönen. Inte heller kan det vara riktigt att 12 års privat tjänst efter t. ex. 30 års statstjänst inte nämnvärt påverkar den statliga pensionen. Det kan heller inte vara rätt att en del äldre statspensionärer fortfarande är låsta pensionsmässigt vid den gamla dyrortsgraderingen.

Vi moderater tycker därutöver att en representant för statspensionärerna borde ha säte och stämma i den 1975 inrättade tjänstepensionsnämnden.

Herr talman! Jag vet mycket väl att statens allmänna tjänstepensionsreglemente är en produkt av förhandlingar mellan staten och de statsanställdas organisationer. När reglementet antogs 1959 förutsattes dock bl. a. att en viss följsamhet skulle råda mellan löner och pensioner – men så har det inte blivit.

Orsaken till att de moderata ledamöterna i arbetsmarknadsutskottet bara har avlämnat ett särskilt yttrande är att utskottet ansett en översyn av tjänstereglementet och de äldre statspensionärernas förhållanden vara en avtalsfråga och en fråga för riksdagens lönedellegation. Ja, visst är det en avtalsfråga, men staten – regering och riksdag – har också ett ansvar som arbetsgivare, vilket i praktiken utövas av statens arbetsgivarverk. Staten och dess arbetsgivarverk kan självfallet, tillsammans med de anställdas organisationer, initiera en översyn av pensionsreglementet och de äldre pensionärernas situation.

En sådan översyn föreslår jag och en del moderata kamrater i motionen

1561, som behandlas i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 36. Jag yrkar med dessa ord bifall till motionen och ämnar även begära votering. Riksdagens löne delegation, som sitter och grubblar över olika statstjänster presenterade i helt obegripliga siffer- och bokstavskombinationer, behöver nog i denna fråga en puff av sina uppdragsgivare.

I detta anförande instämde Lars Schött (m) och Blenda Littmarck (m).

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Per-Eric Ringaby sade att det kan vara svårt att överblicka det ärende som vi nu diskuterar. Jag tycker att han väldigt har givit exempel på detta.

I slutet av sitt anförande kom Per-Eric Ringaby in på inflytandefrågor och vem som gör vad. Jag vill i det sammanhanget bara erinra om vad vi har sagt från utskottets sida, nämligen att riksdagen inte skall handlägga denna typ av frågor utan att frågorna skall handläggas av riksdagens löne delegation. Det har vi slagit fast flera gånger, och det är en ståndpunkt som utskottets ledamöter är överens om.

Herr talman! Jag ber endast att få yrka bifall till hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 36.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1561 av Per-Eric Ringaby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per-Eric Ringaby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 36 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1561 av Per-Eric Ringaby m. fl.,

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per-Eric Ringaby begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 226
Nej - 38
Avstår - 5

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

Vissa pensionsfrågor

§ 26 Planering, planläggning och byggande

Föredrogs civilutskottets betänkande 1978/79:30 med anledning av vissa motioner om planering, planläggning och byggande.

I detta betänkande behandlades motionerna
1978/79:301 av Pär Granstedt m. fl. (c),

1978/79:396 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga föreslagits att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att aviserat förslag till ny byggnadslagstiftning bl. a. borde utgå från att de boende eller eljest berörda boendeintressen skulle ha ett avgörande inflytande över utformningen av bostäderna och närmiljön (yrkandet 5),

1978/79:488 av Maj-Lis Landberg (s) och Per Olof Håkansson (s), såvitt nu var i fråga (yrkandet 2),

1978/79:778 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari såvitt nu var i fråga föreslagits att riksdagen hos regeringen hemställde om sådan ändring av byggnadslagstiftningen att kommunernas möjligheter att få tillgång till lämpliga lokaler för barnstugeändamål väsentligt förbättrades,

1978/79:781 av Marianne Karlsson (c),

1978/79:782 av Marianne Karlsson (c),

1978/79:788 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att riksdagen borde föreläggas förslag till lag om ändring i byggnadsstadgan som främjade planläggning från social bostadsförsörjningssynpunkt i enlighet med vad i motionen anförts (yrkandet 3),

1978/79:799 av Lars Werner (vpk), vari föreslagits att riksdagen uttalade att planering av ett tillräckligt antal barnstugeplatser vid ny- och ombyggnad av bostäder borde vara en förutsättning för godkännande av stadsplan resp. tillstånd till sanering,

1978/79:1575 av Arne Fransson m. fl. (c).

1978/79:1584 av Marianne Karlsson (c),

1978/79:1585 av Ralf Lindström m. fl. (s),

1978/79:1591 av Kjell Mattsson m. fl. (c), vari hemställts

1. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att vad därom i motionen anförts skulle utgöra allmänna utgångspunkter för den framtida

förnyelseverksamheten,

2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att ett ökat brukarinflytande i förnyelseverksamheten borde läggas till grund för fortsatta åtgärder,

3. att riksdagen hos regeringen begärde utredning och försöksverksamhet beträffande en effektivare organisation av förnyelseåtgärder genom ombyggnadsförrättningar,

1978/79:1604 av Lars Ulander m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att de åtgärder som anvisades i motionen vidtogs i syfte att öka säkerheten vid arbete på tak,

1978/79:1669 av Gösta Bohman m. fl. (m), såvitt nu var i fråga (yrkandet 7),

1978/79:2089 av Kjell Mattsson m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna

1. att sådana riktlinjer borde ges för den kommunala översiktliga planeringen som främjade utvecklingen av de mindre orterna och landsbygden,

2. att kommunerna borde tillhandahållas ytterligare underlag och anvisningar för en planering enligt vad i motionen anförts,

4. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att åtgärder snarast borde vidtas för att – utöver vad i hemställan under 1 och 2 angetts – främja en utveckling av de mindre orterna och landsbygden enligt vad i motionen anförts,

1978/79:2090 av Jan-Ivan Nilsson (c) och Svea Wiklund (c), vari hemställts att riksdagen beslutade som sin mening ge regeringen till känna att den ånyo borde pröva formerna för en ökad samordning mellan statliga myndigheter och organisationer för att bättre kunna ta till vara och förmedla erfarenheter till kommunerna i planerings- och bebyggelsemiljöfrågor,

1978/79:2092 av Hans Nyhage (m) och Maj Pehrsson (c),

1978/79:2094 av Karl Erik Olsson (c),

1978/79:2096 av Per Petersson m. fl. (m),

1978/79:2130 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen beslutade att hos regeringen hemställa om förslag till riktlinjer för att tillgodose behovet av lek- och idrottsutrymmen vid ny- och ombyggnation av förskolor, skolor och bostadshus.

Utskottet hemställde

1. beträffande utredning m. m. om förnyelse av bebyggelsemiljön att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde,

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

*Planering, plan-
läggning och byg-
gande*

*Planering, plan-
läggning och byg-
gande*

2. beträffande utgångspunkter för förnyelseverksamheten m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1591,
3. beträffande landsbygden och de mindre orterna att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2089, yrkandena 1, 2 och 4,
4. beträffande samordning mellan statliga myndigheter m. fl. att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2090 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,
5. beträffande bygglagarbetets allmänna inriktning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1669, yrkandet 7,
6. beträffande regler för effektivare plangenomförande att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:488, yrkandet 2,
7. beträffande ytterligare bostadsbyggande på vissa jordbruksfastigheter att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2096,
8. beträffande planläggning från social bostadsförsörjningssynpunkt, m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:788, yrkandet 3,
9. beträffande barnstugor att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:778, såvitt avsåg byggnadslagstiftningen, samt 799,
10. beträffande lek- och idrottsutrymmen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2130,
11. beträffande byggnadslov för stat och landsting att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1575,
12. beträffande besvär rätt för hyresgäster m. fl. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:301,
13. beträffande Ortsbefolkningens inflytande i bevarandefrågor att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:781,
14. beträffande beslutanderätt för kommunalorgan att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:782,
15. beträffande de boendes inflytande, m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:396, yrkandet 5,
16. beträffande besvär rätt över framställning om byggnadsförbud m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1584,
17. beträffande kommunal ekologisk expertis att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2094,
18. beträffande skyddsanordningar vid takarbeten att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1604 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,
19. beträffande handikappanpassning av allmänna lokaler att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1585,
20. beträffande normer för inbrottskydd att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2092.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande utredning m. m. om förnyelse av bebyggelsemiljön av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadedstig, Maj-Lis Landberg, Magnus Persson och Roland Brännström (samtliga s) som ansett att utskottet i sitt yttrande bort göra av reservanterna angivet tillägg.

2. beträffande utgångspunkter för förnyelseverksamheten, m. m.
av Kjell Mattsson, Sven Eric Åkerfeldt, Anna Eliasson och Elvy Olsson
(samtliga c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1591, yrkandena 1 och 2, och
med anledning av samma motion, yrkandet 3, som sin mening gav
regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande landsbygden och de mindre orterna
av Kjell Mattsson, Sven Eric Åkerfeldt, Anna Eliasson och Elvy Olsson
(samtliga c) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2089, yrkandena 1, 2 och 4,
som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande samordning mellan statliga myndigheter m. fl.
av Per-Erik Nisser (m), Karin Ahrland (fp), Rolf Dahlberg (m) och Eric
Rejdnell (fp) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa
att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2090,

5. beträffande planläggning från social bostadsförsörjningssynpunkt,
m. m.
av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Maj-Lis
Landberg, Magnus Persson och Roland Brännström (samtliga s) som ansett
att utskottet under 8 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:788, yrkandet 3, som sin
mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts i motsvarande
del.

PER BERGMAN (s):

Herr talman! Den fråga som jag tycker är intressantast i civilutskottets
betänkande nr 30 finns beskriven i reservationen 1. Jag ber redan från början,
för att undvika olycksfall i arbetet, att få yrka bifall till reservationen 1 liksom
till reservationen 5 och i övrigt till utskottets hemställan.

Detta är ett förvirrande betänkande, för det är väl ingen som står för
helheten i det. Det blir en egendomlig ringdans om vi skall bemöta varandras
inlägg i denna diskussion. Jag skall bara säga några ord om reservationen
1.

Den berör en fråga som vi har haft uppe tidigare i riksdagen – för ett år
sedan och tidigare under detta år – men den frågan har blivit misshandlad och
förbisedd i diskussionen. Vi har tagit upp frågan om hur den fortsatta
samhällsplaneringen bör greppas för att vi skall kunna få ut det mesta möjliga
av den delen av vår verksamhet.

Vi har haft en mycket häftig expansion i förorterna med en massiv
bebyggelse, viss förslumning med inslag av punktsanering i centrala delar av
våra samhällen och däremellan något slags ingenmansland, som inte varit till

Torsdagen den
3 maj 1979

*Planering, plan-
läggning och byg-
gande*

någon större glädje. Det tillståndet har haft sin naturliga förklaring, men när man ser det tycker man att någonting bör göras åt det.

Man har åtgärdat litet grand. Bl. a. har man försökt få in ett bättre socialt liv i förorterna och försökt sanera lägenheter, bostadshus och vissa bostadsmiljöer i tätorterna. Men något riktigt grepp över det hela har man inte tagit.

Samtidigt har vi ställt många nya krav på samhället. Vi har ställt krav på ett annat socialt liv, på hänsyn till olika förhållanden såsom handikapp och även på viss resurshushållning – vi anser att vi bör vara sparsamma med vår ekonomi, vår mark och vår energi. Och energifrågan gjorde att vi för ett år sedan tog upp en diskussion i samband med förslaget till energihushållning. Då sade vi oss att det inte är så stor idé att planera bara för energihushållning eftersom vi har så många andra krav. Vi hade då börjat få intresse för en annan markhushållning. Den goda jorden, som nu alla vet vad det betyder, ställer ju mycket stora krav på utnyttjandet av de markresurser som vi har till vårt förfogande för samhällsbyggande. Det hade också ställts krav på att man skulle utnyttja befintliga resurser i form av gator, vägar, vatten, avlopp och el och annat sådant. Och inte minst fanns det krav beträffande försörjningen med värme i vårt samhälle.

Det gällde då att på ett vettigt sätt greppa över hela frågan på en gång och inte bara plöttra med den. Det ställde nya krav på oss därför att de gamla finansierings- och regleringsmöjligheter som vi hade var anpassade för speciella behov. Men det samlade greppet borde man ta, och vi krävde då att dessa frågor skulle utredas genom ett initiativ från riksdagens sida.

Nu blev det inte så, därför att man sade nej under trepartiregeringens tid. Då passade det naturligtvis inte med initiativ utifrån. Det är ju oftast på det sättet. Det går ibland prestige och litet snålhet i det politiska arbetet. Det gör det naturligtvis hos alla – det är jag medveten om – men man märker det väldigt mycket när man blir utsatt för det själv. Så skedde även när vi behandlade bostadsförsörjningen, och då blev vi om möjligt ännu snorkigare behandlade av våra ärade kolleger i utskottet, och våra förslag avvisades.

Men så fick vi då – gudskelov, höll jag på att säga, men det är rätt underligt att det skall vara så – en promemoria från ett par generaldirektörer, nämligen planverkets generaldirektör Lennart Holm och bostadsstyrelsens generaldirektör. De skrev tillsammans en promemoria som de lämnade över till bostadsdepartementet. Där krävde de en översiktlig bedömning med precis det grepp på frågan som vi försökt uttrycka i motionerna förra året och i år och som också finns uttryckt i vår reservation nu. Det kan ni kontrollera, för nu finns promemorian offentliggjord i utskottsbetänkandet. Det är samma tankar där som vi fört fram. Och det är inte så konstigt. Framför allt Lennart Holm, som deltagit mycket i debatten i samhällsangelägenheter och planeringsfrågor, har ju både i skrift och i föredrag uttryckt dessa tankar. Det är ingenting som vi har hittat på – ingen vill ta åt sig den äran. Men vi tog i varje fall initiativ till att tankarna skulle få politiskt genomslag och tas upp i parlamentariskt sammanhang. Och det gjorde vi för ett år sedan, men det fick ingen effekt.

Den här promemorian har tagits upp i departementet. Det har föranlett bostadsdepartementet att – i översikten i departementets bil. 16 till budgetpropositionen, på s. 11 – ta upp dessa synpunkter och tala om att det skall göras en problemanalys av frågorna, men utan att ange att det är generaldirektörerna som har tänkt till och stört sinnesron där uppe.

Nu har vi alltså fått någon form av uttryck för att regeringen tänker och vill göra någonting, även om det inte är sagt vad regeringen kommer att tänka och hur den kommer att arbeta. Vi har också fått en centerpartimotion med inslag av det som vi motionerat om tidigare. Detta tillsammans har gjort att utskottet nu på ett finurligt sätt lyckats ena sig om att vi skall föreslå riksdagen att tillsätta en beredning för dessa frågor. Vi säger också att man redan från början bör ta in parlamentariker i programarbetet. Vi är alltså eniga, och därför skall vi vara nöjda och glada. Den som läser betänkandet blir naturligtvis förvånad och frågar sig vad man har enats om i sak. Det står inte så mycket skrivet om detta, utan det mesta kan läsas mellan raderna. Då kommer vi in på vem som har sagt vad och när det har sagts, osv. Vi får vara nöjda med den här översynen. Jag hoppas att vi får ett material som ger oss underlag för att få fram planeringsmetoder, finansieringsmetoder och för att hitta andra vägar, så att våra samhällen framdeles kan få en annan karaktär och så att vi kan utnyttja resurserna på ett modernt och ändamålsenligt sätt.

Reservationen 5 har ett annat innehåll. Där tas en fråga upp som väcktes 1975 av bostadsutredningarna. Byggnadslagen borde, menade man, bl. a. syfta till en social bostadspolitik. Man skulle planera med sikte på en social bostadsförsörjning. I byggnadslagen finns många andra målformuleringar, t. ex. beträffande energi samt vatten och avlopp. I utredningarna tyckte vi att det här var viktigt, och vi lämnade konkreta förslag med lagtexter osv. Sedan har vi försökt följa upp detta i riksdagen, eftersom det aldrig kom någon proposition. Vi har fått avslag, och man har sagt att det här ingår i arbetet med byggnadslagstiftningen. Det kommer snart, man skall inte ändra på byggnadslagen, har det hetat.

Men nu förhåller det sig ju så, att byggnadslagen kan ändras när det är av betydelse för få människors vardagliga arbete. Man skall vara försiktig för det betyder mycket för människor ute i landet som kommer i kontakt med byggnadslagen. Men här gäller det bara att ange ett mål för vår byggnadslagstiftning, så att kommunalmännen och planerarna ute i landet tänker på detta. Några andra berörs inte av det här. Därför borde saken vara enkel. Det vore märkligt om inte den nya byggnadslagen – när den nu kommer, det vet vi ingenting om, det kan dröja många år – innehöll dessa bestämmelser. Det vore konstigt om man skulle bortse från de här sakerna vid den tidpunkten. Därför tycker jag att man borde kunna vara så generös att man beställde den här ändringen. Vi får ju i propositioner förslag om de mest egendomliga ändringar av byggnadslagen. Man talar om krångel, men man krånglar själv till det hela mycket mer. Det är emellertid en annan sak som vi kanske får tillfälle att diskutera vid ett annat tillfälle. Det viktiga är emellertid att det här

förslaget inte stör någon människa. Det ger bara en anvisning om vart man bör syfta och krånglar inte till någonting. Därför tycker jag att det hade varit generöst, om man hade sagt att man kan genomföra detta.

Jag yrkar, som sagt, bifall till reservationerna 1 och 5 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

SVEN ERIC ÅKERFELDT (c):

Herr talman! När det gäller byggandet vet vi alla att det under 1960- och 1970-talet mest blev fråga om nyexploateringsverksamhet, trots att alla partier gjorde vällovliga ansatser för att få till stånd en ökning av byggnadsbeståndets sanering. I vida kretsar är man nog rätt enig om att 1980-talet måste medföra en annan syn på de här frågorna. En större del av ombyggnaderna måste avse sanering. Det finns många skäl härtill, men ett av de främsta är att vi är tvungna att ta till vara det kapital och andra mera imaginära värden som ligger i de befintliga boendemiljöerna.

Den äldre byggnadsmiljön får inte ses som ett hinder utan som en resurs som vi har att ändra i takt med människors ändrade krav på sina miljöer. Vi har från centern i motionen 1591 utvecklat de här frågorna, och vi har också följt upp dem i reservationen 2 till detta betänkande. Som Per Bergman sade alldeles nyss är vi i stora stycken eniga med socialdemokraterna, men det finns vissa skiljaktigheter mellan deras reservation och vår skrivning, som jag i det följande skall ta upp.

I socialdemokraternas reservation delar man i stort vår uppfattning, och man vill ha en utredning. Det är vi alltså eniga om. Från centerns sida vill vi dock med utgångspunkt i motionen redan nu lägga fast vissa förutsättningar för utredningen. Åtgärder som spänner över ett mycket brett fält måste nu möjliggöras, t. ex. genom ändrade regler. Vi vill ha möjligheter till ökad stimulans genom nya låneregler och genom råd och anvisningar från centralt håll till kommunerna.

Det här måste innebära att saneringsverksamheten får en vidare syftning, t. ex. i så måtto att även mycket enkla åtgärder skall kunna vidtas inom ramen för sanering. Åtgärderna skall också kunna vidtas som ett led i en successiv omvandling av byggnadsbeståndet. Det får naturligtvis inte innebära att man frångår reglerna i saneringslagen om lägsta godtagbara standard i flerfamiljshus.

En annan utgångspunkt för oss är att verksamheten måste omfatta alla miljöer. Även små orter och rena glesbygder måste omfattas. Inte minst viktigt är det att se om det glesbebyggelsekapital vi har – t. ex. genom en komplettering som kan syfta till att trygga en elementär serviceförsörjning. I de genuina glesbygderna är ett sådant självklart servicekrav som att man skall ha skola och affär inom rimligt avstånd inte alla gånger uppfyllt, och i många bygder är man på väg att mista denna service.

Det finns i dag flera hinder för en saneringsverksamhet bedriven så som vi föreslår, t. ex. de krångliga låneregler vi har. Administrationen av lånen är inte heller särskilt enkel. Vi har en byggapparat som under decennier har varit inriktad på i stort sett endast nyexploatering. Det tar tid att ändra inriktningen

på den produktionsapparaten.

Vi kan inte heller förneka att man i de flesta kommuner har bristande planeringsberedskap när det gäller att omvandla det gamla beståndet.

Vi har också slutligen det förhållandet att brukarna av bostäderna – med nuvarande regler – ofta upplevs som ett hinder för en omvandlingsprocess i stället för vad det borde vara, nämligen en resurs när det gäller samråd kring de här frågorna, som kunde leda fram till konstruktiva lösningar.

Sammantaget kan vi konstatera att förnyelseverksamheten är en betydligt krångligare och mer utdragen process än nyexploateringen. Därför måste vi försöka få bort de flaskhalsar som finns i processen. I det syftet har vi skisserat ett nytt instrument i vår motion. Vi har skrivit om ett förrättningsinstitut för byggnadsomvandling. Det förrättningsinstitutet har sin förebild i de förrättningar som finns inom andra sektorer av samhället, främst i fråga om lantmäteriverksamheten. Syftet med det skulle vara att man skulle kunna sammanjämka de olika meningar och krav som gör sig gällande när man aktualiserat den här typen av ombyggnadsverksamhet. Erfarenheterna av sådan här förrättningsverksamhet inom de sektorer jag antydde är sammantaget mycket goda. Ett genomförande av vårt förslag skulle kunna innebära att initiativ kan tas av såväl ägare som brukare av fastigheterna. Det skulle leda till att man efter ett ansökningsförfarande tillsatte en förrättningsman, och det hela skulle – efter en serie samråd – utmynna i ett ombyggnadsbeslut, som skulle vara detaljerat i alla avseenden. Det beslutet skulle ha en viss rättsverkan och naturligtvis kunna överprövas i likhet med andra förrättningsbeslut. Vi menar att man genom försöksverksamhet, till att börja med i mindre omfattning, skulle kunna skaffa erfarenheter för att gå vidare på denna väg, vilket vi tror skulle vara ett bra bidrag till att få fart på saneringsverksamheten.

Vi anser att detta måste prövas nu, eftersom samhällets hjälpmedel i dag inte är effektiva. Man har ofta att forcera en mur av motstånd, inte bara från ägare utan också från brukare och andra intressenter. Det nya institutet måste vidare kombineras med bygg- och låneregler, som görs så flexibla att de medger jämkningar med hänsyn till husens egenskaper och de krav som brukaren och ägaren ställer i olika situationer.

Dessa olika utgångspunkter har vi sammanfattat i reservationen 2. Vi anser att ett utredningsarbete som bedrivs i enlighet med dessa riktlinjer skulle få en mer konkret inriktning och därför snabbare skulle avsätta resultat, som kan omsättas i beslut i riksdagen, något som är helt nödvändigt för att denna verksamhet skall kunna gå vidare.

I reservationen 3, som grundar sig på vår motion nr 2089, vänder vi oss huvudsakligen mot den tillämpning av den fysiska riksplaneringens riktlinjer som fått breda ut sig på många håll i landet. Vi vill slå fast att det är fråga om riktlinjer, inte om bindande beslut i de enskilda fallen. I dessa skall nu gällande byggnadslagstiftning vara grund. Vi menar att denna lagstiftning medger undantag från t. ex. kommunöversikten. Denna uppfattning omfattas också av utskottets majoritet. Vi har däremot kunnat konstatera att den inte alltid är så klart företrädd i landets kommuner.

*Planering, plan-
läggning och byg-
gande*

Vi anser att det är viktigt att den spridda bebyggelsen får utvecklas och förnyas ungefär i enlighet med vad vi har skisserat i reservationen 2. Men det finns hinder även för detta, och de grundas på vissa håll på osäkerhet om den fysiska riksplaneringens innebörd och om kommunöversiktens roll i detta sammanhang.

Å andra sidan kan man på andra håll ta dessa instrument till intäkt för en av andra skäl avvisande hållning till en spridd bebyggelse eller till byggande på mindre orter. I dessa fall åberopar man ofta kommunalekonomiska skäl för sin avvisande hållning. Men vi måste komma ihåg att enligt byggnadslagstiftningen sådana skäl inte ensamma kan få avgöra om byggande får ske eller inte. Än mindre får dessa skäl läggas till grund för riktlinjer i kommunöversikten. Det är viktigt att den enskildes önskemål i dessa frågor vägs in i mycket hög grad och att planeringsöverbägandena såväl översiktligt som i enskilda fall får grundas på sådana önskemål.

Utan att vilja ge avkall på kommunernas lagliga rätt att planera sin bebyggelse menar vi att staten, liksom på andra områden, bör kunna meddela råd och anvisningar, som bidrar till kunskap och klarhet om vad som ryms inom gällande lagstiftningsram. Det är uppenbart att det har brustit en hel del närdet gäller att föra ut intentionerna bakom lagstiftningen härvidlag. Så kan man t. ex. konstatera att innebörden av ändringen i 5 § byggnadslagen, som behandlar den s. k. glesa tätbebyggelsen och som började gälla den 1 juli 1977, inte tillfredsställande har förts ut i kommunerna. Den oenhetliga praxis som utvecklats tyder på att så är fallet. Det förhållandet att byggnadslagen allmänt sett är krånglig att tillämpa gör inte behovet av informationsinsatser mindre.

Slutligen pekar vi i den motion som vi följer upp i reservationen 3 på en rad åtgärder som skulle kunna bidra till att utveckla landsbygden som bostadsmiljö och näringspolitisk miljö. Vi menar att bostaden är den viktigaste komponenten – utan attraktiva boendemiljöer ingen attraktiv näringsmiljö. Vi anser också att förutsättningarna för en vidgad näringsverksamhet, något som vi i andra sammanhang har uttalat oss positivt om, måste väga tungt när man skall avgöra bebyggelsefrågor på landsbygden.

Därmed, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 2 och 3 och i övrigt till vad utskottet hemställt.

ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! I detta betänkande behandlas en mängd skilda frågor rörande planering, planläggning och byggande. Jag ämnar kort kommentera några av de frågeställningar som finns i de motioner som ligger till grund för betänkandet samt de reservationer som är fogade vid detta.

I moderata samlingspartiets partimotion 1108 yrkas bl. a. att byggnadsrätten skall förstärkas, att de långvariga byggnadsförbudena skall avskaffas, att rätten till glesbebyggelse skall stärkas och att statliga, regionala och kommunala myndigheter skall ge ökad service i byggnadsärenden till enskilda.

Med hänsyn till att arbetet med en ny plan- och bygglagstiftning är så långt

*Planering, plan-
läggning och byg-
gande*

framskridet att förslag, enligt vad bostadsministern har framfört, kommer att lämnas inom någon månad har utskottet enhälligt avstått från att överväga några särskilda direktiv för arbetets fullföljande.

Av samma skäl har utskottet avstyrkt flera andra motioner, t. ex. motionen 396 av Lars Werner m. fl. I den begärs att de boende eller boendeintressena skall ha ett avgörande inflytande över utformningen av bygglagstiftningen. Förslaget framförs alltså i ett för sent skede.

I motionerna 778 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg och 799 av Lars Werner tar man upp möjligheterna för kommunerna att bättre planera in barnstugor och barnstugeverksamhet. Motioner med motsvarande syfte har tidigare behandlats i kammaren, och det har då framhållits att dessa frågor beaktas i planverkets råd och anvisningar. Med hänvisning härtill avstyrks motionerna.

Av samma skäl avstyrker utskottet motionen 2130 av Lars Werner m. fl. om förslag till riktlinjer för att tillgodose behovet av lek- och idrottsutrymmen.

Den fråga som hittills mest har diskuterats av tidigare talare är frågan om förnyelse inom befintliga bebyggelsemiljöer. Utskottet har ansett att det föreligger behov av överväganden som kan ge en konkret grund till aktiva åtgärder. Per Bergman säger då att man måste läsa mellan raderna för att få fram vad utskottet egentligen vill. Det protesterar jag mot. Utskottet skriver, tycker jag, mycket klart. På s. 11 och 12 i betänkandet säger utskottet: "Regeringen bör därför i nära kontakt med planverket, bostadsstyrelsen och lantmäteriverket klarlägga de skilda behov av kartläggningar, analyser och utredningar som aktualiseras. Det kan inte uteslutas att ett sålunda grundlagt utredningsprogram kan innefatta studier, överväganden och utredningar i skilda former med hänsyn till de olika ämnesområden som berörs. Det är dock viktigt att ett sådant utredningsprogram formuleras så att de övergripande målen inte skymms och så att sambanden mellan olika insatser inte bryts genom formella gränsdragningar mellan skilda administrativa sektorer. Med hänsyn därtill blir en parlamentarisk medverkan redan i detta programarbete ofrånkomlig."

Det är helt uppenbart att socialdemokraterna har alla möjligheter att i den parlamentariska grupp som vi här talar om föra fram de förslag som de har aktualiserat i reservationen 1. Att vi inte nu har velat binda oss för detta förslag beror på att vi har en regering och ett regeringskansli som normalt handlägger sådana ärenden. Riksdagens skrivning är inte detaljerad i normala fall. Här har man emellertid från socialdemokratisk sida velat fästa detta tillkännagivande för regeringen på pränt, men det har vi inte velat vara med om.

När det gäller reservationen 2 från centerns ledamöter kan man säga att deras yrkanden går något längre, så till vida att de begär att riksdagen i dag skall ta konkret ställning till utgångspunkterna för förnyelseverksamheten. Det skulle, som jag ser det, vara oklokt att på det sättet låsa det kommande utredningsarbetet. På samma sätt som när det gäller socialdemokratiska synpunkter kommer naturligtvis också centern att bli representerad i den

*Planering, plan-
läggning och byg-
gande*

parlamentariska gruppen och där få möjlighet att föra fram sina synpunkter.

I reservationen 3 av centerns ledamöter i utskottet behandlas frågor som rör främjande av landsbygden och de mindre orternas utveckling. Jag vill gärna säga, herr talman, att jag delar centerns där framförda uppfattning i många av de frågorna. Men att begära att riksdagen, på det lösa beslutsunderlag som står till vårt förfogande i dag, skulle ta konkret ställning till den mängd olika förslag som förts fram i den här motionen, vore säkert inte klokt att göra; det är många faktorer som måste beaktas i det omfattande arbete som man här har tänkt sig och som också Sven Eric Åkerfeldt har berört i sitt inlägg. Därför kan majoriteten i utskottet inte biträda centerns yrkande på den punkten, men jag är ganska säker på att dessa frågor återkommer hit till kammaren i andra sammanhang.

I reservationen 4 har utskottets moderata och folkpartistiska ledamöter reserverat sig mot utskottsmajoritetens beslut att föreslå riksdagen att det skall ges regeringen till känna vad som anförs i betänkandet om behovet av aktiva insatser för en samordning av planerings- och bebyggelsemiljöfrågor med bostadssociala mål i vid mening.

Riksdagen avslag för ett år sedan en liknande framställning från socialdemokraterna. Vi reserverar oss mot den uppfattningen att denna typ av frågor bör handläggas och avgöras av regeringen. Därför har alltså moderaterna och folkpartiledamöterna i utskottet skrivit sin reservation 4.

När det gäller reservationen 5, slutligen, är det socialdemokraternas motion nr 788 som ligger till grund för den. Där begär man att riksdagen skall föreläggas förslag till ändring i byggnadsstadgan som främjar planläggning från social bostadsförsörjningssynpunkt. Utskottet behandlade frågan i fjol och konstaterade då att det är omöjligt att behandla den isolerad från det stora bygglagarbetet. Utskottet har inte funnit anledning att ändra uppfattning på den punkten, och därför har vi yrkat avslag på framställningen. Socialdemokraterna vill däremot att man redan nu skall ta ställning i sakfrågan.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till civilutskottets hemställan på samtliga punkter utom punkten 4, där jag yrkar bifall till reservationen 4 av Per-Erik Nisser m. fl.

SVEN ERIC ÅKERFELDT (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag är något förvånad över att herr Dahlberg inte kunde stödja centerns reservation, trots att han säger sig ha en så positiv inställning till den. Det enda skälet skulle vara att det är alltför löst framställda yrkanden. Också detta har jag svårt att förstå, eftersom det vi yrkar på är sådant som utan större omgång borde kunna effektueras, nämligen att riksdagen beslutar att man skall utge råd och anvisningar för bättre information och kunskaper ute hos kommunerna, som har att handlägga den här bostadslagstiftningen, och att vi dessutom under punkten 3 i utskottets hemställan, utöver vad som där i övrigt sägs, vill ha ett uttalande om att man främjar landsbygden och de mindre orterna i enlighet med intentionerna i motionen 2089. Jag tycker inte det borde vara så svårt att gå med på det. Men det tycks vara så att en bred

majoritet har en positiv inställning till denna fråga, och så småningom får vi väl uppleva att man även sluter upp bakom kravet på beslut i frågan.

PER BERGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Rolf Dahlberg var vänlig nog att för mig läsa upp utskottets text beträffande den kommande utredningen och ge sken av att den mellan raderna innehöll vad jag efterfrågade. Nu är det väl så ibland att man inte lyssnar på sig själv när man läser, och det var det som hände när Rolf Dahlberg var uppe här i talarstolen. Det är precis som jag sade – här står inte ett enda dugg om vad som skall utredas. Vi vet det, och vi kände trygghet i den vetenskapen. Men detta är rätt lustigt med tanke på att vi har haft så många diskussioner om den här saken.

Sedan säger Rolf Dahlberg att detta skall regeringen göra, för vi har ju en regering. Ja, har vi det? En riksdag har vi, det vet vi ju, och den kan fungera – det har den gjort många gånger. Då skulle vi kunna säga att detta skall ske. Jag hyser ingen tilltro till att regeringen utan vår påtryckning gör någonting i den här frågan. Det räknar jag alltså med.

Bakom reservationen 4, som Rolf Dahlberg talade om, ligger det enkla faktum att de referensgrupper och delegationer som bildas mellan olika verk och deras tjänstemän är ett otyg. Tjänstemän skall ju naturligt och normalt samarbeta med varandra, och de kan bara samarbeta med varandra på sina arbetsområden. Sådana här delegationer kan fylla en roll om de blir övergripande och kan arbeta på praktiskt taget vilket område som helst – och det blir de om de sorterar under regeringen. Oavsett vilket slags regering vi har fungerar delegationerna rent administrativt effektivare på det sättet, om de har vilja att göra någonting. Men det andra samarbetet – det är någonting som egentligen åligger tjänstemännen redan i de föreskrifter som vi har. Därför är det mer fråga om en liten affisch när man hittar på de här delegationerna. Det andra är underlag för reellt handlande.

ROLF DAHLBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Sven Eric Åkerfeldt sade ju själv i sitt första inlägg att det är mycket stora frågor som man tagit upp i den motion som ligger till grund för reservationen 3. Det finns en mängd faktorer som man över huvud taget inte har haft möjlighet att beakta. Jag tänker t. ex. på ekonomin i detta sammanhang. Hur skall vi lösa frågan om den service som krävs när man bygger vidare och utvidgar i olika ytterområden, i glesbygdsområden osv? Nog måste Sven Eric Åkerfeldt hålla med mig om att det finns en mängd faktorer som man måste ta hänsyn till för att uppnå de i och för sig mycket goda mål som jag också sade att jag var överens med centerledamöterna om. Därför tycker vi att det är orimligt att riksdagen skall ta ställning i dag i alla dessa frågor.

Per Bergman säger nu att han vet vad som skall utredas. Dessutom kommer denna parlamentariska grupp att finnas, där socialdemokraterna kan få två eller tre ledamöter. Då finns det väl ingenting att bråka om, menar jag. Vi vet vad vi skall utreda, och vi kommer att få placera ledamöter i den

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

*Planering, plan-
läggning och byg-
gande*

parlamentariska gruppen, där de kan föra fram våra synpunkter.

Så säger Per Bergman: Regeringen gör ingenting utan påtryckningar. Vore det så, tror jag att den här regeringen skulle göra enormt mycket, för det är väl i alla fall ingen regering som får påtryckningar från så många håll som den just nu sittande regeringen.

SVEN ERIC ÅKERFELDT (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt som Rolf Dahlberg säger, att det här är stora och viktiga frågor, och det stora greppet på frågorna får vi väl ta – som vi också säger i utskottsbetänkandet – i samband med att man lägger fram propositionen om ny bygglag. Det är naturligt att komma tillbaka till detta. Men kom ihåg att även stora frågor kan man närma sig stegvis, och det är det vi gör i motionen och i reservationen.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Vi inom vänsterpartiet kommunisterna anser att alla barn skall ha rätt till en bra barnstugeplats. Det är ett välkänt krav från vpk. Det skall finnas, menar vi, barnomsorg för alla förskolebarn och alla barn i åldrarna 7–14 år.

I samband med nybyggnad och ombyggnad av bostäder och bostadsområden skall tillräckligt antal barnstugeplatser planeras. Och mark måste avsättas för detta ändamål. I en enkät som planeringsgruppen för barnomsorg, som arbetar inom socialdepartementet, har gjort hänvisar kommunerna till främst två orsaker som hindrar utbyggnaden av barnomsorg. Den ena orsaken är brist på pengar – man har helt enkelt inte råd att bygga bort daghemsbristen. Den andra orsaken är att det fattas mark och yta för att över huvud taget kunna bygga daghem och fritidshem. Därför är det viktigt att kommunerna i god tid planerar för utbyggnad. För att man skall få en stadsplan godkänd borde man ha reserverat mark för barnomsorgens utbyggnad. Det finns i dag normer för det antal bilparkeringsplatser som skall finnas i förhållande till antalet lägenheter i ett bostadsområde, närmare bestämt 1,2 platser per lägenhet eller om det möjligtvis har höjts ända till 1,5 platser – det är jag osäker om. Detta gör lågt räknat 30 kvadratmeter för varje lägenhet. Att folk skall ha bil betraktas som en självklarhet, medan det för kommunala beslutsfattare varje gång förefaller att vara en lika stor överraskning när det dyker upp barn i bostadsområdena. Om man, herr talman, avsatte 10 kvadratmeter för barnomsorgens utbyggnad per lägenhet i varje stadsplan skulle förmodligen alla barn få plats rent fysiskt sett inom barnomsorgen. Det visar en beräkning som gjorts i Huddinge kommun. 10 kvadratmeter för varje lägenhet – det är alltså en tredjedel av vad man nu helt automatiskt avsätter för parkeringsplatser i varje bostadsområde.

En planeringsnorm skulle underlätta framförhållningen och planeringen av barnomsorgens utbyggnad. Men ur utskottets betänkande kan man utläsa att någon sådan norm inte behövs. Det räcker med de anvisningar och rekommendationer som planverket utformar. Skulle det kanske t. o. m. försvåra planeringen av utbyggnaden om man hade en planeringsnorm? Vpk

menar att om man skall komma någon vart med utbyggnaden av barnomsorgen måste konkreta åtgärder vidtas. Dels måste kommunerna få ekonomiska resurser att klara utbyggnaden, dels måste mark och yta avsättas, om det praktiskt skall bli möjligt att bygga daghem och fritidshem.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till motionen 799.

Förutsättningarna för barnen i förskolorna att leka och idrotta är dåliga. Hur stora utrymmen har t. ex. förskolebarnen för att kunna tillgodose sina kroppsliga aktivitetsbehov? Och hur väl utbildad är personalen när det gäller att tillgodose dessa behov? Det är ett rimligt krav att förskolebarnen skall ha lika stora utrymmen för lek och idrott som barnen i den obligatoriska skolan, som i och för sig har alldeles för små utrymmen.

En grupp förskolebarn kräver faktiskt inte större utrymme i rörligt tillstånd än motsvarande antal bilar i parkerat tillstånd. Det är, herr talman, intressant att i olika avseenden gång på gång se hur bilen och bilismen prioriteras och favoriseras i förhållande till barn och barns behov.

Genom att ge förutsättningar för lek och idrott lägger man grunden till ett friskare liv. Ju större utrymmen barnen får för sina kroppsliga aktiviteter, desto lättare blir det att undvika negativ konkurrens och tidig tävlingshysteri. För små utrymmen har alltid och kommer alltid att gynna den starka och hänsynslösa. Det borde vara en självklar rättighet för förskolebarnen att dagligen få leka och idrotta på en väl tilltagen barnvänlig yta.

Barnen i förskolor och i fritidshem måste ges möjligheter att leka och idrotta. Annars kommer vi att få en sjukvårdskris om 50–60 år utan motsvarighet i historien, eftersom dagens unga växer upp i ett f. ö. kroppsfientligt och barnfientligt samhälle. Det är en billig investering för vår framtid.

Med detta yrkar jag bifall till motionen 2130.

Herr talman! Grundläggande för en social bostadspolitik är att de boende har ett verkligt inflytande över sina boendeförhållanden, på förvaltning och service. Kraven på ökat boendeinflytande har ställts med allt större skärpa under senare år.

Dessa krav tar fasta på flera led i boendet. Det gäller utformning av och påverkan på den inre boendemiljön. Det gäller gemensamma utrymmen, service och förvaltning. Vidare har kraven gällt planering och produktion av bostaden och bostadsområdena. Kritiken mot de begränsade och otillräckliga möjligheterna för hyresgästerna att bestämma över sina egna boendeförhållanden gäller också i samband med bostadssanering.

Från borgerligt håll har kraven på boendeinflytande och boendedemokrati mötts med förslag om att föra över hyresrätter till bostadsrätter. Det är riktigt att den som äger sin bostad eller som bor med bostadsrätt i dag har ett inflytande över sin bostad och sin boendemiljö, medan den som bor med hyresrätt har ett ytterst litet eller inget inflytande alls. Men det skulle vara en kapitulation och en felaktig utgångspunkt att hävda det privata, individuella ägandet av bostaden som en avgörande förutsättning för inflytande och boendedemokrati. Det viktigaste är vilka medel som de boende har till sitt

*Planering, plan-
läggning och byg-
gande*

Torsdagen den
3 maj 1979

*Planering, plan-
läggning och byg-
gande*

förfogande för att kollektivt kunna bestämma över sin boendemiljö.

För att ytterst förverkliga kravet på boendedemokrati måste självfallet andra reformer på bostadspolitikens område genomföras. Det gäller t. ex. att effektivt motverka all privat vinstjakt, ägande och spekulation på bostadsmarknaden och i stället göra bostaden till en social rättighet.

F. n. ger, som jag sade tidigare, bostadsrätten det bästa inflytandet för de boende. Men hyresrätten som upplåtelseform behöver inte avskaffas eller utbytas för att utveckla boendedemokratin. En successiv övergång till andra former för förvaltning av hyreshusen med ökat inflytande för de boende kan motverka privatisering och stimulera till gemensamma aktiviteter. Flerfamiljshusens möjligheter till kollektivt boende kan på så sätt tas till vara på ett bättre sätt.

Ett verkligt boendeinflytande kan på längre sikt inte uppnås med bibehållande av privatägda hyreshus. En fördjupad och långt gående boendedemokrati blir möjlig först genom att den privata äganderätten till hyreshus upphävs. Husen måste överföras i kommunal ägo och ställas under förvaltning av hyresgästkollektivet.

Ett visst uppvaknande har skett när det gäller att förstå betydelsen av en väl utformad och utrustad boendemiljö. Men det verkar som om det bara gäller redan begångna försummelser. Att lika torftiga boendemiljöer fortsätter att växa upp runt om i Sverige har inte föranlett någon åtgärd. De få flerbostadshus som byggs får ett lustigare utseende än tidigare, men de grundläggande bristerna i den gemensamma miljön består.

En social bostadspolitik måste utgå från behovet av gemensamma aktiviteter och gemensamt arbete i bostadsområdet, av nya och mer kollektiva boendeformer, av en vacker och innehållsrik yttre miljö.

En social bostadspolitik innebär vidare att alla de svåra brister i miljön som finns angrips på ett kraftfullt sätt. En sådan politik innebär också att åtgärderna bestäms av de boendes krav och önskemål och att de genomförs med deras aktiva medverkan. Men, som sagt, för att en sådan politik skall bli möjlig krävs bl. a. ett kommunalt övertagande av privata hyreshus, kommunala insatser i form av planering, samordning och fördelning av alla lediga bostäder och ett ekonomiskt stöd från staten av en helt annan omfattning än i dag.

Med det här, herr talman, yrkar jag bifall till motionen 396 i den berörda delen.

Rolf Dahlberg, som jag förstår är utskottets talesman, förde en debatt med mig innan jag hade hållit mitt anförande. I betänkandet avstyrks vpk-motionerna med en mycket knapphändig motivering. Rolf Dahlberg sade att vpk-motionernas krav är tillgodosedda genom skrivningar av planverket.

Men planverket utfärdar bara råd och anvisningar, inte några tvingande krav. Mycket ofta anser sig kommunerna inte ha råd – det gäller bl. a. barnomsorgen – att följa dessa råd och anvisningar. Det räcker inte med råd och rekommendationer i de fall som jag har tagit upp i mitt anförande – det behövs raka åtgärder och konkreta lagparagrafer för att komma någonstans på de här mycket viktiga områdena.

På förslag av andre vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid ett senare sammanträde.

Nr 137

Torsdagen den
3 maj 1979

§ 27 Anmälades och bordlades

Motioner

1978/79:2667 av *Rune Torwald m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:205 med förslag till renhållningslag,
m. m.

1978/79:2668 av *Lilly Hansson m. fl.*

1978/79:2669 av *Rune Johansson* i Ljungby *m. fl.*

1978/79:2670 av *Bernt Nilsson m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:207 om förvärv av aktier i Södra
Skogsägarna AB och Norrlands Skogsägares Cellulosa AB

*Meddelande om
fråga*

§ 28 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 3 maj

1978/79:523 av *Evert Svensson* (s) till socialministern om ytterligare medel till socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor:

I samband med kampen mot en alltför hög alkoholkonsumtion intar föreningarnas aktiviteter en framträdande plats. Till socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor har inkommit nästan 400 ansökningar avseende olika projekt till en kostnad av sammanlagt närmare 100 milj. kr., varav 27 milj. kr. för 1979. Nämnden har till sitt förfogande 5 milj. kr. och har därför i en ansökan den 20 april 1979 begärt ytterligare 10 milj. kr. Medlen – 5 milj. kr. – utgår från allmänna arvsfonden.

Jag vill med anledning av det anförda till socialministern ställa följande fråga:

Är regeringen beredd att inom en snar framtid bifalla nämndens ansökan?

§ 29 Kammaren åtskildes kl. 17.54.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert